

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 165

Warszawa, 15 stycznia 2024 r.

Panie i Panowie Posłowie
na Sejm
Rzeczypospolitej Polskiej

Uprzejmie przekazuję przedstawiony przez Prokuratorię Generalną Skarbu
Państwa w dniu 17 marca 2023 r. dokument

**- Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu
Państwa według stanu na 31 grudnia 2021 r.**

MARSZAŁEK SEJMU

(-) Szymon Hołownia

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IX kadencja
Prezes
Prokuraturii Generalnej
Rzeczypospolitej Polskiej
KR-731-1/22/MUB

Druk nr 3103
Warszawa, 16 marca 2023 r.

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

uprzejmie przedkładam:

- **Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa według stanu na 31 grudnia 2021 r.**

Z szacunkiem

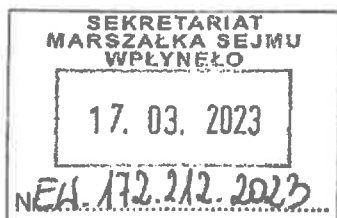
Mariusz Haładyj

/podpisano certyfikowanym podpisem elektronicznym/

KR-731-1/22/MUB

Warszawa, 16 marca 2023 r.

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

uprzejmie przedkładam *Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa według stanu na 31 grudnia 2021 r.* Stanowi to wykonanie dyspozycji art. 43 pkt 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym, zgodnie z którym Prezes Prokuratury Generalnej RP przygotowuje i przedkłada Sejmowi coroczne sprawozdania o stanie mienia Skarbu Państwa.

Sprawozdanie sporządzane jest według stanu na ostatni dzień poprzedniego roku w trybie i na podstawie zasad określonych w *rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa.*

Przygotowanie i przedłożenie Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej sprawozdania, warunkowane jest terminami przekazywania do Prokuratury Generalnej RP dokumentów (głównie bilansów i informacji o stanie mienia) wykorzystywanych przy opracowaniu przedmiotowego dokumentu.

W wykonaniu delegacji zawartej w art. 15zzh ust. 1 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych Minister Finansów 7 marca 2022 r. wydał *rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia innych terminów wypełniania obowiązków w zakresie ewidencji oraz w zakresie sporządzania, zatwierdzania, udostępniania i przekazania do właściwego rejestru, jednostki lub organu sprawozdań lub informacji.* Jednostkom zobowiązanym do sporządzenia sprawozdania finansowego przedłużono o trzy miesiące termin na sporządzenie rocznego sprawozdania. Wydłużeniu o trzy miesiące uległ również termin na zatwierdzenie rocznego sprawozdania finansowego (tj. z 30 czerwca na 30 września). W związku z powyższym oraz mając na uwadze fakt, że dane zamieszczone w sprawozdaniu musiały zostać zgromadzone i przetworzone (tzn. zagregowane, sklasyfikowane, przeliczone czy też inaczej pogrupowane w zależności od sposobu wykorzystania) oraz zweryfikowane (także w drodze konsultacji międzyresortowych), również zwyczajowy termin przedłożenia sprawozdania o stanie mienia Skarbu Państwa (30 września) nie mógł zostać niestety dotrzymany.

Z szacunkiem

Mariusz
Haładyj

Elektronicznie podpisany
przez Mariusz Haładyj
Data: 2023.03.16 07:10:14
+01'00'

/podpisano certyfikowanym podpisem elektronicznym/

Załącznik: *Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa według stanu na 31 grudnia 2021 r.*

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SP5-WP.172.11.2023
Data wpływu 17.03.2023

Prezes Prokuratury Generalnej
Rzeczypospolitej Polskiej

SPRAWOZDANIE O STANIE MIENIA SKARBU PAŃSTWA

**stan na dzień
31 grudnia 2021 r.**

SPIS TREŚCI

PODSUMOWANIE	10
1. WSTĘP	12
1.1. PODSTAWA PRAWNA SPRAWOZDANIA	12
1.2. ZAKRES PRZEDMIOTOWY SPRAWOZDANIA	12
1.3. CELE SPRAWOZDANIA	12
1.4. KLASYFIKACJA MIENIA SKARBU PAŃSTWA	12
1.5. PODMIOTY WYKONUJĄCE UPRAWNIENIA WYNIKAJĄCE Z PRAW MAJATKOWYCH SKARBU PAŃSTWA	14
1.6. ŹRÓDŁA DANYCH	17
1.7. ZASADY WYCENY SKŁADNIKÓW MAJATKU SKARBU PAŃSTWA	18
2. ZABYTKI I ZASOBY ARCHIWALNE	22
2.1. ZABYTKI	22
2.1.1. Prawa Skarbu Państwa do zabytków	22
2.1.2. Organy ochrony zabytków	22
2.1.3. Ewidencja zabytków	22
2.1.4. Zestawienie ilościowe zabytków	23
2.2. ZBIORY MUZEÓW PAŃSTWOWYCH	23
2.3. MATERIAŁY BIBLIOTECZNE	25
2.4. ZASOBY ARCHIWALNE	27
2.4.1. Zakres praw Skarbu Państwa	27
2.4.2. Ewidencja archiwów	28
2.4.3. Materiały archiwalne	28
2.5. STRATY WOJENNE	28
3. ZASOBY NATURALNE	30
3.1. WODY	30
3.1.1. Zakres praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do wód	30
3.1.2. Ewidencja wód	31
3.2. LASY	31
3.3. GEOLOGICZNE ZASOBY NATURALNE	32
3.3.1. Zakres praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do kopalin	32
3.3.2. Ewidencja zasobów kopalin	32
3.3.3. Wody lecznicze, termalne, solanki	34

3.4. ZASOBY CZĘSTOTLIWOŚCI RADIOWYCH	35
3.5. ZASÓB PARKÓW NARODOWYCH	37
3.6. ŻYWE ZASOBY MORZA	38
4. GRUNTY I INNE NIERUCHOMOŚCI SKARBU PAŃSTWA	40
4.1. DYSPOŃENCI I UŻYTKOWNICY GRUNTÓW SKARBU PAŃSTWA	40
4.2. ROZPORZĄDZANIE NIERUCHOMOŚCIAMI SKARBU PAŃSTWA	41
4.3. EWIDENCJA GRUNTÓW I BUDYNKÓW	42
4.4. GRUNTY SKARBU PAŃSTWA	44
4.5. ZMIANY W STANIE GRUNTÓW SKARBU PAŃSTWA W ROKU 2021	47
4.6. GRUNTY SKARBU PAŃSTWA W MIASTACH	47
4.7. BUDYNKI I LOKALE SKARBU PAŃSTWA	48
4.8. NIERUCHOMOŚCI SKARBU PAŃSTWA W GOSPODAROWANIU STAROSTÓW I PREZYDENTÓW MIAST	49
4.9. NIERUCHOMOŚCI W GOSPODAROWANIU MINISTRA ROZWOJU	49
4.10. GRUNTY POD AUTOSTRADY	52
5. OBIEKTY INFRASTRUKTURY	54
5.1. DROGI	54
5.1.1. Źródła praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do dróg	54
5.1.2. Ewidencja sieci dróg krajowych	55
5.2. MAJĄTEK SKARBU PAŃSTWA ZWIĄZANY Z GOSPODARKĄ WODNĄ I GOSPODARKĄ MORSKĄ	56
5.3. URZĄDZENIA MELIORACJI WODNYCH I BUDOWLE PRZECIWPOWODZIOWE	57
5.4. WODNE BUDOWLE INŻYNIERSKIE UTRZYMYWANE PRZEZ URZĘDY MORSKIE	60
5.4.1. Zarządzanie i ewidencja budowli wodnych	60
5.4.2. Wartość budowli wodnych	60
6. MIENIE SKARBU PAŃSTWA WYDZIELONE W MAJĄTKI ODREBNE	61
6.1. PAŃSTWOWE GOSPODARSTWO LEŚNE LASY PAŃSTWOWE	61
6.1.1. Gospodarowanie nieruchomościami PGL Lasy Państwowe	61
6.1.2. Majątek państwowej jednostki organizacyjnej PGL Lasy Państwowe	62
6.2. WŁASNOŚĆ ROLNA SKARBU PAŃSTWA	63
6.2.1. Grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	63
6.2.2. Gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa	65
6.2.3. Inne mienie Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	67
6.3. MIENIE POWIERZONE AGENCJI MIENIA WOJSKOWEGO	68
6.4. REZERWY STRATEGICZNE	70
7. SEKTOR FINANSÓW PUBLICZNYCH	72
7.1. PAŃSTWOWE JEDNOSTKI BUDŻETOWE	72

7.2. AGENCJE WYKONAWCZE	81
7.3. INSTYTUCJE GOSPODARKI BUDŻETOWEJ	83
7.4. PAŃSTWOWE FUNDUSZE CELOWE	84
7.5. POLSKA AKADEMIA NAUK I TWORZONE PRZEZ NIĄ JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE	84
7.6. PAŃSTWOWE INSTYTUCJE KULTURY	84
7.7. SAMODZIELNE PUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ	85
7.8. UCZELNIE PUBLICZNE	86
7.9. PARKI NARODOWE	88
7.10. INNE PAŃSTWOWE OSOBY PRAWNE UTWORZONE USTAWAMI SZCZEGÓLNYMI	88
7.11. FUNDUSZE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH	94
8. AKCJE I UDZIAŁY SKARBU PAŃSTWA	96
8.1. PODMIOTY WYKONUJĄCE PRAWA Z AKCJI I UDZIAŁÓW SKARBU PAŃSTWA	96
8.2. AKCJE I UDZIAŁY SKARBU PAŃSTWA	98
<i>8.2.1. Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa</i>	<i>99</i>
<i>8.2.2. Spółki z częściowym udziałem Skarbu Państwa</i>	<i>99</i>
<i>8.2.3. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych</i>	<i>99</i>
8.3. WARTOŚĆ AKCJI I UDZIAŁÓW SKARBU PAŃSTWA	100
9. INNE PAŃSTWOWE OSOBY PRAWNE	103
9.1. PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE	103
9.2. INSTYTUTY BADAWCZE	104
9.3. BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO	105
10. INNE SKŁADNIKI MIENIA SKARBU PAŃSTWA	106
10.1. NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU ZBYCIA I ODPŁATNEGO KORZYSTANIA Z MIENIA SKARBU PAŃSTWA	106
10.2. NALEŻNOŚCI W EWIDENCJI MINISTRA FINANSÓW	107
10.3. UDZIAŁY W MIĘDZYNARODOWYCH INSTYTUCJACH FINANSOWYCH	108
11. OBCIĄŻENIA PUBLICZNOPRAWNE I ZOBOWIĄZANIA SKARBU PAŃSTWA	109
11.1. ZASOBY MAJĄTKOWE SŁUŻĄCE REALIZACJI ZADAŃ PUBLICZNYCH PAŃSTWA	109
11.2. ZADANIA PUBLICZNE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH REALIZOWANE NA PODSTAWIE USTAW	109
11.3. BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE W POLITYCE WŁAŚCIELSKIEJ	111
<i>11.3.1. Sektor elektroenergetyczny</i>	<i>111</i>
<i>11.3.2. Sektor gazowniczy i paliwowo-naftowy</i>	<i>111</i>
<i>11.3.3. Sektor górnictwa węgla kamiennego i brunatnego</i>	<i>112</i>
11.4. SZCZEGÓLNE ZASADY PRYWATYZACJI I RESTRUKTURYZACJI SPÓŁEK	113
11.5. ZASÓB NA ZASPOKOJENIE ROSZCZEŃ Z TYTUŁU PORECZEŃ I GWARANCJI SKARBU PAŃSTWA	114
11.6. ZOBOWIĄZANIA WOBEC PRACOWNIKÓW, ROLNIKÓW I RYBAKÓW	116

11.7. ZAPLANOWANE W BUDŻECIE PAŃSTWA PRZYCHODY Z PRYWATYZACJI	116
11.8. FUNDUSZE ZWIĄZANE Z PRYWATYZACJĄ	116
11.8.1. <i>Fundusz Reprywatyzacji</i>	116
11.8.2. <i>Fundusz Rekompensacyjny</i>	117
11.9. ZADŁUŻENIE SKARBU PAŃSTWA	117
12. ZESTAWIENIE ZBIORCZE MIENIA SKARBU PAŃSTWA	119
13. ZAŁĄCZNIKI	121
13.1. ZAŁĄCZNIK DO ROZDZIAŁÓW 6. I 7.	122
13.2. ZAŁĄCZNIKI DO ROZDZIAŁU 8.	123

SPIS TABEL

Tab. 1.1. Wykorzystanie źródeł i zastosowanie zasad wyceny	20
Tab. 2.1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków	23
2.2. Muzea państwowe i ich zbiory	24
2.3. Zbiory bibliotek państwowych	26
2.4. Ewidencja zasobu archiwów państwowych podległych Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych	28
Tab. 3.1. Zasoby bilansowe złóż kopalin	33
3.2. Zasoby eksploatacyjne wód leczniczych, termalnych i solanek	35
3.3. Powierzchnia i zasób surowca drzewnego w parkach narodowych	37
3.4. Morze Bałtyckie – połowy organizmów morskich w roku 2021	38
Tab. 4.1. Grunty Skarbu Państwa według grup rejestrowych i użytków	44
4.2. Grunty Skarbu Państwa według województw z podziałem na grupy rejestrowe	45
4.3. Grunty Skarbu Państwa według województw z podziałem na rodzaje użytków	46
4.4. Grunty Skarbu Państwa – zmiany w strukturze użytków w roku 2021	47
4.5. Własność gruntów w Polsce – zmiany w roku 2021	47
4.6. Własność gruntów Skarbu Państwa w miastach	48
4.7. Budynki Skarbu Państwa	48
4.8. Lokale Skarbu Państwa	49
4.9. Nieruchomości oddane w trwały zarząd urzędom państwowym	50
4.10. Grunty nabyte pod autostrady	53
4.11. Struktura terytorialna gruntów pod autostrady	53
Tab. 5.1. Sieć dróg krajowych	55
5.2. Obiekty mostowe, tunele i przejścia podziemne na sieci dróg krajowych	55
5.3. Wartość dróg krajowych i obiektów mostowych	56
5.4. Sprawozdanie z wykonania obiektów małej retencji wodnej za 2021 r. – środki finansowe	58
5.5. Sprawozdanie z wykonania obiektów małej retencji wodnej za 2021 r. – efekty rzeczowe	59
5.6. Wartość morskich budowli hydrotechnicznych	60
Tab. 6.1. Nieruchomości PGL Lasy Państwowe	62
6.2. Wartość majątku PGL Lasy Państwowe	62
6.3. Grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa według województw	64
6.4. Powierzchnia i wartość gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	64
6.5. Wartość Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	65

6.6. Stan zagospodarowania gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	66
6.7. Wybrane składniki mienia powierzonego Agencji Mienia Wojskowego	69
Tab. 7.1. Państwowe jednostki budżetowe w kraju	73
7.2. Jednostki organizacyjne za granicą	75
7.3. Majątek jednostek budżetowych organów centralnych w układzie rodzajowym	76
7.4. Mienie użytkowane przez jednostki podporządkowane wojewodom	80
7.5. Fundusze własne państwowych jednostek budżetowych i ich funduszy celowych	81
7.6. Zasób majątkowy państwowych agencji wykonawczych	82
7.7. Zasób majątkowy państwowych instytucji gospodarki budżetowej	83
7.8. Majątek państwowych instytucji kultury	85
7.9. Majątek samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej	86
7.10. Majątek uczelni publicznych	87
7.11. Majątek parków narodowych	88
7.12. Majątek agencji, fundacji, funduszy i innych państwowych osób prawnych utworzonych ustawami szczególnymi	92
7.13. Fundusze ubezpieczeń społecznych	95
Tab. 8.1. Spółki z udziałem Skarbu Państwa	96
8.2. Wartość akcji i udziałów Skarbu Państwa	97
8.3. Akcje i udziały Skarbu Państwa	98
8.4. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych	99
8.5. Majątek jednoosobowych spółek Skarbu Państwa	100
8.6. Akcje i udziały w spółkach niepublicznych z częściowym udziałem Skarbu Państwa	101
8.7. Akcje w spółkach publicznych z częściowym udziałem Skarbu Państwa	101
Tab. 9.1. Liczba przedsiębiorstw państwowych w ostatnich latach	103
9.2. Przedsiębiorstwa państwowe według organów założycielskich	104
9.3. Majątek przedsiębiorstw państwowych „czynnych”	104
9.4. Majątek instytutów badawczych	105
Tab. 10.1. Należności z tytułu umów zbycia i odpłatnego korzystania z mienia Skarbu Państwa	106
10.2. Struktura należności z tytułu umów zbycia mienia Skarbu Państwa	106
10.3. Należności Skarbu Państwa w ewidencji Ministra Finansów	107
10.4. Udziały Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych instytucjach finansowych	108
Tab. 11.1. Zasób majątkowy na zaspokolenie roszczeń z tytułu poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa	115
11.2. Potencjalne zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu gwarancji i poręczeń	115
11.3. Wykonanie przychodów z prywatyzacji	116

11.4. Zadłużenie Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji.....	117
11.5. Zadłużenie Skarbu Państwa według kryterium rezydenta.....	118
11.6. Zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu kredytów zaciągniętych w międzynarodowych instytucjach finansowych.....	118
Tab. 12.1. Zestawienia zbiorcze składników mienia Skarbu Państwa	119
12.2. Wartość praw majątkowych z tytułu wkładu Skarbu Państwa.....	120
Tab. 13.1. Wartość grup rodzajowych składników majątku jednostek państwowych	122
13.2. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych.....	123
13.3. Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa.....	124
13.4. Wybrane spółki niepubliczne z częściowym udziałem Skarbu Państwa.....	127

PODSUMOWANIE

Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa prezentuje stan majątku Skarbu Państwa w ujęciu zbiorczym, syntetycznym i statystycznym – jego stan prawny, strukturę i wartość. Dokument jest realizacją obowiązku nałożonego na Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej ustawą o zasadach zarządzania mieniem państwowym. Przygotowywany jest corocznie na podstawie informacji przekazywanych przez podmioty gospodarujące majątkiem w imieniu Skarbu Państwa. Ich pełny wykaz publikowany jest w cyklu kwartalnym w domenie „Otwarte dane publiczne” na stronie internetowej (www.dane.gov.pl).

Sprawozdanie nie stanowi szczegółowej wyceny majątku ani kompletnego rejestru wszystkich zdarzeń dotyczących mienia Skarbu Państwa. Podane źródła informacji dają możliwość identyfikacji podmiotu reprezentującego Skarb Państwa w stosunku do określonego składnika mienia lub realizowanych zadań oraz, na podstawie dodatkowych informacji, możliwość sporządzania bardziej szczegółowych analiz.

Tytułem wprowadzenia zwrócić należy uwagę, że rok 2021 to rok odbudowy aktywności gospodarczej po kryzysie wywołanym wybuchem pandemii COVID-19 w pierwszych miesiącach 2020 r. Wprowadzone wówczas ograniczenia i regulacje prawne wpłynęły znacząco na wyhamowanie aktywności gospodarczej i zasadniczą zmianę modelu pracy. W obliczu trwającej recesji wprowadzono jeszcze w 2020 r. i rozwijano tarczę antykryzysową, na którą składał się pakiet ustaw oraz tzw. tarcza finansowa, co pozwoliło na skuteczną ochronę zdrowia obywateli, ochronę miejsc pracy oraz zapewnienie niezbędnego bezpieczeństwa finansowego. W ramach pakietu działań składających się na tarczę antykryzysową wykorzystano z rozwiązań finansowanych nie tylko z jednostek sektora finansów publicznych, ale przede wszystkim z Polskiego Funduszu Rozwoju S. A. oraz Funduszu Przeciwdziałania COVID-19.

W rezultacie, analizując dane i informacje zawarte w sprawozdaniu, można stwierdzić, że zapewnienie środków oraz maksymalizacja wysiłków ze strony podmiotów zarządzających mieniem Skarbu Państwa pozwoliły złagodzić gospodarcze skutki pandemii oraz ograniczyć negatywny wpływ na strukturę i wartość mienia Skarbu Państwa według stanu na 31 grudnia 2021 r. Poniżej przedstawiono podstawowe spostrzeżenia płynące z analizy sprawozdania.

Podstawową formą ochrony zabytków stanowiły wpisy do rejestru zabytków, stąd też systematyczny wzrost liczby zabytków wpisywanych do rejestru. Największy udział w ogólnej liczbie stanowiły zabytki ruchome.

Zbiory bibliotek państwowych systematycznie rosły. Większość została zdigitalizowana, co umożliwiała ochronę cennych zbiorów oraz dostęp dla szerszego grona użytkowników – głównie poprzez internet.

Stan zasobów archiwalnych systematycznie zwiększał się w wyniku ciągłego procesu inwentaryzowania zbiorów dokumentów lub akt nie mających już bieżącej wartości użytkowej.

Realizacja polityki zachowania trwałości lasów powodowała systematyczny wzrost zasobów leśnych. PGL Lasy Państwowe nabywały grunty i nieruchomości oraz przejmowały od starostów grunty Skarbu Państwa przeznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego do zalesienia.

Wskazanie tendencji zagospodarowywania kopalin nie jest możliwe, z uwagi na fakt, że poziom wydobycia wynika z zapotrzebowania gospodarczego i jednocześnie nie jest zależny od dostępności tych kopalin.

Wprowadzony w 2020 r. przez Komisję Europejską zakaz połowu dorsza na obszarze obejmującym większość polskiego wybrzeża obowiązywał również w roku 2021. Przyznana kwota połowowa dotyczyła wyłącznie przyłowów. W związku z malejącą populacją organizmów morskich, rzeczywiste połowy różnych gatunków w przeciągu ostatnich lat nie wyczerpywały przyznaných kwot połowowych.

W ramach prowadzenia działań ochronnych w ekosystemach, parki narodowe pozyskiwały drewno, którego ogólnokrajowe zapasy systematycznie wzrastały, co wpłynęło pozytywnie na wielkość zasobów i wartość drzewostanów stanowiących własność Skarbu Państwa.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwowano niewielkie fluktuacje wielkości powierzchni gruntów Skarbu Państwa, tak więc wartość ta utrzymywała się niemal na niezmienionym poziomie. W 2021 roku nastąpiła istotna zmiana kwalifikacji ewidencyjnej gruntów i budynków (likwidacja podgrup rejestrowych). Władających nieruchomościami Skarbu Państwa podzielono na dwie grupy: grupa 1 to Skarb Państwa, jeżeli nie występował w zbiegu z użytkownikami wieczystymi oraz grupa 2 obejmująca grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste. Jednocześnie w samych zestawieniach ewidencyjnych nie zostały podane szczegółowe zasady przekwalifikowania dotychczasowych powierzchni gruntów do nowych grup rejestrowych. Ewentualne zmiany mogły wynikać z odmiennej oceny przynależności do grup użytków, co pozostawało bez znaczącego wpływu na ich wartość finansową. Zmiany cen rynkowych kształtowały się odmiennie w poszczególnych grupach użytkowych, co nie pozwalało na wykazanie jednolitego kierunku zmian ogółu wartości nieruchomości Skarbu Państwa.

W roku 2021 powierzchnia gruntów nabytych pod autostrady nieznacznie spadła, co jednak nie wpłynęło znacząco na ich łączną długość, a wahania mogły wynikać z czasowego lub trwałego przekwalifikowania kategorii dróg. Natomiast systematycznie postępował wzrost ilościowy obiektów w obrębie infrastruktury drogowej. Niewielki spadek ogólnej wartości dróg krajowych, autostrad i obiektów drogowych spowodowany był zapewne spadkiem średniej wartości kosztów budowy dróg.

Liczba spółek z udziałem Skarbu Państwa zwiększyła się. Największy wpływ na ten stan miało objęcie udziałów na rzecz Skarbu Państwa przez Krajowy Zasób Nieruchomości w ramach realizacji programu polityki sprzyjającej zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli. Natomiast wartość szacunkowa podlegała ciągłym wahaniom, aby osiągnąć na koniec 2021 r. prawie 16 % wzrostu, na co główny wpływ miał poziom notowań akcji Skarbu Państwa, będących w obrocie na rynku regulowanym oraz wypracowanej wartości majątku netto jednoosobowych spółek Skarbu Państwa.

Wartość należności Skarbu Państwa ewidencjonowanych przez Ministra Finansów zmalała, na co decydujący wpływ miał spadek należności z tytułu podatków pośrednich w wyniku poprawy ściągальności zobowiązań.

Znacząco wzrosła wartość bilansowa majątku pozostającego w dyspozycji urzędów i instytucji państwowych, na co decydujący wpływ miał wzrost wartości środków pieniężnych, pozostających w ich dyspozycji oraz stan należności krótkoterminowych. Wkład założycielski Skarbu Państwa w majątek państwowych osób prawnych per saldo wzrósł. Jednak największy wzrost zanotowano w przypadku agencji, fundacji, funduszy i innych państwowych osób prawnych, realizujących szczególne niegospodarcze zadania ustawowe oraz agencji wykonawczych, co może wiązać się z przekazaniem do Narodowego Funduszu Zdrowia i Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych znacznych środków finansowych z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 z przeznaczeniem na realizację zadań związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem pandemii COVID-19.

1. WSTĘP

Przedłożone „Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.”, zwane dalej Sprawozdaniem, stanowi realizację obowiązku nałożonego na Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie art. 43 pkt 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym¹.

1.1. PODSTAWA PRAWNA SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie zostało sporządzone na podstawie cytowanego wyżej art. 43 pkt 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym, zgodnie z którym Prezes Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej przygotowuje i przedkłada Sejmowi coroczne sprawozdania o stanie mienia Skarbu Państwa.

Niniejsze Sprawozdanie sporządzono według stanu na 31 grudnia 2021 r. Zasady i tryb jego przygotowania określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 2020 r. w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa².

1.2. ZAKRES PRZEDMIOTOWY SPRAWOZDANIA

Zgodnie z powołanym rozporządzeniem w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa Sprawozdanie dotyczy majątku państwowego objętego zbiorczą ewidencją. W zbiorczej ewidencji majątku Skarbu Państwa uwzględniono składniki wyróżnione rodzajowo, składniki podlegające ewidencji na szczególnych zasadach i w zakresie określonym w odrębnych przepisach, składniki mające formę majątków odrębnych oraz prawa majątkowe, które stanowiły wkład założycielski lub udział Skarbu Państwa w państwowych osobach prawnych. W Sprawozdaniu przedstawiono również zasoby majątku służące realizacji zadań publicznych państwa.

1.3. CELE SPRAWOZDANIA

Celem niniejszego Sprawozdania jest przedstawienie informacji o majątku Skarbu Państwa, a w szczególności o jego stanie prawnym, strukturze i wartości.

Funkcją Sprawozdania jest rejestracja stanu mienia. Sprawozdanie ma prezentować stan mienia Skarbu Państwa w ujęciu zbiorczym, syntetycznym i statycznym, według stanu na określony dzień, przedstawiany na podstawie dokumentów będących źródłem dla ewidencji zbiorczej.

W systemie Informacji publicznej Sprawozdanie zajmuje miejsce obok innych dokumentów sprawozdawczych i informacyjnych przedstawiających Skarb Państwa lub określone składniki jego mienia w innych ujęciach szczegółowych i dynamicznych.

1.4. KLASYFIKACJA MIENIA SKARBU PAŃSTWA

Art. 4 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym jako mienie państwowe definiuje mienie, które służy wykonywaniu zadań publicznych, którym zarządza się zgodnie z zasadami prawidłowej gospodarki, z zachowaniem szczególnej staranności.

W niniejszym Sprawozdaniu, zgodnie z powoływanym rozporządzeniem w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa zastosowano przede wszystkim klasyfikację rodzajową (z

¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1933 z późn. zm.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 884.

uwzględnieniem przeznaczenia, sposobu zagospodarowania oraz ewidencjonowania poszczególnych składników lub ich grup rodzajowych) i wyróżniono:

1. **dobra kultury narodowej** – muzealia, zabytki i zasoby biblioteczne – składniki podlegające ewidencji na szczególnych zasadach, stanowiące publiczne dobra dziedzictwa narodowego, które państwo zamierza utrzymywać bezterminowo ze względu na ich wyjątkowe właściwości historyczne, kulturowe lub środowiskowe;
2. **zasoby archiwalne;**
3. **zasoby naturalne**, czyli dobra naturalne w stanie nieprzetworzonym, które mogą być dostępne dla ludności bez ograniczeń w celach niekomercyjnych, ale ich wykorzystywanie gospodarcze wymaga uzyskania koncesji lub pozwolenia:
 - kopaliny,
 - wody,
 - żywe zasoby morza,
 - częstotliwości radiowe,
 - lasy (obszary leśne i drzewostan);
4. **grunty:**
 - zasób nieruchomości Skarbu Państwa, którym gospodarują starostowie,
 - grunty w trwałym zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych, w tym wykorzystywane na cele statutowe przez urzędy organów władzy i administracji państwowej,
 - grunty w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa,
 - grunty zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe,
 - grunty powierzone Agencji Mienia Wojskowego,
 - grunty oddane w użytkowanie wieczyste osobom prawnym lub fizycznym;
5. **urządzenia infrastruktury** (rozumiane tu jako obiekty, urządzenia i instalacje ogólnodostępne lub wykorzystywane dla ułatwienia dostaw dóbr i usług lub zapewnienia niezakłóconego działania państwa i gospodarki):
 - drogi, mosty i wiadukty,
 - obiekty budownictwa wodnego śródlądowego i morskiego,
 - inne urządzenia, w tym melioracje;
6. **budynki i budowle:**
 - wykorzystywane przez państwowe jednostki organizacyjne do realizacji ich zadań administracyjnych i świadczenia usług publicznych,
 - powierzone agencjom wykonującym zadania z zakresu gospodarowania składnikami majątku Skarbu Państwa;
7. **finansowe składniki majątku trwałego Skarbu Państwa**, w tym przede wszystkim akcje i udziały w spółkach handlowych;
8. **składniki majątku obrotowego**, w tym należności Skarbu Państwa m. in. z tytułu oddania mienia do odpłatnego korzystania i z innych umów zawartych przez Skarb Państwa bądź jego poprzedników prawnych;
9. **rezerwy strategiczne;**
10. **uprawnienia wynikające z wniesienia wkładu majątkowego do przedsiębiorstw państwowych;**
11. **uprawnienia w stosunku do majątku innych państwowych osób prawnych utworzonych ustawami (agencji, funduszy, uczelni akademickich) lub na podstawie ustaw (instytucji kultury, instytutów naukowych, państwowych samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, państwowych szkół wyższych, instytucji gospodarki budżetowej, itd.).**

1.5. PODMIOTY WYKONUJĄCE UPRAWNIENIA WYNIKAJĄCE Z PRAW MAJATKOWYCH SKARBU PAŃSTWA

Ustawa o zasadach zarządzania mieniem państwowym zdefiniowała mienie państwowe jako mienie służące wykonywaniu zadań publicznych. Określiła wspólne dla wszystkich *stationes fisci* zasady zarządzania mieniem państwowym oraz precyzyjnie wskazała zakres reprezentowania Skarbu Państwa przez organy administracji publicznej oraz inne podmioty.

Wprowadzona w roku 2020 nowelizacja ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym pozostawiła w gestii **Prezesa Rady Ministrów** koordynację wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa w spółkach oraz dążenie do zapewnienia jednolitego sposobu wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa. Natomiast na podstawie art. 7 ust. 2 **ministrowi właściwemu do spraw aktywów państwowych** przekazano:

1. wykonywanie praw z akcji należących do Skarbu Państwa, łącznie z wynikającymi z nich prawami osobistymi, o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej,
2. składanie w imieniu Skarbu Państwa oświadczenia woli o utworzeniu spółki, przystąpieniu do spółki lub objęciu akcji.

Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw aktywów państwowych, mogła przekazać w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie ust. 2, Prezesowi Rady Ministrów lub innemu członkowi Rady Ministrów, pełnomocnikowi Rządu lub innej państwowej osobie prawnej, w tym jednoosobowej spółce Skarbu Państwa, wykonywanie uprawnień, o których mowa w art. 7 ust. 2:

1. pkt 1 lub,
2. pkt 2 w zakresie składania w imieniu Skarbu Państwa oświadczeń woli o objęciu akcji.

W przypadku zarządzania mieniem Skarbu Państwa innym niż akcje, ustawa określiła zasady zarządzania, w zakresie nieuregulowanym w przepisach szczególnych.

Wojewoda, do czasu rozstrzygnięcia o sposobie zagospodarowania mienia państwowego:

1. wykonywał uprawnienia przysługujące Skarbowi Państwa wobec innego niż środki finansowe mienia:
 - pozostałego po zlikwidowanych państwowych jednostkach organizacyjnych lub spółkach z udziałem Skarbu Państwa,
 - pozostałego po rozwiązanych bądź wygasłych umowach o oddanie przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania,
 - przejętego przez Skarb Państwa z innych tytułów,
 - przekazanego na podstawie art. 58a i art. 60 ust. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami³ oraz wobec nieruchomości, w odniesieniu do których wydał decyzję o wygaśnięciu trwałego zarządu na podstawie art. 46a ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami;
2. reprezentował Skarb Państwa w odniesieniu do spadków przypadających Skarbowi Państwa, w tym długów spadkowych, z zastrzeżeniem kompetencji przyznanych starostom wykonującym zadania z zakresu administracji rządowej oraz konsułom;
3. przejmował inne niż środki finansowe mienie pozostałe po przedsiębiorstwie państwowym wykreślonym z rejestru przedsiębiorców lub gospodarował tym mieniem;
4. przyjmował na rzecz Skarbu Państwa darowizny mienia;
5. przyjmował, a także wykonywał czynności zwykłego zarządu oraz przekraczające zakres zwykłego zarządu wobec spadków i darowizn mienia na rzecz Skarbu Państwa, zabezpieczonych i zrealizowanych przez konsula na mocy przepisów odrębnych;

³ Dz. U. z 2021 r. poz. 1899 z późn. zm.

6. sporządzał plan realizacji polityki gospodarowania nieruchomościami Skarbu Państwa, o której mowa w art. 10a ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz przedkładał go, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, Prezesowi Rady Ministrów celem akceptacji;
7. wykonywał inne czynności, o których mowa w art. 5 ust. 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym.

Uprawnienia wykonywane przez Prezesa Rady Ministrów oraz poszczególnych ministrów, w zakresie nieuregulowanym w przepisach szczególnych (art. 36. i 36a. ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym):

1. jeżeli z przepisów odrębnych nie wynikało, której państwowej osobie prawnej przysługują prawa majątkowe do składnika mienia państwowego, prawa te przysługiwały Skarbowi Państwa,
2. Prezes Rady Ministrów wykonywał w imieniu Skarbu Państwa uprawnienia określone w przepisach odrębnych oraz uprawnienia przysługujące Skarbowi Państwa względem państwowych osób prawnych, o których mowa w art. 44¹. ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny⁴, chyba że z przepisów odrębnych wynikała właściwość innego organu jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa lub państwowej osoby prawnej,
3. Minister właściwy do spraw finansów publicznych wykonywał w imieniu Skarbu Państwa uprawnienia przysługujące Skarbowi Państwa do składnika mienia państwowego, chyba że z przepisów odrębnych lub czynności prawnej wynikała właściwość innego organu lub jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa,
4. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa wykonywał w imieniu Skarbu Państwa przysługujące Skarbowi Państwa uprawnienia wynikające z prawa własności nieruchomości, chyba że z przepisów odrębnych lub czynności prawnej wynikała właściwość innego organu, jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa lub państwowej osoby prawnej,
5. Prezes Rady Ministrów mógł przekazać wykonywanie uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa do poszczególnych składników mienia państwowego innemu organowi lub jednostce organizacyjnej Skarbu Państwa,
6. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wykonywał w imieniu Skarbu Państwa uprawnienia wynikające z praw autorskich i pokrewnych, w tym zakresie zezwolenia na wykonywanie praw zależnych, chyba że z przepisów odrębnych lub czynności prawnej wynikała właściwość innego organu, jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa lub państwowej osoby prawnej.

W zakresie nadzoru nad czynnościami prawnymi państwowych osób prawnych, zasady udzielania zgód na dokonanie czynności prawnej w zakresie rozporządzenia mieniem uregulowano w art. 38 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym⁵. Dokonanie przez państwową osobę prawną czynności prawnej w zakresie rozporządzenia składnikami aktywów trwałych w rozumieniu ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁶, zaliczonymi do wartości niematerialnych i prawnych, rzeczowych aktywów trwałych lub inwestycji długoterminowych, w tym wniesienia ich jako wkładu do spółki lub spółdzielni, wymagało zgody, jeżeli wartość rynkowa tych składników przekracza 200.000,- PLN:

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 1360 z późn. zm.

⁵ Wyjątki od tej zasady mogą przewidywać przepisy szczególne, np. ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.) obliuguje uczelnie publiczne do uzyskania zgody Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie gospodarowania mieniem, jeżeli wartość rynkowa składników trwałych albo wartość rynkowa przedmiotu czynności prawnej przekracza kwotę 2.000.000,- PLN).

⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 217 z późn. zm.

1. organu nadzorującego – jeżeli wartość rynkowa składników aktywów trwałych wynosiła do 5.000.000,- PLN,
2. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – jeżeli wartość rynkowa składników aktywów trwałych przekraczała 5.000.000,- PLN,
3. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku, gdy państwowa osoba prawna nie posiadała organu nadzorującego – jeżeli wartość rynkowa składników aktywów trwałych przekraczała 200.000,- PLN,
4. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – jeżeli organem nadzorującym państwowej osoby prawnej był Prezes Rady Ministrów.

Zgodnie z art. 38 ust. 2 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym, dokonanie przez państwową osobę prawną czynności prawnej w zakresie oddania składników, o których mowa w art. 38 ust. 1 tej ustawy, do korzystania innemu podmiotowi, na okres dłuższy niż 180 dni w roku kalendarzowym, wymagało zgody, jeżeli wartość rynkowa przedmiotu czynności prawnej przekraczała 200.000,- PLN:

1. organu nadzorującego – jeżeli wartość rynkowa przedmiotu czynności prawnej wynosiła do 5.000.000,- PLN,
2. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – jeżeli wartość rynkowa świadczenia za oddanie do korzystania przedmiotu czynności prawnej przekraczała 5.000.000,- PLN,
3. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku gdy państwowa osoba prawna nie posiadała organu nadzorującego – jeżeli wartość rynkowa świadczenia za oddanie do korzystania przedmiotu czynności prawnej przekraczała 200.000,- PLN,
4. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – jeżeli organem nadzorującym państwowej osoby prawnej był Prezes Rady Ministrów.

Organy administracji publicznej oraz kierownicy jednostek, którzy na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem Skarbu Państwa gospodarowali nabytym lub powierzonym tym organom lub jednostkom mieniem Skarbu Państwa oraz mogli zbywać jego składniki, a w szczególności:

1. zapewniali wycenę mienia,
2. zabezpieczali mienie przed uszkodzeniem lub zniszczeniem,
3. wykonywali czynności związane z naliczaniem należności za mienie udostępnione przed ich przejściem oraz prowadzą windykację tych należności,
4. współpracowali z innymi organami, które na mocy przepisów odrębnych gospodarują mieniem oraz z właściwymi jednostkami samorządu terytorialnego,
5. podejmowali czynności w postępowaniu sądowym, w szczególności w sprawach dotyczących własności lub innych praw rzeczowych na mieniu, o zapłatę należności za korzystanie z mienia, roszczenia ze stosunku najmu, dzierżawy lub użyczenia, stwierdzenia nabycia spadku, stwierdzenia nabycia własności przez zasiedzenie,
6. składali wnioski o założenie księgi wieczystej dla nieruchomości oraz wpis w księdze wieczystej;
7. zapewniali ochronę tego mienia.

Kierownicy państwowych jednostek budżetowych reprezentowali Skarb Państwa w odniesieniu do nabytego i powierzonego im mienia i w zakresie zadań urzędów lub jednostek, a także zarządzali składnikami majątkowymi wykorzystywanymi przez organy władzy i administracji państwowej w realizacji funkcji publicznych państwa (majątek administracyjny). Przepisy o gospodarce finansowej traktowały je jak majątek własny jednostki, ewidencjonowany i wykazywany we właściwych dokumentach i sprawozdaniach.

Organy władzy wykonawczej i administracji, bezpośrednio lub poprzez podległe im jednostki organizacyjne, wykonywały funkcje zarządcze, regulacyjne, czy inwestorskie wobec mienia o

charakterze dóbr publicznych. Specyficzny zakres i sposób wykonywania tych uprawnień przedstawiany jest w Sprawozdaniu w wyodrębnionych podrozdziałach.

Niektóre składniki mienia takiego, jak grunty i złoża kopalin, bywały obciążane odpłatnie na rzecz osób trzecich. Inne udostępniane były obywatelom nieodpłatnie (np. wody, zbiory bibliotek). Składniki te najczęściej nie podlegały obrotowi cywilnoprawnemu jako należące do całego narodu⁷. Dla takich dóbr nie prowadzi się ewidencji finansowej i nie ujmuje się ich w aktywach bilansów jednostek działających w imieniu Skarbu Państwa. Były one rejestrowane w zbiorach informacji nazywanych ewidencjami przedmiotowymi.

Określone ustawowo agencje wykonawcze i jednostki organizacyjne, które gospodarowały na rzecz Skarbu Państwa szczególnymi, oddanymi im w zarząd rzeczowymi składnikami mienia Skarbu Państwa to:

1. Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych⁸,
2. Agencja Mienia Wojskowego,
3. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe,
4. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

Państwowe osoby prawne sektora finansów publicznych, które na mocy ustaw wykonywały cele publiczne jako zadania własne to:

1. uczelnie publiczne,
2. państwowe instytucje kultury,
3. fundacje, których jedynym fundatorem jest Skarb Państwa,
4. państwowe samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej,
5. instytucje gospodarki budżetowej,
6. agencje wykonawcze,
7. inne państwowe osoby prawne i państwowe fundusze celowe utworzone odrębnymi ustawami w celu wykonywania szczególnych zadań publicznych.

Państwowe osoby prawne wyposażone były przez państwo w składniki majątkowe niezbędne do podjęcia działalności statutowej i władły nimi pod nadzorem ministra wskazanego przez powołujące je ustawy, rozporządzenia i statuty. Podmioty te występowały w obrocie prawnym we własnym imieniu i na swoją rzecz. Wartość przysługujących im składników mienia państwowego była ujęta w ich księgach prowadzonych na podstawie odpowiednich przepisów o gospodarce finansowej i rachunkowości.

1.6. ŹRÓDŁA DANYCH

Obowiązek prowadzenia ewidencji przepisy prawa nakładały na liczne instytucje państwowe, organy administracji i jednostki organizacyjne. Ustanawiając takie obowiązki brano pod uwagę reguły realizacji budżetu państwa, prowadzenie przejrzystej gospodarki powierzonym mieniem, kontrolę wewnętrzną, potrzebę ustalania stanu faktycznego bądź prawnego dla bezpieczeństwa obrotu gospodarczego albo też inne cele specjalne.

Przepisy, które regulowały ewidencję majątku Skarbu Państwa zobowiązywały dysponentów części budżetu i organy nadzoru nad podmiotami, którym powierzono mienie państwowe, do przekazywania jako źródeł danych dla ewidencji zbiorczej:

⁷ Ustawa z 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (Dz. U. z 2018 r. poz. 1235).

⁸ Do 23 lutego 2021 r. Agencja Rezerw Materiałowych, na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 2020 r. o rezerwach strategicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1513 z późn. zm.).

1. kopii bilansów łącznych jednostek budżetowych i innych podmiotów nie posiadających osobowości prawnej,
2. kopii bilansów państwowych osób prawnych będących w ich nadzorze,
3. informacji o stanie innego mienia Skarbu Państwa, uzyskiwanych na podstawie odrębnych przepisów, z racji posiadanych uprawnień założycielskich lub nadzorczych albo obowiązku prowadzenia ewidencji przedmiotowych.

Dokumenty wykorzystywane w zbiorczej ewidencji majątku Skarbu Państwa, w pierwszym rzędzie bilanse i informacje o stanie mienia, z reguły nie zawierały danych pozwalających na przedstawianie powodów zaistnienia wykazywanych stanów ilościowych lub zmian wartości. Analizy takie dokonywane były natomiast przez właściwe jednostki w innych dokumentach sprawozdawczych takich, jak sprawozdania z działalności. Ze standardowych sprawozdań z działalności agencji pochodzą dane o stanie i wartości mienia Skarbu Państwa, którym te państwowe osoby prawne gospodarowały lub zarządzały.

Bilanse łączne dysponentów części budżetu państwa sporządzone według stanu na 31 grudnia 2021 r. dla podległych jednostek pozwoliły na przedstawienie w Sprawozdaniu m. in. zbiorczej wartości majątku pozostającego w dyspozycji państwowych jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, którym przysługuje prawo wykonywania uprawnień majątkowych lub reprezentowania Skarbu Państwa w zakresie mienia powierzonego tym jednostkom dla wykonywania ich zadań z zakresu administracji publicznej. Za pośrednictwem tych urzędów otrzymano też liczne bilanse nadzorowanych państwowych osób prawnych.

Urzędy państwowe i podległe im jednostki organizacyjne dysponowały informacjami o majątku Skarbu Państwa, który powinien być uwzględniany w ewidencji choćby w ujęciu rzeczowym. Dla przedstawienia tych składników majątkowych wykorzystano m. in.:

1. zbiorcze dane powiatowe dotyczące nieruchomości (grunty, budynki, lokale,) objęte ewidencją prowadzoną przez starostów, Krajowe Zestawienie Zbiorcze danych objętych ewidencją gruntów i budynków sporządzane przez urząd Głównego Geodety Kraju,
2. zestawienia Ministerstwa Klimatu i Środowiska ujmujące zasoby kopalin, a także dotyczące gruntów zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe i parki narodowe,
3. informację o sieci dróg krajowych przygotowaną przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad oraz dane Ministerstwa Infrastruktury z wykonania obiektów małej retencji wodnej,
4. dane Ministerstwa Rozwoju i Technologii o nieruchomościach w trwałym zarządzie instytucji państwowych,
5. informacje Ministerstwa Finansów o należnościach, długu publicznym i innych zobowiązaniach Skarbu Państwa,
6. informacje Ministerstwa Rozwoju i Technologii o przychodach z prywatyzacji i należnościach Skarbu Państwa powstałych w wyniku procesów prywatyzacyjnych,
7. bilanse i inne informacje o spółkach z udziałem Skarbu Państwa i przedsiębiorstwach państwowych, rejestry, sprawozdania i dane analityczne opracowywane na bieżąco w PGRP.

Z uwagi na zbiorczy charakter opracowania, w prezentacji ustaleń wielokrotnie posługiwano się zaokrągleniami wielkości występujących w danych źródłowych. Konieczność przechodzenia na większe jednostki mogła w niektórych tabelach doprowadzić do tego, że zaokrąglone wielkości częściowe nie sumują się dokładnie do również zaokrąglonych wartości zagregowanych.

1.7. ZASADY WYCENY SKŁADNIKÓW MAJĄTKU SKARBU PAŃSTWA

Podstawą do wyceny majątku Skarbu Państwa w większości przypadków była wartość bilansowa, co wynikało pośrednio z zasad określonych w rozporządzeniu z dnia 6 maja 2020 r. w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa. Źródłem danych ewidencji zbiorczej majątku Skarbu Państwa są w szczególności bilanse, sprawozdania i informacje właściwych jednostek

ewidencji podmiotowej i przedmiotowej, które to dane obejmują ustalenie wartości składników podlegających ewidencji księgowej (wartość bilansowa). Zgodnie z tymi zasadami wyceny dokonują, na podstawie przepisów odrębnych, jednostki ewidencji podmiotowej i przedmiotowej, a tylko jeżeli te przepisy odrębne nie nakładają obowiązku prowadzenia ewidencji w ujęciu wartościowym, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej może dokonać oszacowania wartości lub ustalić wartość ewidencjonowanych składników mienia na potrzeby ewidencji. Ponieważ rozporządzenie nie określa metody tego oszacowania lub ustalenia, w niniejszym Sprawozdaniu dla każdego rodzaju składników mienia przyjmowano możliwie najwłaściwszą metodę wyceny.

Zasadniczo uznano, że w wycenie majątku Skarbu Państwa można stosować te same metody i udokumentowane dane, które powszechnie wykorzystuje się do szacowania wartości pieniężnej podmiotów gospodarczych i ich mienia, jak również rzeczy i praw majątkowych będących przedmiotem obrotu rynkowego. Takie oszacowanie może być przydatne w ochronie interesów Skarbu Państwa w razie formułowania generalnych programów użycia majątku do zaspokajania różnych roszczeń lub wsparcia programów państwowych.

Z drugiej strony przyjęto, że do sprawowania funkcji nie polegających na obrocie składnikami majątkowymi wystarczą dane ilościowe i opisowe, ograniczone do charakterystyki rzeczowej i cech prawnych wyodrębniających majątek należący do Skarbu Państwa. Uwzględnienie tych kryteriów powoduje podział mienia, o którym mowa, na trzy główne grupy:

1. dobra nie będące przedmiotem obrotu, stale pozostające własnością Skarbu Państwa, dla których niemożliwe jest określenie wartości ani w oparciu o ceny rynkowe, ani nakłady poniesione na nabycie, wytworzenie lub odtworzenie (mienie w stanie wolnym, złoża kopalin, zabytki),
2. dobra nie przeznaczone do obrotu, nabyte lub wytworzone za środki publiczne przez jednostki państwowe w celu wypełniania ich zadań,
3. mienie stanowiące obecnie lub w przyszłości przedmiot obrotu, w tym prywatyzacji.

Niniejsze Sprawozdanie sporządzane jest zatem w ujęciu:

1. rzeczowym – tylko opisowym lub rodzajowo-ilościowym, bez dokonywania wyceny – dla dóbr w stanie naturalnym, dóbr kultury, zasobów dokumentacyjnych i archiwaliów,
2. wartościowym – szacunkowym, które w odniesieniu do gruntów uwzględnia wartość według szacunku dokonanego na podstawie cen drewna, wynikającego z zarządzenia Dyrektora Generalnego PGL Lasy Państwowe (w ten sposób ustalono wartość gruntów leśnych) lub przeciętnych cen sprzedaży gruntów rolnych (rejestrowanych przez KOWR),
3. wartościowym – księgowym, polegającym na ustalaniu wartości składników podlegających ewidencji księgowej na podstawie sprawozdań sporządzanych zgodnie z przepisami o rachunkowości oraz innymi przepisami szczególnymi dotyczącymi jednostek państwowych,
4. wartościowym – rynkowym, odwołującym się do cen uzyskanych w rzeczywistych transakcjach, które zastosowano do akcji notowanych w obrocie na Giełdzie Papierów Wartościowych.

Tab. 1.1. Wykorzystanie źródeł i zastosowanie zasad wyceny

ewidencja źródłowa	źródła danych do określenia wartości	metoda wyceny	rodzaj dóbr
rodzajowo-ilościowa (niefinansowa)	brak danych	bez wyceny	zabytki, eksponaty muzealne, materiały biblioteczne, archiwalia
			zasoby naturalne, wody
			kwoty połowowe
rodzajowo-ilościowa (z wartością szacunkową)	KOWR – ceny transakcyjne	szacunek PGRP na podstawie przeciętnych cen transakcyjnych	grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa
	PGL Lasy Państwowe	szacunek na podstawie przeciętnych cen drewna	nieruchomości PGL lasy Państwowe
ilościowo-wartościowa (kosztowa)	właściwe ministerstwa – informacje uzupełniające	wg kosztów odtworzenia i ponoszonych nakładów	drogi i obiekty drogowe
		wg poniesionych nakładów i stopnia zużycia	urządzenia wodne, infrastruktura rolna
ilościowo-wartościowa (księgowa)	dysponenci części budżetu i urzędy wojewódzkie – bilanse łączne	wg wartości księgowej poszczególnych grup rodzajowych aktywów podmiotu	mienie państwowych jednostek organizacyjnych
	MRiT i AMW	wg operatów szacunkowych – zawarta w bilansach	należności po likwidacji, mienie przekazane AMW
	PGRP – na podstawie bilansów podmiotów	wg wartości netto majątku podmiotu	majątek agencji, przedsiębiorstw oraz innych państwowych osób prawnych
	PGRP – na podstawie bilansów podmiotów	wg wartości netto majątku podmiotu	pakiety akcji i udziałów Skarbu Państwa
ilościowo-wartościowa (rynkowa)	GPW, PGRP	wg kursu giełdowego lub ceny zbycia	

Źródło: opracowanie PGRP.

Przyjęta metoda wyceny mienia Skarbu Państwa, wykorzystująca zróżnicowaną bazę danych źródłowych, może powodować jednakże niewspółmierność i nakładanie się na siebie poszczególnych wartości, a zatem brak możliwości podania wartości mienia Skarbu Państwa jako jednej kwoty.

Warto jeszcze raz podkreślić, że „wycena” nie oznacza tu próby ustalenia ceny, po której składniki majątkowe zmieniłyby właściciela. Metodologia „wyceny dla ewidencji” odnosi się do wielkich i wewnętrznie zróżnicowanych agregatów przedmiotów i praw. Ujęcie takie nie pozwala na posługiwanie się ustalonymi tu wartościami w prognozowaniu cen w transakcjach dotyczących konkretnych składników. Dla takich celów niezbędne jest zastosowanie specjalistycznych metod wyceny uwzględniających jednostkowe cechy przedmiotu transakcji i aktualne w okresie transakcji warunki rynkowe. Wycena dla potrzeb ewidencji nie jest tożsama, w sensie finansowym, z wyceną rynkową i tym samym nie odpowiada ewentualnie możliwej do uzyskania cenie zbycia.

2. ZABYTKI I ZASOBY ARCHIWALNE

2.1. ZABYTKI

Zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej część lub zespół, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową⁹.

2.1.1. Prawa Skarbu Państwa do zabytków

Własność Skarbu Państwa stanowią przedmioty będące zabytkami archeologicznymi odkrytymi, przypadkowo znalezionymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych. Wojewódzki konserwator zabytków przekazuje je, w drodze decyzji, w depozyt muzeum lub innej jednostce organizacyjnej za jej zgodą.

Na własność Skarbu Państwa w sytuacjach przewidzianych ustawą może być przejęty zabytek należący do innego właściciela. W przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia, uszkodzenia, kradzieży, zaginięcia lub nielegalnego wywiezienia za granicę, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia tzn. przekazania go do muzeum, archiwum lub biblioteki. Jeżeli usunięcie zagrożenia nie jest możliwe, zabytek ruchomy może być przejęty przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, w drodze decyzji, na własność Skarbu Państwa, z przeznaczeniem na cele kultury, oświaty lub turystyki, za odszkodowaniem odpowiadającym wartości rynkowej tego zabytku.

W przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia. Jeżeli nie jest możliwe usunięcie wyżej wymienionego zagrożenia, zabytek nieruchomy może być na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, wywłaszczony przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy, w trybie i na zasadach przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

2.1.2. Organy ochrony zabytków

Organami ochrony zabytków są: minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz wojewoda, a z kolei w imieniu wojewody zadania i kompetencje w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków. Generalny Konserwator Zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Generalny Konserwator Zabytków sprawuje nadzór nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków.

2.1.3. Ewidencja zabytków

Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi rejestr zabytków znajdujących się na terenie danego województwa. Do rejestru nie wpisuje się zabytków wpisanych do inwentarza muzeum lub

⁹ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840).

wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego¹⁰. Ponadto Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków, znajdujących się w ewidencjach wojewódzkich.

2.1.4. Zestawienie ilościowe zabytków

Tab. 2.1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków

województwo	zabytki nieruchome	zabytki ruchome	zabytki archeologiczne
	stan na 31.12.2021 r.		
dolnośląskie	8.968	42.522	1.480
kujawsko-pomorskie	3.625	10.550	193
lubelskie	4.318	19.640	181
lubuskie	4.679	7.153	549
łódzkie	2.960	14.439	144
małopolskie	6.301	26.843	488
mazowieckie	8.025	22.159	408
opolskie	3.353	8.504	1.267
podkarpackie	5.278	53.500	479
podlaskie	2.426	4.663	268
pomorskie	3.736	6.265	562
śląskie	4.688	8.757	243
świętokrzyskie	1.962	14.294	210
warmińsko-mazurskie	6.457	5.426	285
wielkopolskie	7.909	24.752	680
zachodniopomorskie	4.347	2.231	370
* 2021 r. ogółem	79.032	271.698	7.807
* 2020 r. ogółem	77.946	268.915	7.796

* Uwzględniono zabytki należące do różnych właścicieli.

Źródło: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

2.2. ZBIORY MUZEÓW PAŃSTWOWYCH

Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

Muzeum może prowadzić, jako dodatkową, działalność gospodarczą w celu finansowania działalności określonej w art. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach¹¹.

Wprawdzie muzealiami są rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum posiadającego osobowość prawną i wpisane do inwentarza muzealiów, jednakże znaczna liczba

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r. poz. 56).

¹¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 385.

muzealiów pochodzi z powojennych procesów nacjonalizacyjnych, a po 1990 r. nie wydano żadnego aktu prawnego, który przenosiłby własność muzealiów znajdujących się w zbiorach muzeów publicznych ze Skarbu Państwa na muzea jako jednostki posiadające osobowość prawną. Zbiory te w znacznej części nadal są własnością Skarbu Państwa, wobec czego uzasadnione jest przyjęcie domniemania, że muzea państwowe są jedynie ich posiadaczami. Muzealia stanowią dobro narodowe¹².

Muzeami państwowymi są muzea utworzone przez organy administracji rządowej w formie państwowych instytucji kultury. Na koniec 2021 r. funkcjonowało 29 muzeów państwowych.

Wszystkie zabytki przechowywane w muzeach są ewidencjonowane. Wpis w karcie ewidencyjnej, księdze inwentarzowej i księdze depozytów zawiera możliwe do ustalenia następujące dane identyfikacyjne zabytku: określenie autorstwa lub wytwórcy, pochodzenie, wartość w dniu nabycia, czas i miejsce powstania, materiał, techniki wykonania, wymiary, ewentualnie jego wagę oraz określenie cech charakterystycznych. W razie braku danych identyfikacyjnych wpisuje się w odpowiedniej rubryce księgi wyraz „nieznane”¹³. Państwowe i samorządowe muzea i biblioteki publiczne objęte są jednocześnie stałym badaniem statystycznym, które obejmuje m. in. zasoby i okazy muzealne i biblioteczne.

Tab. 2.2. Muzea państwowe i ich zbiory

l. p.	muzea	liczba muzealiów [pozycje inwentarzowe]	
		2021 r.	2020 r.
1.	Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku	14.953	14.787
2.	Muzeum Historii Polski w Warszawie	38.451	36.033
3.	Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku	14.609	14.258
4.	Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie	11.604	11.454
5.	Muzeum Narodowe w Krakowie	679.872	678.536
6.	Muzeum Narodowe w Poznaniu	254.444	252.406
7.	Muzeum Narodowe w Warszawie	651.323	648.148
8.	Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie	11.389	11.234
9.	Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha	2.031	1.882
10.	Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie	—	785
11.	Muzeum Zamkowe w Malborku	41.908	41.520
12.	Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka w Wieliczce	17.513	17.441
13.	Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	11.192	11.046
14.	Państwowe Muzeum na Majdanku w Lublinie	42.235	39.311
15.	Muzeum Stutthof w Sztutowie	1.549	1.540
16.	Zamek Królewski w Warszawie	130.029	126.456
17.	Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki	61.883	61.842
18.	Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku	30.125	28.413
19.	Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie	124.593	123.352

¹² Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385).

¹³ Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach (Dz. U. z 2004 r. nr 202 poz. 2073).

20.	Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy	45.430	45.265
21.	Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie	2.313	2.269
22.	Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni	31.122	38.247
23.	Muzeum Getta Warszawskiego	1.234	143
24.	Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego	63	57
25.	Narodowe Muzeum Techniki w Warszawie	10.193	10.193
26.	Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II (w organizacji)	—	—
27.	Muzeum Narodowe w Lublinie	79.737	78.468
28.	Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL (w organizacji)	1.929	1.837
29.	Muzeum Żołnierzy Wyklętych w Ostrołęce	402	—

Źródło: sprawozdania K-02 muzeów przekazane za pośrednictwem właściwych ministerstw lub urzędów.

2.3. MATERIAŁY BIBLIOTECZNE

Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej. Prawo korzystania z bibliotek ma charakter powszechny.

Materiałami bibliotecznymi są w szczególności dokumenty zawierające utrwalony wyraz myśli ludzkiej, przeznaczone do rozpowszechniania, niezależnie od nośnika fizycznego i sposobu zapisu treści, a zwłaszcza: dokumenty graficzne (piśmiennicze, kartograficzne, ikonograficzne i muzyczne), dźwiękowe, wizualne, audiowizualne i elektroniczne. Zbiory bibliotek mające wyjątkową wartość i znaczenie dla dziedzictwa narodowego stanowią w całości lub części, narodowy zasób biblioteczny, który podlega szczególnej ochronie¹⁴. W Polsce istnieją 2 biblioteki, zorganizowane przez ministrów i kierowników urzędów centralnych jako instytucje kultury: Biblioteka Narodowa, która jest centralną biblioteką państwa oraz Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki.

Centralna Biblioteka Statystyczna, Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego oraz Centralna Biblioteka Wojskowa mają status państwowych jednostek organizacyjnych. Inne biblioteki stanowią samodzielne samorządowe jednostki organizacyjne albo wchodzą w skład innych jednostek państwowych lub samorządowych.

¹⁴ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393).

Tab. 2.3. Zbiory bibliotek państwowych

zbiory		Biblioteka Narodowa	Główna Biblioteka Lekarska Im. Stanisława Konopki	Centralna Biblioteka Statystyczna	Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego	Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Piłsudskiego
Księgozbiór:	książki	3.448.726	297.266	334.054	56.768	393.142
	czasopisma	2.622.794	149.180	172.921	18.140	170.873
wpływające tytuły czasopism bieżących		6.717	330	—	58	298
pozostałe zbiory nieelektroniczne		5.080.779	80.258	12.621	13.738	191.502
w tym:	rękopisy	41.193	23	0	0	1.662
	starodruki	183.711	4.057	0	0	3.355
	mikrofilmy	276.288	45.178	0	0	1.666
	druki muzyczne	137.633	0	0	0	214
	dokumenty kartograficzne	166.016	0	5.004	0	38.861
	dokumenty graficzne	562.990	18.090	17	0	1.706
	normy, opisy patentowe	15.895	0	0	0	0
	materiały audiowizualne	289.841	8.456	0	13.738	3.543
	inne zbiory	3.114.192	3.103	0	0	140.495
zbiory elektroniczne zinwentaryzowane		293.020	1.351	7.600	0	0
licencjonowane zbiory elektroniczne, do których biblioteka opłaciła dostęp		12	—	—	—	—
w tym:	książki elektroniczne	0	251	10.000	0	127.903
	czasopisma elektroniczne	0	98	450	0	14.910
	bazy danych	7	13	2	0	9
	inne zbiory elektroniczne	5	0	0	0	0
materiały zdigitalizowane przez bibliotekę		195.611	34.023	5.538	13.607	9.507

Źródło: sprawozdania K-03 poszczególnych bibliotek.

Zasady ewidencji materiałów bibliotecznych w bibliotekach wchodzących w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹⁵. Ewidencja polega na ujęciu wpływów i ubytków w sposób umożliwiający identyfikację, oraz na ujęciu ilościowym i wartościowym stanu materiałów i zachodzących w nim zmian. Szczegółową ewidencję materiałów włączonych do zbiorów prowadzi się w księdze inwentarzowej. W terminach ustalonych przez kierownika biblioteki, nie rzadziej jednak niż raz w roku, sporządza się zestawienie liczby i wartości zinwentaryzowanych jednostek ewidencyjnych. W ewidencji finansowo-księgowej materiałów wchodzących w skład zbiorów bibliotecznych powinno się ujmować wpływy i ubytki według rzeczywistych kosztów nabycia, a w przypadkach materiałów otrzymanych bezpłatnie – według bieżącej wartości szacunkowej. Zbiory bibliotek objęte są regularnym badaniem statystycznym.

2.4. ZASOBY ARCHIWALNE

Z mocy prawa własnością Skarbu Państwa są liczne zasoby dokumentacji. W ewidencji zbiorczej uwzględnia się jedynie zasoby archiwalne.

2.4.1. Zakres praw Skarbu Państwa

Materiałami archiwalnymi wchodzącymi do narodowego zasobu archiwalnego, zwanymi dalej „materiałami archiwalnymi”, są wszelkiego rodzaju akta i dokumenty, korespondencja, dokumentacja finansowa, techniczna i statystyczna, mapy i plany, fotografie, filmy i mikrofilmy, nagrania dźwiękowe i wideofonowe, dokumenty elektroniczne w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne¹⁶ oraz inna dokumentacja, bez względu na sposób jej wytworzenia, mająca znaczenie jako źródło informacji o wartości historycznej o działalności Państwa Polskiego, jego poszczególnych organów i innych państwowych jednostek organizacyjnych oraz o jego stosunkach z innymi państwami, o rozwoju życia społecznego i gospodarczego, o działalności organizacji o charakterze politycznym, społecznym i gospodarczym, zawodowym i wyznaniowym, o organizacji i rozwoju nauki, kultury i sztuki, a także o działalności jednostek samorządu terytorialnego i innych samorządowych jednostek organizacyjnych, powstała w przeszłości i powstająca współcześnie¹⁷.

Narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli. W zależności od własności materiałów archiwalnych, dzieli się na:

1. państwowy zasób archiwalny,
2. niepaństwowy zasób archiwalny¹⁸.

Państwowy zasób archiwalny stanowią wszelkie materiały archiwalne o wartości historycznej, które dokumentują działalność państwa, jego poszczególnych organów i państwowych jednostek organizacyjnych, jego stosunki z innymi państwami oraz życie społeczne i gospodarcze, a także działalność samorządu terytorialnego i samorządowych jednostek organizacyjnych oraz, o ile odpowiednie dokumenty znajdują się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, działalność obcych organów władzy i administracji oraz sił zbrojnych. Państwowy zasób archiwalny tworzą również, jeżeli znalazły się w posiadaniu państwa, mające wartość historyczną materiały archiwalne powstałe i powstające w wyniku działalności organizacji politycznych, społecznych, zawodowych i gospodarczych oraz innych niepaństwowych organizacji i jednostek organizacyjnych, o działalności

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie narodowego zasobu bibliotecznego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1308).

¹⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 2070 z późn. zm.

¹⁷ Art. 1 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164).

¹⁸ Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

kościółów i związków wyznaniowych, osobistości, rodzin i rodów, które wywarły wpływ na rozwój państwa, życie polityczne, społeczne i gospodarcze oraz rozwój nauki, techniki, kultury i sztuki.

Materiały archiwalne udostępnia się bezpłatnie jednostkom organizacyjnym i obywatelom w celach poznawczych, w tym związanych z badaniami naukowymi albo zaspokajaniem osobistych potrzeb informacyjnych.

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach państwowego zasobu archiwalnego jest Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Nadzór nad Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2.4.2. Ewidencja archiwów

Jednostki podległe Nacelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych gromadzą spisy przekazywanych im materiałów archiwalnych, sporządzają inwentarze zespołów i zbiorów, a także inne szczegółowe pomoce archiwalne. Ponadto opracowują informatory i przewodniki po zasobach poszczególnych archiwów państwowych.

Wybrane dane o zasobie archiwalnym jednostek podległych Nacelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych objęte są okresowo badaniami statystyki publicznej.

2.4.3. Materiały archiwalne

Tab. 2.4. Ewidencja zasobu archiwów państwowych podległych Nacelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych

	stan zasobu archiwalnego na koniec roku sprawozdawczego		zinwentaryzowano w roku sprawozdawczym
	ogółem	w ewidencji	
zespoły (zbiory)	101.491	101.202	206
metry bieżące	368.631,19	363.210,38	1.048,76
jednostki	43.757.043	35.846.952	389.569
rozmiar w GB dokumentów elektronicznych	42.643,67	42.632,97	457,91
	nabytki w roku sprawozdawczym		ubytki w roku sprawozdawczym
zespoły (zbiory)	1.087		79
metry bieżące	8.379,87		322,67
jednostki	1.152.167		404.603
rozmiar w GB dokumentów elektronicznych	497,13		15,37

Źródło: Zestawienie sumaryczne z działalności archiwalnej według stanu na 31 grudnia 2021 r.

2.5. STRATY WOJENNE

Za polskie straty wojenne uznaje się ruchome dobra kultury utracone w wyniku II wojny światowej z terenu Polski w granicach z 1945 r. Kwestie związane z restytucją dóbr kultury reguluje

ustawa z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury¹⁹. Ustawa przyznaje w tym zakresie ogólną kompetencję do działania ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Właściwość ministra obejmuje zarówno sprawy restytucji prowadzone przez Rzeczpospolitą Polską w stosunku do dóbr kultury w kraju i za granicą.

Podstawą własności polskiego Skarbu Państwa w stosunku do powyższej kategorii mienia były przede wszystkim przepisy dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich²⁰. Z mocy powyższych przepisów polski Skarb Państwa nabywał własność mienia poniemieckiego i mienia kwalifikowanego jako opuszczone.

Straty wojenne stanowiły obszar praw majątkowych państwa niemożliwy do oszacowania. Są one przedmiotem systematycznych działań restytucyjnych realizowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W roku 2021, w wyniku działań restytucyjnych, odzyskano 12 dzieł sztuki:

1. ilustracja do poematu „Maria” A. Malczewskiego, tj. 5 rysunków autorstwa Michała Elwiro Andriollego: „Pożegnanie Marii i Wacława”, „Posłaniec Wojewody przybywa z listem do Miecznika”, „Miecznik klęczący przy mogiłach”, „Bitwa z Tatarami” oraz „Miecznik i Maria rozpaczający po wyjeździe Wacława”,
2. pastel „Dama w pawich piórach” autorstwa Teodora Axentowicza,
3. obrazy „Portret Amalii Kalter” i „Portret Josepa Kaltera” autorstwa Josepa Kaltera,
4. obraz „Dzieci w lesie brzoźowym nad fiordem Haiko” autorstwa Alberta Edelfelta,
5. rysunki „Widok części Zagórowa od północy” i „Uliczka żydowska w Lipnie” autorstwa Adolfa Kozarskiego,
6. pastel „Góralka / Wiejska dziewczyna w żółtej chuście” autorstwa Leona Wyczółkowskiego.

¹⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1591.

²⁰ Dz. U. z 1946 r. nr 13 poz. 87 z późn. zm.

3. ZASOBY NATURALNE

Własność Skarbu Państwa stanowią strategiczne zasoby naturalne kraju²¹:

1. wody podziemne oraz wody powierzchniowe w ciekach naturalnych i w źródłach, z których te cieką biorą początek, w kanałach, jeziorach i zbiornikach wodnych o ciągłym dopływie,
2. wody polskich obszarów morskich wraz z pasem nadbrzeżnym i ich naturalnymi zasobami żywymi i mineralnymi, a także zasobami naturalnymi dna i wnętrza ziemi znajdującego się w granicach tych obszarów,
3. lasy państwowe,
4. złoża kopalin niestanowiące części składowych nieruchomości gruntowej,
5. zasoby przyrodnicze parków narodowych.

Zasoby te nie podlegają przekształceniom własnościowym, z zastrzeżeniem przepisów zawartych w ustawach szczególnych.

Gospodarowanie strategicznymi zasobami naturalnymi jest prowadzone zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju w interesie dobra ogólnego. Oznacza to, że właściwe organy administracji publicznej oraz inne podmioty sprawujące na podstawie odrębnych przepisów zarząd nad zasobami naturalnymi mają obowiązek utrzymać, powiększać i doskonalić zasoby odnawialne oraz użytkować złoża kopalin zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

3.1. WODY

3.1.1. Zakres praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do wód

1 stycznia 2018 r. weszła w życie ustawa Prawo wodne²². Ustawa reguluje sprawy własności wód oraz gruntów pokrytych wodami, a także zasady gospodarowania tymi składnikami jako mieniem Skarbu Państwa i ma zastosowanie do wód śródlądowych oraz morskich wód wewnętrznych. Zarządzanie zasobami wodnymi jest realizowane z uwzględnieniem podziału państwa na obszary dorzeczy, regiony wodne i zlewnie zgodnie z art. 13 ustawy.

Zgodnie z art. 212 tej ustawy, prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa wykonują:

1. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – w stosunku do śródlądowych wód płynących oraz wód podziemnych,
2. minister właściwy do spraw gospodarki morskiej – w stosunku do wód morza terytorialnego oraz morskich wód wewnętrznych.

Podstawowym składnikiem przejętego przez Wody Polskie mienia są wody powierzchniowe płynące i grunty pokryte tymi wodami znajdujące się w granicach linii brzegu. Wody, zgodnie z art. 211 ust. 4 Prawa wodnego, zostały wyłączone z obrotu cywilnoprawnego, nie stanowią bowiem rzeczy w myśl przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. Skarbowi Państwa przysługuje niezbywalne prawo własności do wód powierzchniowych płynących. Prawo własności do wód płynących determinuje również prawo własności do gruntów pokrytych tymi wodami. Definicję

²¹ Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (Dz. U. z 2018 r. poz. 1235). Według art. 5 świadczenia pozaprodukcyjne zasobów naturalnych Skarbu Państwa na potrzeby własne ludności, szczególnie rekreację oraz niekomercyjny zbiór runa leśnego są nieodpłatne. Według art. 6 wstęp do lasów państwowych i dostęp do cieków i zbiorników wodnych stanowiących własność Skarbu Państwa jest wolny, a szczegółowe zasady korzystania ludności z zasobów naturalnych określają odrębne przepisy.

²² Dz. U. z 2022 r. poz. 2625 z późn. zm.

wód powierzchniowych płynących zawarto w art. 22 Prawa wodnego wskazując, że zalicza się do nich wody w:

1. ciekach naturalnych oraz źródłach, z których te cieki biorą początek,
2. jeziorach oraz innych naturalnych zbiornikach wodnych o ciągłym albo okresowym naturalnym dopływie lub odpływie wód powierzchniowych,
3. sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących,
4. kanałach.

3.1.2. Ewidencja wód

Zgodnie z art. 258 ust. 5 ustawy Prawo wodne, Wody Polskie reprezentują Skarb Państwa oraz wykonują prawa właścicielskie Skarbu Państwa w stosunku do stanowiących własność Skarbu Państwa nieruchomości gruntowych położonych w międzywalu, nieruchomości pod wałami przeciwpowodziowymi oraz wałów przeciwpowodziowych przyległych do śródlądowych wód płynących, o których mowa w art. 212 ust. 1 pkt 1, a także w stosunku do położonych na tych nieruchomościach budynków, budowli oraz innych urządzeń, w tym urządzeń wodnych, służących do realizacji zadań określonych w przepisach ustawy.

Wody Polskie administrują ponad 160 tys. km rzek i potoków, w tym:

1. rzeki nieuregulowane – 116.830,45 km,
2. rzeki uregulowane – 51.557,72 km.

Ponadto realizacja zadań statutowych wiąże się z utrzymaniem i eksploatacją:

1. 268 szt. zbiorników retencyjnych,
2. 8.705,32 km wałów przeciwpowodziowych,
3. 7.051 szt. stopni wodnych.

Proces pełnej inwentaryzacji mienia Skarbu Państwa, w stosunku do którego Wody Polskie wykonują prawa właścicielskie nie został jeszcze zakończony, w związku z powyższym brak jest szczegółowych informacji w tym zakresie, a przedstawione dane są obarczone dużym błędem.

3.2. LASY

Lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa zarządza Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe²³ (państwowa jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej), które reprezentuje Skarb Państwa w zakresie zarządzanego mienia, prowadzi gospodarkę leśną, gospodaruje gruntami i innymi nieruchomościami oraz ruchomościami związanymi z gospodarką leśną, a także prowadzi ewidencję majątku Skarbu Państwa oraz ustala jego wartość²⁴. Podstawowym zadaniem PGL Lasy Państwowe jest zachowanie trwałości lasów oraz ciągłość i zrównoważone wykorzystanie wszystkich pełnionych przez nie funkcji.

Sprzedaż lasów, gruntów i innych nieruchomości w zarządzie PGL Lasy Państwowe może następować tylko w przypadkach określonych w ustawie. Jeżeli jest to uzasadnione potrzebami gospodarki leśnej i nie narusza interesu Skarbu Państwa, kierownik jednostki organizacyjnej PGL Lasy Państwowe za zgodą Dyrektora Generalnego, może nabywać grunty i nieruchomości. Grunty Skarbu Państwa przeznaczone w planach zagospodarowania do zalesienia przekazuje się decyzją starosty w zarząd Lasów Państwowych.

²³ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r. poz. 672 z późn. zm.). Według art. 4 ustawy zasada ta nie dotyczy lasów w użytkowaniu wieczystym parków narodowych, wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i będących w użytkowaniu wieczystym na mocy odrębnych przepisów.

²⁴ § 8 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe. (Dz. U. z 1994 r. nr 134 poz. 692).

Powierzchnia lasów i gruntów zadrzewionych należących do Skarbu Państwa według Krajowego Wykazu Gruntów wynosiła **7.268.822 ha**, z czego 168.621 ha znajdowało się w użytkowaniu wieczystym.

3.3. GEOLOGICZNE ZASOBY NATURALNE

3.3.1. Zakres praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do kopalin

Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze²⁵, Skarbowi Państwa przysługuje prawo własności górniczej, którą objęte są złoża węglowodorów, węgla kamiennego, metanu występującego jako kopalina towarzysząca, węgla brunatnego, rud metali z wyjątkiem darniowych rud żelaza, metali w stanie rodzimym, rud pierwiastków promieniotwórczych, siarki rodzimej, soli kamiennej, soli potasowej, soli potasowo-magnezowej, gipsu i anhydrytu, kamieni szlachetnych, pierwiastków ziem rzadkich, gazów szlachetnych, bez względu na miejsce ich występowania, a także złoża wód leczniczych, wód termalnych i solanek. Inne złoża kopalin są objęte prawem własności nieruchomości gruntowej. Własnością górniczą objęte są także części górotworu położone poza granicami przestrzennymi nieruchomości gruntowej, w szczególności znajdujące się w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej.

W granicach określonych przez ustawy Skarb Państwa, z wyłączeniem innych osób, może korzystać z przedmiotu własności górniczej albo rozporządzać swoim prawem wyłącznie przez ustanowienie użytkowania górniczego. Ustanowienie użytkowania górniczego następuje w drodze umowy zawartej na piśmie pod rygorem nieważności, a staje się skuteczne z dniem uzyskania koncesji. Koncesji udziela się na czas oznaczony, nie krótszy niż 3 lata i nie dłuższy niż 50 lat, chyba że przedsiębiorca złożył wniosek o udzielenie koncesji na czas krótszy.

Uprawnienia Skarbu Państwa w zakresie wynikającym z własności górniczej w odniesieniu do działalności, która wymaga koncesji wykonują właściwe organy koncesyjne, tj. minister właściwy do spraw środowiska, a w przypadku wód termalnych, leczniczych i solanek – właściwy marszałek województwa. Jeżeli przedmiot własności górniczej znajduje się w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej, wykonywanie uprawnień właścicielskich wymaga porozumienia z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej.

Własnością Skarbu Państwa są również złoża eksploatowane odkrywkowo wtedy, gdy nieruchomość gruntowa, w obrębie której występują, stanowi własność Skarbu Państwa. Gospodarowanie tymi złożami może polegać na przeniesieniu praw własności lub innego prawa do gruntu i przeznaczeniu terenu pod wydobywanie w planie zagospodarowania przestrzennego za opłatą uwzględniającą wartość złóż znajdujących się w granicach nieruchomości.

Przedsiębiorca wydobywający kopalinę ze złoża uiszcza opłatę eksploatacyjną za wydobytą kopalinę. Wysokość opłaty jest iloczynem stawki kwotowej oraz ilości wydobytej kopaliny, zaś obowiązek jej ustalenia oraz wpłacenia spoczywa na przedsiębiorcy. Opłata eksploatacyjna stanowi dochód Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz gminy, powiatu i województwa, na terenie których prowadzona jest działalność wydobywcza.

3.3.2. Ewidencja zasobów kopalin

Przedsiębiorca wydobywający kopaliny jest zobowiązany do prowadzenia ewidencji zasobów na podstawie sporządzanego corocznie operatu ewidencyjnego zasobów złoża kopaliny, dokumentacji geologicznej i projektu zagospodarowania złoża. Prowadzenie ewidencji polega na ustalaniu zmian, których przyczyną jest dokładniejsze rozpoznanie, eksploatacja, zmiana granic lub podział złoża, albo przeklasyfikowanie zasobów.

²⁵ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2022 r. poz. 1072 z późn. zm.).

Na podstawie dokumentacji geologicznej oraz ewidencji zasobów złóż kopalin państwowa służba geologiczna, którą pełni Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy corocznie, w terminie do 30 czerwca, sporządza krajowy bilans zasobów złóż kopalin. Bilans nie zawiera informacji o właścicielu złoża.

Tab. 3.1. Zasoby bilansowe złóż kopalin

kopalina	liczba złóż		zasoby bilansowe		wydobycie w 2021 r.
	ogółem	zagospo- darowa- ne	stan na 31.12.2021 r.	zagospo- darowa- ne	
			[mln T], gaz ziemny i metan [mld m³], srebro [tys. T]		
KOPALINY ENERGETYCZNE					
gazowe	376	228	249,65	151,36	5,15
gaz ziemny *	313	199	142,99	97,44	4,86
metan pokładów węgla	63	29	106,66	53,92	0,29
ciekłe	87	54	21,79	20,44	0,86
ropa naftowa *	87	54	21,79	20,44	0,86
stałe	254	54	87.830,62	29.097,86	104,36
węgle brunatne	91	7	23.142,92	1.040,90	54,85
węgle kamienne	163	47	64.687,70	28.056,96	49,51
KOPALINY METALICZNE	38	6	3.852,64	1.552,28	30,00
rudę cynku i ołowiu	21	—	90,98	—	—
cynk metaliczny			3,85		
ołów metaliczny			1,43		
rudę miedzi i srebra	16	6	3.210,83	1.552,28	30,00
miedź metaliczna			53,34	28,11	
srebro metaliczne			153,28	82,05	
rudę molibdenowo- wolframowo-miedziowe	1	—	550,83	—	—
molibden metaliczny			0,30		
wolfram metaliczny			0,24		
miedź metaliczna			0,80		
KOPALINY CHEMICZNE	50	11	113.597,08	9.804,60	5,84
baryty	5	—	5,67	—	—
fluoryt	2	—	0,54	—	—
siarka	19	6	498,90	19,38	0,47
sole potasowo-magnezowe	5	—	686,15	—	—
sól kamienna	19	5	112.405,82	9.785,22	5,37
KOPALINY SKALNE	13.928	4.429	62.235,01	20.924,32	332,43
bentonity i iły bentonitowe	8	1	2,88	0,49	0,00
dolomity	11	4	493,36	199,26	2,55
gipsy i anhydryty	15	4	258,99	87,08	1,12
gliny ceramiczne	22	4	137,64	10,29	0,41

gliny ogniotrwałe	16	2	53,24	5,45	0,11
kamienie łamane i bloczne	746	312	11.615,44	6.285,15	79,12
kreda	199	14	206,30	15,56	0,30
kwarcyty ogniotrwałe	8	—	6,59	—	—
kwarc żyłowy	7	—	6,18	—	—
magnezyty	6	1	13,40	3,37	0,07
piaski formierskie	72	5	297,42	46,25	1,22
piaski do produkcji betonów komórkowych i cegły wapienno-piaskowej (1,8)**	166	29	717,50	120,35	1,58
piaski podsadzkowe (1,7) **	31	5	4.268,26	732,70	4,63
piaski i żwiry	10.872	3.794	20.192,23	6.148,06	185,08
surowce ilaste ceramiki budowlanej (2,0) **	1.123	114	4.061,40	490,54	3,43
surowce ilaste do produkcji cementu	27	2	279,78	3,24	0,09
surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego (2,0) **	41	1	335,48	15,54	0,22
surowce kaolinowe	16	2	226,12	53,09	0,32
surowce skaleniowe	11	2	139,05	5,79	0,01
surowce szklarskie	38	8	658,09	176,99	2,92
torf (1,0) **	307	78	94,25	42,83	1,24
wapienie i margle przemysłu cementowego i wapienniczego	186	47	18.171,41	6.482,29	48,01

* Zasoby wydobywalne.

** Zasoby przeliczone z mln m³ na mln ton, według gęstości przestrzennej podanej w nawiasach.

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy – Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce według stanu na 31 grudnia 2021 r.

3.3.3. Wody lecznicze, termalne, solanki

Zgodnie z ustawą Prawo geologiczne i górnicze, wodą leczniczą jest woda podziemna, która pod względem chemicznym i mikrobiologicznym nie jest zanieczyszczona, cechuje się naturalną zmiennością cech fizycznych i chemicznych, o zawartości:

1. rozpuszczonych składników mineralnych stałych – nie mniej niż 1.000 mg/dm³ lub
2. jonu żelazawego – nie mniej niż 10 mg/dm³ (wody żelaziste) lub
3. jonu fluorkowego – nie mniej niż 2 mg/dm³ (wody fluorkowe) lub
4. jonu jodkowego – nie mniej niż 1 mg/dm³ (wody jodkowe) lub
5. siarki dwuwartościowej – nie mniej niż 1 mg/dm³ (wody siarczkowe) lub
6. kwasu metakrzemowego – nie mniej niż 70 mg/dm³ (wody krzemowe) lub
7. radonu – nie mniej niż 74 Bq/dm³ (wody radonowe) lub
8. dwutlenku węgla niezwiązanego – nie mniej niż 250 mg/dm³, z tym że od 250 do 1.000 mg/dm³ to wody kwasowęglowe, a powyżej 1.000 mg/dm³ to szczawy.

Wodą termalną jest woda podziemna, która na wypływie z ujęcia ma temperaturę nie mniejszą niż 20°C, natomiast solanką jest woda podziemna o zawartości rozpuszczonych składników mineralnych stałych nie mniejszej niż 35 g/dm³.

Tab. 3.2. Zasoby eksploatacyjne wód leczniczych, termalnych i solanek

województwo	liczba udokumentowanych źródeł	zasoby eksploatacyjne [m ³ /h]	pobór [m ³ /r.]
dolnośląskie	22	671,27	1.157.475,36
kujawsko-pomorskie	6	586,90	431.123,70
lubelskie	2	54,00	1.299,20
lubuskie	1	5,00	—
łódzkie	7	947,60	1.798.466,00
małopolskie	46	2.126,93	7.187.644,11
mazowieckie	6	620,12	447.220,06
opolskie	2	27,00	—
podkarpackie	13	97,68	30.393,37
pomorskie	3	57,00	30.689,00
śląskie	8	16,23	6.607,42
świętokrzyskie	9	135,82	94.264,29
warmińsko-mazurskie	3	162,00	6.099,00
wielkopolskie	10	807,20	4.700,00
zachodniopomorskie	10	894,47	2.343.979,90
2021 r. ogółem	148	7.209,22	13.539.961,41
2020 r. ogółem	146	7.222,52	12.971.535,70

Źródło: jak w tab. 3.1.

3.4. ZASOBY CZĘSTOTLIWOŚCI RADIOWYCH

Zgodnie z art. 190 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne²⁶, organem regulacyjnym w dziedzinie rynku usług telekomunikacyjnych i pocztowych jest Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (UKE). Do zakresu działania Prezesa UKE należy w szczególności wykonywanie, przewidzianych ustawą i przepisami wydanymi na jej podstawie, zadań z zakresu zasobów częstotliwości, zasobów orbitalnych i zasobów numeracji oraz kontroli spełniania wymagań dotyczących kompatybilności elektromagnetycznej (art. 192).

Częstotliwości radiowe są zasobem ograniczonym i podlegają reglamentacji. Podstawowym instrumentem gospodarowania częstotliwościami jest Krajowa Tablica Przeznaczeń Częstotliwości (Tablica), ustalona w drodze rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2013 r. w sprawie Krajowej Tablicy Przeznaczeń Częstotliwości²⁷. W Tablicy określone zostało przeznaczenie częstotliwości lub zakresów częstotliwości dla poszczególnych służb radiokomunikacyjnych oraz sposób użytkowania tych częstotliwości. Zgodnie z art. 111 ust. 3 Prawa telekomunikacyjnego, Rada Ministrów, realizując politykę państwa w zakresie gospodarki zasobami częstotliwości, spełniania wymagań dotyczących kompatybilności elektromagnetycznej oraz telekomunikacji, określa w drodze rozporządzenia Tablicę, z uwzględnieniem:

1. międzynarodowych przepisów radiokomunikacyjnych;
2. kierunków i celów polityki w zakresie planowania strategicznego, koordynacji i harmonizacji wykorzystania widma radiowego, określonych w wieloletnich programach dotyczących polityki w zakresie widma radiowego, przyjętych przez Parlament Europejski i Rady na mocy art. 8a ust. 3 dyrektywy 2002/21/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w

²⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 1648 z późn. zm.

²⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 1988.

sprawie wspólnych ram regulacyjnych sieci i usług łączności elektronicznej (dyrektywa ramowa – Dz. Urz. WE L 108 z 24 kwietnia 2002 r., str. 33)²⁸;

3. wymagań dotyczących:

- zapewnienia warunków do harmonijnego rozwoju służb radiokomunikacyjnych oraz dziedzin nauki i techniki, wykorzystujących zasoby częstotliwości,
- wdrażania nowych, efektywnych technik radiokomunikacyjnych,
- obronności, bezpieczeństwa państwa oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Tablica wyznacza warunki stosowania pozostałych instrumentów gospodarowania częstotliwościami. Uszczegółowienie zapisów Tablicy znajduje wyraz w planach zagospodarowania częstotliwości, które mają charakter planistyczny. Zgodnie z art. 112 ust. 1 Prawa telekomunikacyjnego plany zagospodarowania częstotliwości ustala oraz zmienia Prezes UKE. Natomiast w odniesieniu do częstotliwości przeznaczonych do rozpowszechniania programów radiofonicznych i telewizyjnych, zgodnie z art. 112 ust. 2 Prawa telekomunikacyjnego, plany zagospodarowania częstotliwości oraz zmiany tych planów ustala Prezes UKE w uzgodnieniu z Przewodniczącym Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (KRRiT), na jego wniosek lub z własnej inicjatywy. Plany zagospodarowania częstotliwości oraz ich zmiany powinny uwzględniać politykę państwa m. in. w zakresie gospodarki częstotliwościami oraz w zakresie radiofonii i telewizji oraz telekomunikacji (art. 112 ust. 4 pkt 1 i 2 Prawa telekomunikacyjnego). Natomiast projektowanie kierunków polityki państwa w dziedzinie radiofonii i telewizji pozostaje w kompetencji KRRiT w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji²⁹. Zgodnie z art. 114 ust. 2 Prawa telekomunikacyjnego, rezerwacji częstotliwości dokonuje, zmienia lub cofa Prezes UKE. Rezerwacja określa częstotliwości lub zasoby orbitalne, które w okresie rezerwacji pozostają w dyspozycji podmiotu, na rzecz którego dokonano rezerwacji, przeniesiono uprawnienia do częstotliwości lub uprawnienia do dysponowania częstotliwościami na cele związane z uzyskiwaniem pozwoleń radiowych. W przypadku rozprowadzania lub rozpowszechniania programów radiofonicznych lub telewizyjnych, Prezes UKE wydaje decyzje w sprawach rezerwacji częstotliwości w porozumieniu z Przewodniczącym KRRiT.

W przypadku braku dostatecznych zasobów częstotliwości, zgodnie z art. 116 ust. 1 Prawa telekomunikacyjnego, podmiot, który uzyska rezerwację częstotliwości wyłaniany jest w drodze konkursu, przetargu albo aukcji. Procedura wyłaniania przez Prezesa UKE podmiotu, na rzecz którego dokonywana jest rezerwacja częstotliwości na potrzeby rozpowszechniania lub rozprowadzania programów radiofonicznych lub telewizyjnych w sposób cyfrowy drogą rozsiwczą naziemną, odbywa się w jednym z następujących trybów:

1. bez konkursu – w przypadku wyłącznej rezerwacji dla nadawców publicznych, tj. Telewizji Polskiej S. A. oraz Polskiego Radia S. A., na podstawie art. 26 ust. 5 ustawy o radiofonii i telewizji w związku z art. 114 i 115 Prawa telekomunikacyjnego (przypadek MUX-3 oraz multipleks radiowy) lub gdy w wyniku konkursu przeprowadzonego przez Prezesa UKE zainteresowanie nie przekroczy dostępnych zasobów częstotliwości (przypadek niektórych telewizyjnych nadawców lokalnych),
2. w trybie konkursowym i po uzyskaniu koncesji KRRiT na podstawie art. 37 ust. 3a ustawy o radiofonii i telewizji w związku z art. 114 i 115 Prawa telekomunikacyjnego (przypadek MUX-1 i MUX-2),
3. w wyniku konkursu przeprowadzonego przez Prezesa UKE na podstawie art. 116 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 w związku z art. 118 i art. 114 i 115 Prawa telekomunikacyjnego (przypadek MUX-4) lub

²⁸ Dyrektywa 2002/21/WE utraciła moc z dniem 21 grudnia 2020 r. Została zastąpiona Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1972 z dnia 11 grudnia 2018 r. ustanawiającą Europejski kodeks łączności elektronicznej. Przepis, o którym mowa w art. 8a ust. 3 dyrektywy 2002/21/WE obowiązuje jako art. 4 ust. 4 dyrektywy 2018/1972/UE. Obecnie zaawansowane są prace nad wdrożeniem dyrektywy 2018/1972/UE do krajowego porządku prawnego.

²⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1722.

na podstawie art. 116 ust. 6, art. 118 ust. 1, 2 i 2a oraz 118a ust. 3 Prawa telekomunikacyjnego (przypadek MUX-8).

Należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 185 ust. 1 Prawa telekomunikacyjnego, warunki uczestnictwa w konkursie w zakresie dodatkowych obowiązków i zadań przedsiębiorcy, dotyczących zawartości programowej, w tym warunków dotyczących transmisji obowiązkowej, określa KRRiT na wniosek Prezesa UKE, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku, uwzględniając pozaekonomiczne interesy narodowe dotyczące kultury, języka i pluralizmu mediów.

Zgodnie z art. 185 ust. 1 Prawa telekomunikacyjnego, podmiot, który uzyskał prawo do dysponowania częstotliwością w rezerwacji częstotliwości, uiszcza roczne opłaty za prawo do dysponowania częstotliwością. Dodatkowo zgodnie z ust. 4, podmiot, na rzecz którego dokonano rezerwacji częstotliwości w drodze postępowania, o którym mowa w art. 116 Prawa telekomunikacyjnego (w drodze konkursu, przetargu albo aukcji), uiszcza dodatkową opłatę za dokonanie rezerwacji częstotliwości w kwocie zadeklarowanej w tym postępowaniu, nie niższej niż opłata roczna za prawo do dysponowania częstotliwością, ustalonej zgodnie z warunkami podanymi w rezerwacji częstotliwości. Opłaty są uiszczane na konto UKE i stanowią dochód budżetu państwa.

Zgodnie ze Sprawozdaniem Prezesa UKE za 2021 r., we wszystkich służbach Prezes UKE wydał łącznie 28.167 decyzji związanych z obsługą wykorzystania częstotliwości (dla porównania w 2020 r. takich decyzji było 28.949).

3.5. ZASÓB PARKÓW NARODOWYCH

Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1.000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Park narodowy tworzy się m. in.: w celu utrzymania procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów, zachowania różnorodności biologicznej i dziedzictwa geologicznego, zapewnienia ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, utrzymania lub przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz kształtowania właściwych postaw człowieka wobec przyrody poprzez edukację, informację i promocję w dziedzinie ochrony przyrody³⁰.

Tab. 3.3. Powierzchnia i zasób surowca drzewnego w parkach narodowych

I. p.	park narodowy	obszar [ha]	powierzchnia własności Skarbu Państwa [ha]	zasoby drewna * [tys. m ³]	wartość drzewostanu [tys. PLN]
1.	Babiogórski	3.401	3.391,55	1.104,6	200.000
2.	Białowiecki	10.517	10.517	4.889	1.037.739
3.	Biebrzański	59.223	35.876	2.348	382.801
4.	Bieszczadzki	29.192	29.041	11.124	2.361.281
5.	Bory Tucholskie	4.613	4.610	1.167	165.789
6.	Drawieński	11.534	11.229	3.992	847.345
7.	Gorczański	7.038	6.644	2.261	479.843
8.	Gór Stołowych	6.353	6.217	2.080	845.239
9.	Kampinoski	38.544	34.179	7.640	1.627.755
10.	Karkonoski	5.951	5.937	1.099	233.178
11.	Magurski	19.437	19.433	7.591	1.366.336
12.	Narwiański	6.805	2.791	14	2.800

³⁰ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916 z późn. zm.).

13.	Ojcowski	2.163	1.424	533	96.187
14.	Pieniński	2.372	1.124	628	133.315
15.	Poleski	9.768	8.598	1.090	185.981
16.	Roztoczański	8.482	8.398	3.730	972.900
17.	Słowiński	32.744	21.355	1.681	356.753
18.	Świętokrzyski	7.643	7.479	3.248	689.380
19.	Tatrzański	21.182	17.431	3.810	426.673
20.	Ujście Warty	7.956	7.862	19	3.927
21.	Wielkopolski	7.620	6.753	1.504	249.574
22.	Wigierski	15.090	12.513	4.097	869.725
23.	Woliński	10.913	8.134	2.027	430.306
2021 r. ogółem		328.541	270.937	67.677	13.964.827
2020 r. ogółem		328.707	267.455	65.655	11.727.080

* Zasób nie obejmuje drewna martwego.

Źródło: Ministerstwo Klimatu i Środowiska.

3.6. ŻYWE ZASOBY MORZA

Utrzymanie i odtwarzanie zasobów ryb w polskich obszarach morskich jest dokonywane przez zarybianie, zgodnie z art. 98 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2014 r. o rybołówstwie morskim³¹, dorzeczna Wisły i Odry, rzek pomorskich oraz Zatoki Puckiej gatunkami ryb eksploatowanych gospodarczo. W roku 2021 zrealizowano zarybienia łososiem, trocią wędrowną, sieją oraz certą. Koszty zarybiania polskich obszarów morskich ponoszone są corocznie przez budżet państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw rybołówstwa.

Ustanowienie ogólnego dopuszczalnego połowu w podziale na łowiska i rozdzielenie możliwości połowowych jest kompetencją Rady Unii Europejskiej. W tab. 3.4. przedstawiono wykorzystanie przyznanego dla Polski na 2021 r. dopuszczalnego połowu na Bałtyku w granicach wód terytorialnych Wspólnoty.

Tab. 3.4. Morze Bałtyckie – połowy organizmów morskich w roku 2021

gatunek (podrejon)	j. m.	ogólna kwota połowowa *	połowy łącznie	wykorzystanie kwoty [%]
dorsz (22-24)	[T]	** 673	219	32,51
dorsz (25-32)		** 191	80	42,08
szprot (22-32)		67.356	66.501	98,73
gładzica (22-32)		1.056	331	31,35
śledź (22-24)		** 262	194	73,78
śledź (25-27; 28,2; 29 i 32)		28.013	25.750	91,92
łosoś	[szt.]	** 17.394	10.220	58,76

* Kwoty połowowe po uwzględnieniu wymian międzynarodowych.

** Wyłącznie przyłowy.

Źródło: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

³¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 540 z późn. zm.

Natomiast zgodnie z rozporządzeniem Rady z dnia 27 października 2021 r. ustalającym uprawnienia do połowów na rok 2022³², dla Polski dopuszczalny połów w Morzu Bałtyckim wynosił:

1. dorsza 22-24 – 57 ton i dorsza 25-32 – 159 ton (wyłącznie przyłowy),
2. szprota 22-32 – 73.969 ton,
3. gładzicy 22-32 – 1.358 ton,
4. śledzia 22-24 - 103 ton (wyłącznie przyłowy), śledzia 25-27, 28.2, 29 i 32 – 13.367 ton,
5. łososia 22-31 – 4.011 sztuk (wyłącznie przyłowy).

³² Rozporządzenie Rady (UE) 2021/1888 z dnia 27 października 2021 r. ustalające uprawnienia do połowów na 2022 r. dla niektórych stad ryb i grup stad ryb w Morzu Bałtyckim oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2021/92 w odniesieniu do uprawnień do połowów w innych wodach (Dz. U. UE L.2021.384.1 z późn. zm.).

4. GRUNTY I INNE NIERUCHOMOŚCI SKARBU PAŃSTWA

Grunty Skarbu Państwa zajmują 9.922.930 ha co odpowiada 31,75 % terytorium kraju. W porównaniu z ubiegłym rokiem zanotowano niewielki spadek udziału powierzchni gruntów Skarbu Państwa o nieco ponad 1 %, a tym samym wartość ta utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

4.1. DYSPONENCI I UŻYTKOWNICY GRUNTÓW SKARBU PAŃSTWA

Dysponentami gruntów reprezentującymi prawa majątkowe Skarbu Państwa i działającymi w jego imieniu i na jego rzecz byli:

1. starostowie i prezydenci miast na prawach powiatu wykonujący zadania z zakresu administracji rządowej, do których należy gospodarowanie zasobem nieruchomości Skarbu Państwa³³,
2. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w stosunku do gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i Agencja Mienia Wojskowego odpowiednio w zakresie powierzonego jej mienia,
3. PGL Lasy Państwowe działające poprzez nadleśnictwa w zakresie gospodarowania gruntami i innymi nieruchomościami,
4. Minister Rozwoju, Pracy i Technologii (od 12 sierpnia 2021 r. – Minister Rozwoju i Technologii), który gospodarował nieruchomościami przeznaczonymi na potrzeby statutowe centralnych i naczelných organów państwa oraz urzędów wojewódzkich, a także rozstrzygał o sposobie zagospodarowania nieruchomości, które pozostały po zlikwidowanej lub sprywatyzowanej państwowej osobie prawnej,
5. Prezes Krajowego Zasobu Nieruchomości w stosunku do nieruchomości wchodzących w skład Zasobu Nieruchomości,
6. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej w odniesieniu do gruntów pokrytych wodami morza terytorialnego i morskich wód wewnętrznych.

W formie trwałego zarządu gruntami Skarbu Państwa włądały państwowe jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, a wśród nich m. in. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w zakresie gruntów położonych w pasach drogowych dróg krajowych oraz pod urządzeniami towarzyszącymi.

³³ Zasób nieruchomości Skarbu Państwa stanowią nieruchomości, które są własnością lub przedmiotem użytkowania wieczystego Skarbu Państwa z wyłączeniem gruntów Skarbu Państwa oddanych w użytkowanie wieczyste i gruntów pokrytych wodami powierzchniowymi płynącymi – ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899 z późn. zm.). Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi stanowią odrębny zasób nieruchomości Skarbu Państwa.

Szczególnymi podmiotami władającymi gruntami Skarbu Państwa jako użytkownicy wieczysti z mocy przepisów szczególnych są między innymi parki narodowe, Polskie Koleje Państwowe S. A. i Poczta Polska S. A.

4.2. ROZPORZĄDZANIE NIERUCHOMOŚCIAMI SKARBU PAŃSTWA

Nieruchomości Skarbu Państwa mogą być przedmiotem obrotu³⁴. W szczególności mogą być przedmiotem sprzedaży, zamiany i zrzeczenia się, mogą być wnoszone jako wkłady niepieniężne (aporty) do spółek, mogą być wyposażeniem tworzonych przedsiębiorstw państwowych oraz jako majątek tworzonych fundacji, a także jako wkład własny podmiotu publicznego w celu realizowania zadań w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Państwowe osoby prawne oraz państwowe jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, z dniem ich utworzenia, były wyposażane w nieruchomości niezbędne do ich działalności odpowiednio przez organ założycielski lub przez organ nadzorujący. Wyposażenie polega na przeniesieniu na rzecz państwowej osoby prawnej własności nieruchomości albo oddaniu jej nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste, użytkowanie (również nieodpłatne), użyczenie lub na oddaniu państwowej jednostce organizacyjnej nieruchomości w trwały zarząd.

W przypadku zbywania nieruchomości Skarbu Państwa osobom fizycznym i prawnym pierwszeństwo w ich nabyciu przysługuje osobie, która:

1. ma roszczenie o nabycie nieruchomości,
2. jest poprzednim właścicielem pozbawionym prawa własności tej nieruchomości przed 5 grudnia 1990 r. albo jego spadkobiercą,
3. jest najemcą lokalu mieszkalnego, a najem został nawiązany na czas nieoznaczony.

Sprzedaż nieruchomości albo oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości gruntowej następuje (poza przypadkami określonymi w ustawie) w drodze przetargu³⁵. Zbycia dokonuje starosta (prezydent miasta na prawach powiatu), wykonujący zadania z zakresu administracji rządowej, za zgodą wojewody.

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. nieruchomość Skarbu Państwa mogła być oddana osobie fizycznej lub prawnej w użytkowanie wieczyste. Użytkownik wieczysty korzysta z gruntu z wyłączeniem innych osób w granicach określonych przez ustawy i zasady współżycia społecznego oraz przez umowę o oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste i może swoim prawem rozporządzać. Zatem Skarb Państwa, choć jest właścicielem nieruchomości, nie korzysta z niej, ani nie może nią rozporządzać. Użytkownik ma obowiązek jej wykorzystywania w sposób określony w umowie. Niewykonanie tego obowiązku może prowadzić do rozwiązania umowy. Oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste następuje na okres 99 lat, ale w przypadkach wyjątkowych dopuszczalne jest oddanie terenu na okres krótszy, co najmniej jednak na lat czterdzieści. Nieruchomość może być sprzedana wyłącznie użytkownikowi wieczystemu, z wyjątkiem przeniesienia własności nieruchomości w drodze umowy między Skarbem Państwa a jednostką samorządu terytorialnego lub między jednostkami samorządu terytorialnego. Użytkowanie wieczyste ustanawia się za wynagrodzeniem, które stanowi pierwsza opłata i opłaty roczne. Stawka procentowa pierwszej opłaty z tytułu użytkowania wieczystego wynosi od 15% do 25% ceny nieruchomości. Wysokość opłat

³⁴ Podstawowe zasady gospodarowania nieruchomościami państwowymi reguluje ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899 z późn. zm.). Przepisy dotyczące nieruchomości o szczególnym charakterze lub szczególnych form gospodarowania zawarte są w licznych innych aktach prawnych.

³⁵ Na poczet ceny sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa albo ceny sprzedaży prawa użytkowania wieczystego przysługującego Skarbowi Państwa można zaliczyć wartości nieruchomości pozostawionych poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej w związku z wojną rozpoczętą w roku 1939 zgodnie z ustawą z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2097).

rocznych dla nieruchomości wykorzystywanych do prowadzenia działalności gospodarczej wynosi 3% ceny.

Nieruchomość Skarbu Państwa może być także przedmiotem darowizny na cele publiczne. Darowizny nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa dokonuje starosta, wykonujący zadanie z zakresu administracji rządowej, za zgodą wojewody. W umowie darowizny określa się cel, na który nieruchomość jest darowana. W przypadku niewykorzystania nieruchomości na ten cel, darowizna może być odwołana. W drodze darowizny przekazuje się m. in. gminie nieruchomości stanowiące zasób nieruchomości Skarbu Państwa przeznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod budownictwo mieszkaniowe oraz na realizację urządzeń infrastruktury związanych z tym budownictwem.

Państwowe jednostki organizacyjne korzystają z nieruchomości Skarbu Państwa oddanych im w trwały zarząd, który stanowi formę prawną władania nieruchomością przez jednostkę organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej.

Korzystanie z nieruchomości oddanej w trwały zarząd, polega na:

1. korzystaniu z niej w celu prowadzenia działalności należącej do zakresu działania jednostki,
2. zabudowie, odbudowie, rozbudowie, nadbudowie, przebudowie lub remoncie obiektu budowlanego na nieruchomości gruntowej, za zgodą organu nadzorującego,
3. oddaniu nieruchomości lub jej części w najem, dzierżawę albo użyczenie (na czas nie dłuższy niż czas, na który został ustanowiony trwały zarząd, z równoczesnym zawiadomieniem właściwego organu i organu nadzorującego, jeżeli umowa jest zawierana na okres do 3 lat, albo za zgodą tych organów, jeżeli umowa jest zawierana na czas dłuższy niż 3 lata lub czas nieoznaczony, zgoda jest wymagana również w przypadku, gdy strony zawierają kolejne umowy, których przedmiotem jest ta sama nieruchomość).

Zgodnie z art. 57 ustawy o gospodarce nieruchomościami, prawa do nieruchomości, które pozostały na skutek likwidacji lub sprywatyzowania państwowej osoby prawnej, przechodzą z mocy prawa na rzecz Skarbu Państwa odpowiednio z dniem likwidacji lub z dniem zakończenia prywatyzacji. O sposobie zagospodarowania tych nieruchomości rozstrzyga minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej. Jeżeli minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa lub inny organ upoważniony na mocy odrębnych przepisów nie zagospodarował nieruchomości, o których mowa w ust. 1, może przekazać je protokołarnie do zasobu nieruchomości Skarbu Państwa, Agencji Mienia Wojskowego, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa albo Krajowego Zasobu Nieruchomości.

Nieruchomości Skarbu Państwa mogą być oddawane w najem lub dzierżawę, użyczane osobom fizycznym lub prawnym i obciążane ograniczonymi prawami rzeczowymi.

4.3. EWIDENCJA GRUNTÓW I BUDYNKÓW

W obowiązującym stanie prawnym starostowie i prezydenci miast zobowiązani są do prowadzenia ewidencji nieruchomości stanowiących zasób nieruchomości Skarbu Państwa oraz ewidencji gruntów i budynków.

Ewidencja nieruchomości Skarbu Państwa obejmuje w szczególności³⁶:

1. oznaczenie nieruchomości według księgi wieczystej oraz katastru nieruchomości,
2. powierzchnie nieruchomości,
3. wskazanie dokumentu potwierdzającego posiadanie przez Skarb Państwa praw do nieruchomości, w przypadku braku księgi wieczystej,

³⁶ Art. 23 ust. 1c ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899 z późn. zm.).

4. przeznaczenie nieruchomości w planie miejscowym, a w przypadku braku planu – w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
5. wskazanie daty ostatniej aktualizacji opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego lub daty ostatniej aktualizacji opłaty rocznej z tytułu trwałego zarządu nieruchomości,
6. informacje o zgłoszonych roszczeniach do nieruchomości,
7. informacje o toczących się postępowaniach administracyjnych i sądowych.

Podobną ewidencję prowadzi minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa w odniesieniu do nieruchomości wchodzących w skład zasobu nieruchomości Skarbu Państwa przeznaczonych na potrzeby jednostek wymienionych w art. 60 ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Zakres danych drugiej ewidencji (ewidencji gruntów i budynków, katastru) prowadzonej także przez starostów na podstawie Prawa geodezyjnego i kartograficznego³⁷, reguluje rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii³⁸.

Działka ewidencyjna jest tu traktowana jako jednostka powierzchniowa podziału kraju. Danymi o niej są m. in.: położenie, granice, powierzchnia, rodzaje użytków gruntowych oraz ich klas gleboznawczych, oznaczenia ksiąg wieczystych lub zbiorów dokumentów, jeżeli zostały założone. Danymi ewidencyjnymi dotyczącymi budynków i lokali są m. in.: informacje dotyczące rodzaju nieruchomości, pola powierzchni zabudowy, powierzchni użytkowej.

Starosta prowadzi rejestr cen nieruchomości określonych w aktach notarialnych. Okresowych badań rynku nieruchomości dokonuje minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa. Statystyczne badanie transakcji kupna sprzedaży nieruchomości i ich cen prowadzi Główny Urząd Statystyczny.

W gminach i powiatach sporządzane są odpowiednio gminne oraz powiatowe wykazy gruntów według stanu na 1 stycznia każdego roku.

Wykaz gruntów jest spisem danych o ogólnej powierzchni gruntów położonych w granicach jednostki ewidencyjnej, zestawionych według ich przynależności do poszczególnych grup rejestrowych z jednoczesnym podziałem na użytki gruntowe.

Wykaz budynków jest spisem danych o liczbie budynków, położonych w granicach jednostki ewidencyjnej, zestawionych według przynależności budynków do poszczególnych grup rejestrowych z podziałem na rodzaje budynków oraz wyróżnieniem budynków, które stanowią części składowe gruntów oraz budynków, które stanowią odrębne od gruntu nieruchomości.

Wykaz lokali jest spisem danych o liczbie lokali, stanowiących odrębne nieruchomości, znajdujących się w granicach jednostki ewidencyjnej, zestawionych według przynależności lokali do poszczególnych grup rejestrowych.

Na podstawie wykazów danych ewidencyjnych opracowanych przez starostów sporządza się powiatowe, wojewódzkie i krajowe zestawienie danych ewidencyjnych. Wojewódzkie i krajowe zestawienia zbiorcze sporządza Główny Geodeta Kraju. Zbiorcze zestawienie danych ewidencyjnych nie zawiera wartości nieruchomości, ponieważ obowiązek agregowania tych danych nie jest realizowany na szczeblu ewidencji podstawowej.

W ewidencji gruntów i budynków władających nieruchomościami Skarbu Państwa podzielono na dwie grupy³⁹:

- grupa 1. – Skarb Państwa, jeżeli nie występuje w zbiegu z użytkownikami wieczystymi,
- grupa 2. – grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste.

³⁷ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2021 r. poz. 1990 z późn. zm.).

³⁸ Rozporządzenia Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. z 2021 r. poz. 1390 z późn. zm.).

³⁹ Zmiana klasyfikacji ewidencyjnej (likwidacja podgrup) wynika z wejścia w życie 31 lipca 2021 r. Rozporządzenia Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków.

4.4. GRUNTY SKARBU PAŃSTWA

Na grunty Skarbu Państwa składały się przede wszystkim lasy – 76,22 % ogólnej powierzchni gruntów krajowych (73,25 % gruntów Skarbu Państwa) i grunty rolne – 7,53 % (14,18 % gruntów Skarbu Państwa). Udział Skarbu Państwa w ogólnym areale gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w Polsce wynosił 14,74 % (1,26 % gruntów Skarbu Państwa). W użytkowanie wieczyste przekazano prawie 78 % tych terenów. Wysoki był udział Skarbu Państwa w puli terenów pokrytych wodami (92,85 %).

Tab. 4.1. Grunty Skarbu Państwa według grup rejestrowych i użytków

grupy rejestrowe	rodzaj	ogółem	użytki rolne	użytki leśne i grunty zadrzewione	grunty zabudowane i zurbanizowane	tereny komunikacyjne	inne grunty	grunty pod wodami
		stan na 01.01.2022 r. [ha]						
grunty Skarbu Państwa	miasto	561.571	71.251	342.619	12.215	36.793	18.086	80.608
	wieś	8.850.134	1.247.408	6.757.582	15.366	139.946	202.595	487.238
	ogółem	9.411.705	1.318.659	7.100.201	27.581	176.738	220.681	567.845
grunty w użytkowaniu wieczystym	miasto	134.807	11.178	14.039	69.332	29.774	6.860	3.625
	wieś	376.418	77.132	154.582	27.847	60.522	31.290	25.044
	ogółem	511.225	88.310	168.621	97.179	90.296	38.150	28.669
grunty Skarbu Państwa ogółem	miasto	696.378	82.429	356.658	81.547	66.567	24.946	84.233
	wieś	9.226.552	1.324.540	6.912.164	43.213	200.468	233.885	512.282
	ogółem	9.922.930	1.406.969	7.268.822	124.760	267.034	258.831	596.514
udział gruntów Skarbu Państwa w kraju [%]		31,75	7,53	76,22	14,74	27,89	45,90	90,00
grunty Skarbu Państwa na 01.01.2021 r.	miasto	721.799	87.567	371.847	81.280	66.747	27.692	86.666
	wieś	9.553.839	1.403.085	7.133.917	42.756	195.587	251.146	527.348
	ogółem	10.275.639	1.490.652	7.505.764	124.036	262.335	278.837	614.014

Źródło: powiatowe ośrodki geodezyjne – zestawienia zbiorcze danych objętych ewidencją gruntów i budynków według stanu na 1 stycznia 2022 r., obliczenia PGRP.

Większa część gruntów Skarbu Państwa znajdowała się w zachodnich i północnych rejonach kraju, co wynikało z warunków przyrodniczych (większego udziału lasów i wód) i historyczno-politycznych (zagospodarowanie ziemi rolniczej przez państwowe gospodarstwa rolne, a po ich likwidacji – przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa i Agencję Nieruchomości Rolnych). Znacząco niższy był udział gruntów Skarbu Państwa w rolniczych i przemysłowych rejonach Polski centralnej, południowej i wschodniej.

Tab. 4.2. Grunty Skarbu Państwa według województw z podziałem na grupy rejestrowe

województwo	grunty Skarbu Państwa		grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym	
	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
	[ha]			
dolnośląskie	805.256	817.973	47.331	47.163
kujawsko-pomorskie	461.886	535.703	16.602	16.480
lubelskie	405.718	419.447	29.289	26.833
lubuskie	825.329	796.090	22.109	18.657
łódzkie	282.420	312.494	13.118	12.495
małopolskie	246.419	283.974	24.872	24.413
mazowieckie	507.383	562.370	49.941	45.624
opolskie	331.052	331.250	12.417	12.404
podkarpackie	540.271	577.786	62.731	55.546
podlaskie	470.377	475.011	60.729	59.829
pomorskie	674.304	782.920	37.691	42.151
śląskie	391.342	407.308	36.157	35.491
świętokrzyskie	230.318	205.346	17.856	7.925
warmińsko-mazurskie	1.054.746	1.056.362	14.220	14.180
wielkopolskie	932.687	973.014	33.171	33.488
zachodniopomorskie	1.252.198	1.252.911	32.991	33.001

Źródło: jak w tab. 4.1.

Tab. 4.3. Grunty Skarbu Państwa według województw z podziałem na rodzaje użytków

województwo	użytki rolne	użytki leśne i grunty zadrzewione	grunty zabudowane i zurbanizowane	tereny komunikacyjne	grunty pod wodami	użytki ekologiczne, tereny różne, nieużytki	ogółem	udział gruntów Skarbu Państwa w powierzchni województwa
	[ha]							[%]
dolnośląskie	198.559	588.319	16.937	19.962	15.805	13.005	852.587	42,80
kujawsko-pomorskie	76.116	324.199	6.284	17.230	39.985	14.674	478.488	26,67
lubelskie	44.586	338.314	4.464	16.734	17.242	13.668	435.007	17,32
lubuskie	94.972	696.724	3.904	11.451	23.565	16.822	847.438	60,66
łódzkie	24.548	230.295	7.376	17.229	9.831	6.259	295.538	16,22
małopolskie	18.454	205.606	8.629	14.934	16.315	7.351	271.290	17,86
mazowieckie	38.926	434.988	11.418	27.152	34.796	10.044	557.324	15,67
opolskie	72.735	241.882	5.506	8.378	12.236	2.732	343.469	36,60
podkarpackie	34.900	524.192	4.707	11.891	18.602	8.710	603.002	33,79
podlaskie	37.886	425.756	2.333	14.566	25.428	25.137	531.106	26,31
pomorskie	84.974	515.123	5.628	14.885	69.856	21.529	711.995	38,89
śląskie	41.134	318.016	21.545	23.378	16.291	7.135	427.499	34,70
świętokrzyskie	11.735	211.293	5.214	11.392	5.863	2.677	248.174	21,19
warmińsko-mazurskie	163.048	723.764	2.939	12.991	136.242	29.982	1.068.966	44,25
wielkopolskie	202.812	669.939	8.492	29.357	35.213	20.045	965.858	32,45
zachodniopomorskie	261.584	820.411	9.383	15.505	119.244	59.062	1.285.189	56,11

Źródło: jak w tab. 4.1.

4.5. ZMIANY W STANIE GRUNTÓW SKARBU PAŃSTWA W ROKU 2021

Tab. 4.4. Grunty Skarbu Państwa – zmiany w strukturze użytków w roku 2021

rodzaj jednostki	zmiany ogółem	użytki rolne	użytki leśne i grunty zadrzewione	grunty zabudowane i zurbanizowane	tereny komunikacyjne	użytki ekologiczne, tereny różne, nieużytki	grunty pod wodami
	[ha]						
miasto	-25.421	-5.138	-15.189	267	-180	-2.746	-2.433
wieś	-327.287	-78.545	-221.753	457	4.881	-17.261	-15.066
2021 r. ogółem	-352.708	-83.683	-236.942	724	4.701	-20.007	-17.499
2020 r. ogółem	-2.600	-7.515	6.835	-1.064	-1.171	-1.963	2.278

Źródło: jak w tab. 4.1.

Tab. 4.5. Własność gruntów w Polsce – zmiany w roku 2021

grupy rejestrowe *	powierzchnia [ha]		
	2021 r.	2020 r.	zmiana **
grunty Skarbu Państwa	9.411.705	9.789.959	-378.254
grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym	511.225	485.680	25.545
grunty Skarbu Państwa ogółem	9.922.930	10.275.639	-352.709
grunty państwowych osób prawnych	64.135	65.241	-1.106
grunty samorządów terytorialnych	1.206.476	1.273.246	-66.770
grunty osób fizycznych	18.204.669	18.181.348	23.321
grunty spółdzielni	144.753	148.949	-4.196
grunty kościołów i związków wyznaniowych	138.784	139.418	-634
grunty wspólnot gruntowych	45.054	109.304	-64.250
grunty spółek i innych osób prawnych	1.522.585	1.058.137	464.448

* Tylko grunty zaliczone do grup rejestrowych (powierzchnia ewidencyjna), bez uwzględnienia powierzchni wyrównawczej.

** Znaczne różnice w stosunku do roku poprzedniego wynikają głównie ze zmiany sposobu kwalifikacji gruntów do poszczególnych grup rejestrowych.

Źródło: jak w tab. 4.1.

4.6. GRUNTY SKARBU PAŃSTWA W MIASTACH

W granicach administracyjnych polskich miast nieco ponad 63 % stanowią grunty rolne i lasy. Dotyczy to tak samo miast dużych (wojewódzkich) jak i mniejszych. Sprawia to, że połowę państwowych gruntów miejskich zarządzają lub gospodarują terenowe jednostki organizacyjne PGL Lasy Państwowe lub Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa. Udział Skarbu Państwa we własności gruntów na terenie miast w stosunku do poprzedniego roku uległ niewielkiemu spadkowi (1,33 %).

Tab. 4.6. Własność gruntów Skarbu Państwa w miastach

stan	ogółem	użytki rolne	użytki leśne i grunty zadrze- wione	grunty zabudo- wane i zurbani- zowane	tereny komuni- kacyjne	inne grunty	grunty pod wodami	udział w po- wierz- chni miast [%]
2021 r. ogółem	696.378	82.429	356.658	81.546	66.567	24.946	84.232	30.97
2020 r. ogółem	721.799	87.567	371.847	81.280	66.747	27.692	86.666	32,30

Źródło: jak w tab. 4.1.

4.7. BUDYNKI I LOKALE SKARBU PAŃSTWA

Stan własności Skarbu Państwa w odniesieniu do budynków wyraża się niewielkimi (jednocyfrowymi) wartościami procentowymi w stosunku do ogółu tych nieruchomości w kraju. Minimalny udział wynosi ok. 0,18 % i odnosi się do budynków mieszkalnych w miastach, natomiast maksymalna wartość udziałowa, obrazująca stan posiadania budynków biurowych w miastach, wynosi ok. 8,65 %.

Ogólny udział własnościowy Skarbu Państwa, którego przedmiotem są nieruchomości lokalowe waha się na poziomie nieznacznie przekraczającym 2 ‰ (sic!), z tym że największa częściowa wartość przypada na lokale niemieszkalne na terenach miejskich – 2,02 ‰.

Tab. 4.7. Budynki Skarbu Państwa

rodzaj budynku		Skarb Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste					
		2021 r.			2020 r.		
		miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś	ogółem
na nieruchomości gruntowej		45.647	87.289	132.936	48.628	90.850	139.478
samodzielna nieruchomość		14.635	842	15.477	2.978	1.454	4.432
budynki	mieszkalne	4.891	17.026	21.917	5.117	17.813	22.930
	produkcyjne, usługowe i gospodarcze	2.378	34.378	36.756	2.498	35.634	38.132
	transportu i łączności	12.613	2.736	15.349	8.604	2.900	11.504
	oświaty, nauki i kultury oraz sportu	1.301	464	1.765	1.444	545	1.989
	szpitali i inne budynki opieki zdrowotnej	663	34	697	698	39	737
	biurowe	6.269	1.166	7.435	5.395	1.131	6.526
	handlowo-usługowe	2.284	1.035	3.319	1.799	1.158	2.957
	przemysłowe	3.625	866	4.491	1.635	928	2.563
	zbiorniki, silosy, magazyny	3.120	1.064	4.184	2.165	1.237	3.402
	niemieszkalne	23.138	29.362	52.500	22.251	30.919	53.170

Źródło: powiatowe ośrodki geodezyjne – zestawienia danych dotyczących nieruchomości budynkowych według stanu na 1 stycznia 2022 r.

Tab.4.8. Lokale Skarbu Państwa

Skarb Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	rodzaj jednostki terytorialnej	liczba lokali	
		funkcja mieszkalna	funkcja niemieszkalna
2021 r. ogółem	miasto	3.449	1.000
	wieś	825	92
	ogółem	4.274	1.092
2020 r. ogółem	miasto	2.745	728
	wieś	880	76
	ogółem	3.625	804

Źródło: powiatowe ośrodki geodezyjne – zestawienia danych dotyczących nieruchomości lokalowych według stanu na 1 stycznia 2022 r.

4.8. NIERUCHOMOŚCI SKARBU PAŃSTWA W GOSPODAROWANIU STAROSTÓW I PREZYDENTÓW MIAST

Gospodarując zasobem nieruchomości Skarbu Państwa starostowie i prezydenci miast na prawach powiatu w szczególności:

1. ewidencjonują nieruchomości,
2. zapewniają wycenę tych nieruchomości,
3. sporządzają plany wykorzystania zasobu,
4. zabezpieczają nieruchomości przed uszkodzeniem lub zniszczeniem,
5. wykonują czynności związane z naliczaniem należności oraz prowadzą windykację,
6. współpracują z innymi organami, które na mocy odrębnych przepisów gospodarują nieruchomościami Skarbu Państwa i z właściwymi jednostkami samorządu terytorialnego,
7. zbywają i nabywają, za zgodą wojewody, nieruchomości wchodzące w skład zasobu,
8. wydierżawiają, wynajmują i użyczają nieruchomości wchodzące w skład zasobu,
9. podejmują czynności w postępowaniu sądowym, w szczególności w sprawach dotyczących własności lub innych praw rzeczowych, zapłaty należności za korzystanie z nieruchomości, roszczeń ze stosunku najmu, dzierżawy lub użyczenia, stwierdzenia nabycia spadku, stwierdzenia nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
10. składają wnioski o założenie księgi wieczystej dla nieruchomości Skarbu Państwa oraz o wpis w księdze wieczystej.

4.9. NIERUCHOMOŚCI W GOSPODAROWANIU MINISTRA ROZWOJU

W roku 2021 minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa gospodarował nieruchomościami stanowiącymi własność Skarbu Państwa na potrzeby: Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych, Najwyższej Izby Kontroli, Krajowej Rady Sądownictwa, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Prokuratury Krajowej, Krajowego Biura Wyborczego, Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Państwowej Inspekcji Pracy, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, ministerstw, urzędów centralnych i urzędów wojewódzkich, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, z wyłączeniem rejonów oraz nieruchomości zajętych pod drogi publiczne lub

przeznaczonych na realizację inwestycji drogowych⁴⁰. Zadania ministra zostały szczegółowo wskazane w art. 60 ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Tab. 4.9. Nieruchomości oddane w trwały zarząd urzędem państwowym

l. p.	nazwa urzędu (instytucji)	liczba nieruchomości		powierzchnia gruntów w trwałym zarządzie * [m ²]	
		2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
1.	Kancelaria Sejmu RP	6	6	73.809	73.809
2.	Kancelaria Senatu RP	2	2	1.794	1.794
3.	Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	22	14	2.802.939	1.633.606
4.	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	13	14	479.318	486.102
5.	Trybunał Konstytucyjny	1	1	5.729	5.729
6.	Rzecznik Praw Obywatelskich	2	2	4.050	4.050
7.	Sąd Najwyższy	70	21	5.096	4.589
8.	Naczelny Sąd Administracyjny	5	5	4.948	4.948
9.	Wojewódzkie Sądy Administracyjne	39	38	59.157	52.502
10.	Najwyższa Izba Kontroli	60	64	105.530	108.715
11.	Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	1	1	5.840	5.840
12.	Krajowe Biuro Wyborcze	15	10	3.040	2.610
13.	Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	31	29	90.490	85.475
14.	Państwowa Inspekcja Pracy	66	50	55.867	45.876
15.	Ministerstwo Edukacji i Nauki	6	6	25.002	25.002
16.	Ministerstwo Finansów	1	1	29.967	29.967
17.	Ministerstwo Infrastruktury	2	2	8.833	8.833
18.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	12	9	1.512.100	461.010
19.	Ministerstwo Obrony Narodowej	12	12	120.124	120.373
20.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	1	1	15.001	15.001
21.	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	7	8	26.151	27.298
22.	Ministerstwo Sprawiedliwości	5	5	70.746	70.746
23.	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	2	2	18.106	18.106
24.	Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii / Ministerstwo Rozwoju i Technologii ⁴¹	4	1	12.099	10.941
25.	Ministerstwo Sportu / Ministerstwo Sportu i Turystyki ⁴²	1	3	40.467	428.457

⁴⁰ Art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899 z późn. zm.).

⁴¹ Ministerstwo Rozwoju i Technologii utworzone na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2021 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Rozwoju i Technologii (Dz. U. z 2021 r. poz. 1470).

⁴² Ministerstwo Sportu i Turystyki utworzone na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 października 2021 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Sportu i Turystyki (Dz. U. z 2021 r. poz. 1953).

26.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	17	18	3.117.776	3.128.326
27.	Ministerstwo Spraw Zagranicznych	16	16	340.411	340.411
28.	Ministerstwo Klimatu i Środowiska	1	1	8.998	8.998
29.	Ministerstwo Zdrowia	5	7	30.731	32.530
30.	Główny Urząd Geodezji i Kartografii	2	2	26.121	26.121
31.	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	2	2	2.870	3.551
32.	Główny Urząd Miar	11	6	112.994	139.903
33.	Główny Urząd Nadzoru Budowlanego	1	1	1.666	1.666
34.	Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	7	8	6.698	9.087
35.	Główny Inspektorat Sanitarny	1	1	3.002	3.002
36.	Główny Urząd Statystyczny	4	4	42.004	42.004
37.	Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej	1	1	9.813	9.813
38.	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	345	314	387.968	371.175
39.	Urząd do Spraw Cudzoziemców	20	7	178.742	132.516
40.	Komenda Główna Policji	22	20	224.193	216.436
41.	Komenda Główna Straży Granicznej	9	5	107.196	106.848
42.	Agencja Wywiadu	13	12	964.294	1.066.278
43.	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	78	77	1.435.133	1.331.284
44.	Centralne Biuro Antykorupcyjne	19	18	73.854	73.811
45.	Służba Kontrwywiadu Wojskowego	6	7	143.874	144.862
46.	Wyższy Urząd Górniczy	1	1	4.442	4.442
47.	Służba Wywiadu Wojskowego	6	6	624.757	624.757
48.	Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej	1	1	5.506	5.506
49.	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	64	64	264.767	265.408
50.	Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa	3	3	14.940	14.940
51.	Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych	1	2	1.898	11.362
52.	Urząd Komunikacji Elektronicznej	7	6	15.259	14.104
53.	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych / Urząd Ochrony Danych Osobowych	6	6	41	41
54.	Służba Ochrony Państwa	5	5	63.408	63.408
55.	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	1	1	1.242	1.242
56.	Ministerstwo Aktywów Państwowych	1	0	6.784	0
57.	Prokuratura Krajowa	2	0	8.321	0
instytucje centralne ogółem		1.065	929	13.797.585	11.912.201

1.	Dolnośląski Urząd Wojewódzki	10	10	37.520	37.520
2.	Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki	11	11	30.460	30.460
3.	Lubelski Urząd Wojewódzki	12	12	82.957	82.957
4.	Lubuski Urząd Wojewódzki	7	7	15.363	15.363
5.	Łódzki Urząd Wojewódzki	11	11	23.888	23.889
6.	Małopolski Urząd Wojewódzki	31	31	116.859	116.859
7.	Mazowiecki Urząd Wojewódzki	16	16	65.879	65.904
8.	Opolski Urząd Wojewódzki	7	7	39.759	39.758
9.	Podkarpacki Urząd Wojewódzki	18	18	37.245	33.736
10.	Podlaski Urząd Wojewódzki	16	16	285.995	285.995
11.	Pomorski Urząd Wojewódzki	12	11	32.823	32.545
12.	Śląski Urząd Wojewódzki	10	10	45.066	45.066
13.	Świętokrzyski Urząd Wojewódzki	3	3	37.035	37.035
14.	Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki	26	25	466.846	451.472
15.	Wielkopolski Urząd Wojewódzki	15	14	69.282	67.668
16.	Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki	12	12	73.060	73.060
urzędy wojewódzkie ogółem		217	214	1.460.037	1.439.287
nieruchomości w gospodarowaniu Ministra Rozwoju na podstawie art. 60 ustawy o gospodarce nieruchomościami		1.282	1.143	15.257.622	13.351.418

* Sumy powierzchni działek gruntu (lub udziałów w działkach) przekazanych w trwały zarząd na potrzeby statutowe i gruntów pod innymi obiektami na podstawie art. 60 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

Źródło: Ministerstwo Rozwoju i Technologii.

4.10. GRUNTY POD AUTOSTRADY

Nabywanie nieruchomości pod autostrady odbywa się w różnych trybach. Dla autostrad, dla których wydano decyzję o ustaleniu lokalizacji przed 16 grudnia 2006 r., nieruchomości nabywane są na rzecz Skarbu Państwa przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad w drodze umowy od właścicieli lub użytkowników wieczystych lub w drodze postępowania wywłaszczeniowego przeprowadzanego przez wojewodów, zaś nieruchomości stanowiące własność jednostek samorządu terytorialnego przeznaczone na pasy drogowe stały się własnością Skarbu Państwa z mocy prawa. Dla autostrad, dla których wydano decyzję o ustaleniu lokalizacji w okresie od 16 grudnia 2006 r. do 10 września 2008 r. lub decyzję o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej wydanej po 10 września 2008 r., nieruchomości przeznaczone pod autostradę stały się własnością Skarbu Państwa z mocy prawa z dniem, w którym wyżej wymienione decyzje stały się ostateczne.

Tab. 4.10. Grunty nabyte pod autostrady

oznaczenie autostrady	nazwa odcinka	powierzchnia gruntów [ha]	wartość nabytych nieruchomości [mln PLN]
A1	Gorzyczki-Sośnica	5,0000	7,06
A4	granica woj. małopolskiego-Tarnów	2,0680	2,65
A18	od km 0+150,00 (0+192,50 wg STEŚ *) do km 0+780,00	2,9850	3,63
2021 r. ogółem		10,0530	13,34
2020 r. ogółem		961,7461	240,86

* STEŚ – Studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowe.

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.

Tab. 4.11. Struktura terytorialna gruntów pod autostrady

oznaczenie autostrady	grunty nabyte do 31.12.2021 r.		grunty nabyte do 31.12.2020 r.	
	powierzchnia [ha]	wartość [mln PLN]	powierzchnia [ha]	wartość [mln PLN]
A1	8.084	1.753,53	8.079	1.746,47
A2	5.703	960,23	5.703	960,23
A4	8.641	1.629,77	8.639	1.627,12
A6 *	114	103,40	114	103,40
A8	504	295,20	504	295,20
A18	695	298,94	692	295,31
ogółem	23.741	5.041,07	23.761	5.027,74

* Zmniejszenie powierzchni i wartości na skutek przeniesienia działek zajętych pierwotnie pod autostradę do pasa drogowego drogi krajowej DK13.

Źródło: jak w tab. 4.8.

Pozyskiwanie gruntów pod autostrady skupiało się na odcinkach, na których budowa została rozpoczęta lub będzie rozpoczęta w najbliższych latach. W przypadku budowy i eksploatacji autostrad w systemie koncesyjnym, nieruchomości przeznaczone pod autostradę udostępniane były spółkom, które uzyskały koncesje na ich budowę i eksploatację. Warunki udostępnienia nieruchomości określone były w umowach koncesyjnych.

5. OBIEKTY INFRASTRUKTURY

W zakresie niniejszego tematu przedstawiono trzy grupy budowli, urządzeń i obiektów infrastruktury stanowiących własność Skarbu Państwa:

1. drogi,
2. melioracje i obiekty ochrony przed powodzią,
3. infrastruktura zapewniająca dostęp do portów.

Inne elementy składające się na infrastrukturę kraju (rurociągi, sieci energetyczne i telekomunikacyjne, linie kolejowe, lotniska, porty) są z reguły własnością podmiotów gospodarczych i wykazuje się je wartościowo w ewidencji księgowej podmiotu.

5.1. DROGI

5.1.1. Źródła praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do dróg

Drogi, ze względu na rodzaj pełnionych funkcji w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie:

1. krajowe,
2. wojewódzkie,
3. powiatowe,
4. gminne.

Drogi krajowe stanowią własność Skarbu Państwa, natomiast drogi wojewódzkie, drogi powiatowe i drogi gminne stanowią własność właściwego samorządu⁴³.

Wykaz autostrad i dróg ekspresowych ustalony jest w rozporządzeniu Rady Ministrów, natomiast wykaz dróg krajowych jest ustalany w rozporządzeniu Ministra właściwego do spraw transportu⁴⁴. Do dróg krajowych zalicza się drogi międzynarodowe oraz połączenia między największymi ośrodkami gospodarczymi kraju i głównymi przejściami granicznymi.

Centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach dróg krajowych jest Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad, który zarządza drogami krajowymi. Drogi krajowe, z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych, w granicach miast na prawach powiatu zarządzane są przez prezydentów miast.

Zgodnie z art. 19 ust. 3 ustawy o drogach publicznych Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad jest zarządcą autostrady wybudowanej na zasadach określonych w ustawie do czasu przekazania jej, w drodze porozumienia, spółce, z którą zawarto umowę o budowę i eksploatację albo wyłącznie eksploatację autostrady. Spółka pełni funkcję zarządcy autostrady płatnej na warunkach określonych w umowie o budowę i eksploatację albo wyłącznie eksploatację autostrady.

Zarządcami pozostałych dróg publicznych są:

1. dróg wojewódzkich – zarządy województw,
2. dróg powiatowych – zarządy powiatów,
3. dróg gminnych – wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast.

W miastach na prawach powiatu wszystkimi drogami publicznymi z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych zarządzają prezydenci miast.

⁴³ Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1693 z późn. zm.).

⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lutego 2018 r. w sprawie ustalenia przebiegu dróg krajowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 442) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 maja 2004 r. w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 741 z późn. zm.).

5.1.2. Ewidencja sieci dróg krajowych

Obowiązki w zakresie gromadzenia danych dotyczących dróg publicznych regulują przepisy rozporządzenia ministra właściwego do spraw transportu⁴⁵. Dane o sieci dróg publicznych dla celów statystycznych składane są przez zarządców dróg, koncesjonariuszy autostrad i spółek budujących lub eksploatujących autostrady. Organem odpowiedzialnym za sporządzanie informacji zbiorczej jest Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad.

Tab. 5.1. Sieć dróg krajowych

klasa dróg	długość [km]	
	2021 r.	2020 r.
autostrady – A	1.760,5	1.712,1
drogi ekspresowe – S	2.791,8	2.545,7
drogi główne ruchu przyspieszonego – GP	10.016,6	10.248,9
drogi główne – G	4.837,5	4.890,4
drogi zbiorcze – Z	79,1	71,4
drogi lokalne – L	7,6	8,1
drogi dojazdowe – D	5,1	0,6
długość dróg krajowych ogółem	19.498,1	19.477,2
<i>w granicach administracyjnych miast</i>	<i>4.118,5</i>	<i>4.148,3</i>
<i>poza granicami administracyjnymi miast</i>	<i>15.379,6</i>	<i>15.328,9</i>

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.

Tab. 5.2. Obiekty mostowe, tunele i przejścia podziemne na sieci dróg krajowych

konstrukcja obiektów	liczba 2021 r.	liczba 2020 r.	suma długości [m]	suma powierzchni [m ²]
mosty, wiadukty, estakady i kładki dla pieszych (trwale)	10.562	10.121	646.730,18	9.127.859,19
stalowe	1.508	1.462	143.019,19	2.016.425,67
z betonu zbrojonego (żelbetowe)	3.819	3.766	127.069,49	1.693.799,75
z betonu sprężonego (strunobetonowe, kablobetonowe)	5.183	4.841	376.123,96	5.411.635,67
betonowe, kamienne, ceglane	51	52	487,54	5.866,44
drewniane	1	—	30,00	131,70
przejścia podziemne	215	219	10.409,83	118.931,50
tunele	123	136	7.285,11	101.967,49

Źródło: jak w tab. 5.1.

⁴⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 lutego 2005 r. w sprawie trybu sporządzania informacji oraz gromadzenia i udostępniania danych o sieci dróg publicznych, obiektach mostowych, tunelach oraz promach (Dz. U. z 2005 r. nr 67 poz. 583).

Tab. 5.3. Wartość dróg krajowych i obiektów mostowych

rodzaj obiektu, zarządca	wartość [mln PLN]	
	2021 r.	2020 r.
drogi krajowe zarządzane przez GDDKiA (wartość netto)	115.933,80	117.144,80
obiekty mostowe i przejścia podziemne na drogach krajowych zarządzanych przez GDDKiA (wartość netto)	32.427,80	31.920,30
drogi krajowe w miastach na prawach powiatu (wartość odtworzeniowa)	22.495,82	22.180,72
obiekty mostowe, tunele i przejścia podziemne na sieci dróg krajowych w miastach na prawach powiatu (wartość odtworzeniowa)	12.228,08	12.310,55
ogółem	183.085,50	183.556,37
drogi krajowe w budowie	39.752,50	32.294,30

Źródło: jak w tab. 5.1.

5.2. MAJATEK SKARBU PAŃSTWA ZWIĄZANY Z GOSPODARKĄ WODNĄ I GOSPODARKĄ MORSKĄ

Dział administracji „gospodarka wodna” obejmuje m. in.: kształtowanie, ochronę i racjonalne wykorzystywanie zasobów wodnych, sprawy utrzymania śródlądowych wód powierzchniowych stanowiących własność Skarbu Państwa wraz z infrastrukturą techniczną związaną z tymi wodami, obejmującą budowę oraz urządzenia wodne, budowę, modernizację, utrzymanie śródlądowych dróg wodnych oraz urządzeń zabezpieczających przed powodzią⁴⁶. Działem tym kieruje minister właściwy do spraw gospodarki wodnej.

Na podstawie ustawy Prawo wodne organami właściwymi w sprawach gospodarowania wodami, zgodnie z przyznanymi kompetencjami, są:

1. minister właściwy do spraw gospodarki wodnej,
2. minister właściwy do spraw żeglugi śródlądowej,
3. Prezes Wód Polskich,
4. dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej Wód Polskich,
5. dyrektor zarządu zlewni Wód Polskich,
6. kierownik nadzoru wodnego Wód Polskich,
7. dyrektor urzędu morskiego,
8. wojewoda,
9. starosta,
10. wójt, burmistrz lub prezydent miasta.

Utrzymanie wód i urządzeń wodnych należy do kompetencji wyżej wymienionych organów, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Obowiązek ten był realizowany poprzez utrzymanie dna i brzegów cieków naturalnych, sztucznych zbiorników wodnych zlokalizowanych na tych ciekach oraz dna jezior przepływowych, zarządzanie budowlami i urządzeniami hydrotechnicznymi i regulacyjnymi niezbędnymi do realizacji zadań statutowych jednostek określonych przepisami Prawa wodnego. W stosunku do pozostałego mienia związanego z gospodarką wodną, które nie posiada wskazanego administratora, organem właściwym w zakresie gospodarowania tym mieniem jest starosta.

⁴⁶ Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2512 z późn. zm.).

5.3. URZĄDZENIA MELIORACJI WODNYCH I BUDOWLE PRZECIWPOWODZIOWE

Według ustawy Prawo wodne melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy.

Ustawa definiuje katalog urządzeń melioracji wodnych, którymi są:

1. rowy wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie,
 2. drenowania,
 3. rurociągi,
 4. stacje pomp służące wyłącznie do celów rolniczych,
 5. ziemne stawy rybne,
 6. groble na obszarach nawadnianych,
 7. systemy nawodnień grawitacyjnych,
 8. systemy nawodnień ciśnieniowych
- jeżeli służą celom, o których mowa w art. 195 ustawy.

Równocześnie przepisy dotyczące urządzeń melioracji wodnych stosuje się odpowiednio do:

1. budowli wstrzymujących erozję wodną,
2. dróg dojazdowych niezbędnych do użytkowania obszarów zmeliorowanych,
3. fitomelioracji oraz agromelioracji,
4. systemów przeciwoerozyjnych,
5. zagospodarowania zmeliorowanych trwałych łąk lub pastwisk,
6. zagospodarowania nieużytków przeznaczonych na trwałe łąki lub pastwiska.

Natomiast budowle przeciwpowodziowe to:

1. kanały ulgi,
 2. kierownice w ujściach rzek do morza,
 3. poldery przeciwpowodziowe,
 4. sztuczne zbiorniki przeciwpowodziowe,
 5. suche zbiorniki przeciwpowodziowe,
 6. wały przeciwpowodziowe,
 7. budowle regulacyjne,
 8. wrota przeciwpowodziowe i przeciwsztormowe,
 9. falochrony,
 10. budowle ochrony brzegów morskich,
 11. stopnie wodne
- wraz z obiektami związanymi z nimi technicznie i funkcjonalnie lub nieruchomościami przeznaczonymi na potrzeby ochrony przed powodzią.

W związku z wejściem w życie ustawy Prawo wodne oraz zmianami kompetencyjnymi w zakresie zarządzania gospodarką wodną, na potrzeby sprawozdań statystycznych nie jest już wymagane przygotowanie zestawu danych do Sprawozdania ze stanu ilościowego oraz utrzymania wód i urządzeń melioracji wodnych (RRW-10). W ustawie zmianie uległa definicja urządzeń melioracyjnych, które na mocy obowiązujących przepisów są traktowane jako dotychczasowe urządzenia melioracji wodnych szczegółowych. Ustawa nie wyszczególnia wód istotnych dla rolnictwa, które były w administracji wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych. Wszystkie rzeki znajdują się obecnie w administracji PGW Wody Polskie. Podobna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do urządzeń wodnych, do których zostały zakwalifikowane dotychczasowe urządzenia melioracji wodnych podstawowych takie, jak np. wały przeciwpowodziowe chroniące tereny rolnicze.

PGW Wody Polskie prowadzi systematycznie działania zmierzające do pełnej inwentaryzacji obiektów i urządzeń stanowiących mienie Skarbu Państwa, w stosunku do którego PGW Wody Polskie wykonuje uprawnienia właścicielskie. Zmiana definicji urządzeń melioracji wodnych

podstawowych, przejęcie ewidencji melioracyjnej i jej uporządkowanie w ramach struktury nowej jednostki oraz weryfikacja majątku Skarbu Państwa powoduje, że aktualnie PGW Wody Polskie nie dysponuje informacjami, które mogłyby być przedstawione w niniejszym Sprawozdaniu.

Tab. 5.4. Sprawozdanie z wykonania obiektów małej retencji wodnej za 2021 r. – środki finansowe

środki finansowe [tys. PLN]	piętrzenie jezior	zbiorniki sztuczne	stawy rybne	samodzielne budowle piętrzące i ujęcia wód na ciekach	inne	ogółem
PGL Lasy Państwowe	0	891	0	200	0	1.091
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	0	0	0	1.018	0	1.018
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	0	0	0	0	50	50
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	0	0	98	0	0	98
samorządy	23	9.462	554	662	2.510	13.211
fundusze strukturalne UE	26	3.291	630	0	14.238	18.185
PGW Wody Polskie	1.872	2	587	8.519	0	10.980
inne	1.933	867	43	0	147	2.990
2021 r. ogółem	3.854	14.513	1.912	10.399	16.945	47.623
2020 r. ogółem	870	88.719	33.458	32.289	82.669	238.929

Źródło: Ministerstwo Infrastruktury.

Tab. 5.5. Sprawozdanie z wykonania obiektów małej retencji wodnej za 2021 r. – efekty rzeczowe

efekty rzeczowe		j. m.	obiekty małej retencji nowe łącznie	obiekty małej retencji łącznie	piętrzenie jezior		zbiorniki sztuczne		stawy rybne		samodzielne budowle piętrzące i ujęcia wód na ciekach		inne	
					nowe	ogółem	nowe	ogółem	nowe	ogółem	nowe	ogółem	nowe	ogółem
liczba obiektów		[szt.]	129	32.208	2	365	48	4.290	34	8.364	16	18.845	29	344
powierzchnia zalewu		[ha]	787,59	81.316,43	273,37	36.106,60	125,45	11.322,45	384,26	33.454,64	—	—	4,51	432,74
przyrost pojemności zmagazyno- wanej wody	ogółem	[tys.m ³]	4.136,50	855.928,10	1.432,00	271.283,30	497,93	201.242,85	1.778,98	330.361,87	278,23	49.797,59	149,36	3.242,49
	w tym dla rolnictwa	[tys.m ³]	231,34	406.197,65	0,00	50.077,30	50,93	82.836,27	3,35	207.621,18	177,00	63.686,40	0,06	1.976,50
przewidywana powierzchnia nawodnień		[ha]	675,50	169.087,16	0,00	10.583,30	8,62	11.248,92	0,00	1.918,26	665,00	144.763,73	1,88	572,95

Źródło: jak w tab. 5.4.

5.4. WODNE BUDOWLE INŻYNIERSKIE UTRZYMYWANE PRZEZ URZĘDY MORSKIE

Własność akwenów portowych wraz z infrastrukturą zapewniającą dostęp do portów lub przystani morskich przysługuje Skarbowi Państwa i jest wyłączona z obrotu.

Budowa, modernizacja i utrzymanie infrastruktury są finansowane ze środków budżetu państwa⁴⁷. Budowa i utrzymywanie obiektów infrastruktury zapewniającej dostęp do portów i przystani morskich należy do zadań organów administracji morskiej⁴⁸.

Do zadań administracji morskiej finansowanych ze środków budżetu państwa należy także budowa, utrzymanie i ochrona umocnień brzegowych, wydm i zalesień ochronnych.

W przypadku braku podmiotu zarządzającego portem lub przystanią morską, akweny portowe znajdujące się w granicach portu lub przystani oraz ogólnodostępne obiekty, urządzenia i instalacje stanowiące majątek Skarbu Państwa związane z funkcjonowaniem portu lub przystani morskiej są zarządzane i utrzymywane przez Urzędy Morskie.

5.4.1. Zarządzanie i ewidencja budowli wodnych

Urzędy Morskie w Gdyni i Szczecinie, zarządzają morskimi budowlami hydrotechnicznymi oraz innymi obiektami nie będącymi własnością zarządów portów morskich, samorządów lub innych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Ewidencja obiektów prowadzona jest w formie zapisów w księgach majątkowych urzędów i podległych im jednostek, a ich wartość, z uwzględnieniem umorzenia, wykazywana jest w bilansach jako składnik wartości środków trwałych.

5.4.2. Wartość budowli wodnych

Zbiorcze wartości, z jakimi poszczególne obiekty zostały wprowadzone do ksiąg inwentarzowych, mogą znacznie odbiegać od kosztów zastąpienia liczonych na podstawie aktualnych przepisów i cen. Liczne obiekty, w tym największe morskie budowle wodne, jak rynnny torów wodnych, nie posiadają wartości inwentarzowej. Zostały one przejęte po 1945 r. i były potem rozbudowywane przy wykorzystaniu środków pozainwestycyjnych, przez co ich wartość w ogóle nie figuruje w księgach inwentarzowych.

Tab. 5.6. Wartość morskich budowli hydrotechnicznych

organ zarządzający	wartość brutto [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.
Urząd Morski w Szczecinie	6.573.014	6.627.838
Urząd Morski w Gdyni	1.209.999	1.206.785
ogółem	7.783.013	7.834.623

Źródło: urzędy morskie.

⁴⁷ Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich (Dz. U. z 2022 r. poz. 1624).

⁴⁸ Art. 42 ust. 2 pkt 20 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2022 r. poz. 457 z późn. zm.).

6. MIENIE SKARBU PAŃSTWA WYDZIELONE W MAJĄTKI ODRĘBNE

Rozdział niniejszy obejmuje zagadnienia dotyczące majątku, który został oddany w zarząd Państwowemu Gospodarstwu Leśnemu Lasy Państwowe i powierzony agencjom powołanym do gospodarowania rzeczowymi składnikami majątku Skarbu Państwa, w szczególności nieruchomościami – Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa i Agencja Mienia Wojskowego oraz rezerwami strategicznymi – Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych.

6.1. PAŃSTWOWE GOSPODARSTWO LEŚNE LASY PAŃSTWOWE

Lasami Skarbu Państwa zarządza Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe⁴⁹, państwowa jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej. Podstawowe zadanie PGL Lasy Państwowe polega na zachowaniu trwałości lasów oraz ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów. PGL Lasy Państwowe prowadzi gospodarkę leśną, gospodaruje gruntami i innymi nieruchomościami oraz ruchomościami związanymi z gospodarką leśną. PGL Lasy Państwowe prowadzi działalność na zasadzie samodzielności finansowej i pokrywa koszty działalności z własnych przychodów.

6.1.1. Gospodarowanie nieruchomościami PGL Lasy Państwowe

W stosunkach cywilnoprawnych Skarb Państwa, w zakresie swojego działania, reprezentują: Dyrektor Generalny, dyrektor regionalnej dyrekcji i nadleśniczy. Kierownik jednostki organizacyjnej PGL Lasy Państwowe za zgodą Dyrektora Generalnego, może nabywać grunty i nieruchomości, tylko jeżeli jest to uzasadnione potrzebami gospodarki leśnej i nie narusza interesu Skarbu Państwa. Sprzedaż lasów, gruntów i innych nieruchomości PGL Lasy Państwowe może następować tylko w przypadkach określonych w ustawie.

Lasy i grunty, na których nie jest możliwe prowadzenie racjonalnej gospodarki PGL Lasy Państwowe może w drodze umowy przekazywać nieodpłatnie Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa (KOWR). W razie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych lub rolnych znajdujących się w zarządzie PGL Lasy Państwowe na cele nieleśne lub nierolnicze, w związku z potrzebami innej jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej, przekazanie gruntów następuje nieodpłatnie, w drodze umowy o przeniesieniu zarządu.

Nieruchomości, stanowiące własność Skarbu Państwa a zarządzane przez PGL Lasy Państwowe, przeznaczone na drogi krajowe stają się nieodpłatnie, z mocy prawa, przedmiotem trwałego zarządu Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Grunty nieprzydatne dla gospodarki leśnej, budynki i budowle wraz z niezbędnym gruntem mogą być przekazane w użytkowanie wieczyste osobie prawnej lub w użytkowanie innej jednostce organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej. Lasy, grunty i inne nieruchomości Skarbu Państwa w zarządzie PGL Lasy Państwowe mogą być zamieniane na lasy, grunty i inne nieruchomości w przypadkach uzasadnionych potrzebami i celami gospodarki leśnej.

Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe, na wniosek zainteresowanego ministra, wojewody, lub gminy, może przekazać w użytkowanie wskazanej przez wnioskodawcę jednostce organizacyjnej lasy, grunty oraz inne nieruchomości, bez zmiany ich dotychczasowego przeznaczenia. W przypadkach uzasadnionych potrzebami obronności państwa, lasy mogą być przekazane w zarząd jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Obrony Narodowej.

⁴⁹ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r. poz. 672 z późn. zm.). Zgodnie z art. 4 ustawy zasada ta nie dotyczy lasów będących w użytkowaniu wieczystym parków narodowych, wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i będących w użytkowaniu wieczystym na mocy odrębnych przepisów.

Tab. 6.1. Nieruchomości PGL Lasy Państwowe

rodzaj nieruchomości	powierzchnia [ha]		wartość * [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
las	7.322.313	7.319.349	340.286.906	314.387.904
użytki rolne	135.127	135.554	579.930	550.688
nieużytki	89.613	89.697		
wody	9.071	9.092		
tereny różne	12.061	12.117		
grunty zabudowane i zurbanizowane	8.119	7.868		
pozostałe grunty nieleśne	35.813	35.843		
ogółem	7.612.117	7.609.520	340.866.836	314.938.592

* Wartość obejmuje wyłącznie wartość bilansową i pozabilansową gruntów, bez wartości aktywów trwałych (budynki, budowle, pozostałe urządzenia). Wyliczenie wartości nieruchomości według metody ustalonej w zarządzeniu Dyrektora Generalnego PGL Lasy Państwowe z dnia 20 maja 2010 r.

Źródło: Dyrekcja Generalna PGL Lasy Państwowe.

Zmiany wartości lasów i pozostałych użytków gruntowych w stosunku do wartości za 2020 r. wynikały ze zmiany powierzchni gruntów, cen transakcyjnych drzewostanu i znacznego wzrostu średniej ceny drewna za pierwsze trzy kwartały 2021 r. (komunikat Prezesa GUS).

6.1.2. Majątek państwowej jednostki organizacyjnej PGL Lasy Państwowe

Państwowa jednostka organizacyjna PGL Lasy Państwowe zarządzała i gospodarowała składnikami majątku Skarbu Państwa związanymi z gospodarką leśną o wartości 7,8 mld PLN.

Tab. 6.2. Wartość majątku PGL Lasy Państwowe

rodzaj składnika	wartość [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.
budynki, lokale, obiekty inżynierii lądowej i wodnej	6.843.954	6.777.671
maszyny, urządzenia, pojazdy, inne rzeczowe środki trwałe	293.599	315.545
środki trwałe w budowie	295.769	247.309
inwestycje długoterminowe	94.297	95.330
w tym akcje i udziały	32.346	32.428
zapasy	265.687	278.510
należności krótkoterminowe	477.150	541.948
środki pieniężne i krótkoterminowe aktywa finansowe	4.423.050	3.446.343
aktywa ogółem bez gruntów	12.755.921	11.754.507
fundusz własny	9.625.245	8.895.624
w tym: kapitał zasobów PGL Lasy Państwowe,	7.708.521	7.317.642
kapitał zasobów PGL Lasy Państwowe z aktualizacji wyceny,	353.739	358.130
Fundusz Leśny	864.380	731.515

Źródło: PGL Lasy Państwowe – bilans.

Dyrektor Generalny mógł, w imieniu Skarbu Państwa, tworzyć jednoosobowe spółki Skarbu Państwa lub przystępować do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółek akcyjnych, ale lasy nie mogły stanowić przedmiotu wkładu niepieniężnego. 31 grudnia 2021 r. Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe reprezentował Skarb Państwa w następujących 9 spółkach:

1. BOŚ S. A. w Warszawie,
2. Fabryka Podłóg BIADKI Sp. z o. o. w Biadkach,
3. INWESTSTAR S. A. w Starachowicach,
4. Leśny Zakład Usługowy LASBUD Sp. z o. o. w Białymstoku,
5. MBANK S. A. w Warszawie,
6. PPHU „Grandel” Sp. z o. o. w Pile,
7. Przedsiębiorstwo Transportu Leśnego TRANSLAS Sp. z o. o. w Toruniu,
8. Przedsiębiorstwo Transportu Spedycji Produkcji i Handlu TRANSPED-LAS Sp. z o. o. w Olsztynie,
9. Zakład Budowlano-Drogowy BIESZCZADY Sp. z o. o. w Ustrzykach Dolnych.

6.2. WŁASNOŚĆ ROLNA SKARBU PAŃSTWA

Prawo własności i inne prawa rzeczowe na rzecz Skarbu Państwa w stosunku do nieruchomości rolnych, nieruchomości i innych składników mienia pozostałych po likwidacji państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej oraz ich zjednoczeń i zrzeszeń, a także wobec innych nieruchomości rolnych przejętych przez Skarb Państwa z innych tytułów wykonuje **Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR)**, działający na podstawie ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa⁵⁰.

Główne zadania realizowane przez KOWR obejmowały swoim zakresem:

1. gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa,
2. reprezentowanie Skarbu Państwa w określonych spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej,
3. promocję żywności i zwiększanie konkurencyjności polskich produktów rolno-spożywczych, stabilizację rynków rolnych, rozwój obszarów wiejskich, innowacyjności i pomoc żywnościową.

KOWR wykonywał również zadania określone odrębnymi przepisami, a w szczególności ustawą z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego⁵¹ oraz ustawą z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej⁵².

6.2.1. Grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Na koniec 2021 r. w Zasobie pozostawały grunty o ogólnej powierzchni **1.354.577 ha**⁵³.

⁵⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 481 z późn. zm.

⁵¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2569.

⁵² Dz. U. z 2017 r. poz. 2097. KOWR zobowiązany jest do przeznaczenia na Fundusz Rekompensacyjny przychodów ze sprzedaży co najmniej 400 tys. ha nieruchomości z ich częściami składowymi, realizowanej w trybach przetargowych. W 2021 r. do Funduszu Rekompensacyjnego została przekazana kwota 270 mln PLN (w 2020 r. – 126,4 mln PLN).

⁵³ Powierzchnia obejmuje pozostające w ewidencji Zasobu grunty w innym zagospodarowaniu (w dożywotnim użytkowaniu, w bezumownym użytkowaniu i w użyczeniu) oraz obce grunty (grunty, które z mocy prawa przeszły w gestię innych podmiotów, lecz pozostają w ewidencji Zasobu do czasu ich protokolarnego przekazania). Szczegółowe dane o gruntach i gospodarowaniu nimi zawiera „Sprawozdanie z działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2021 r.”.

Tab. 6.3. Grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa według województw

województwo	powierzchnia [ha]	
	2021 r.	2020 r.
dolnośląskie	193.481	193.558
kujawsko-pomorskie	81.132	81.758
lubelskie	36.057	36.314
lubuskie	95.759	96.296
łódzkie	18.335	18.447
małopolskie	13.760	13.811
mazowieckie	28.137	28.117
opolskie	66.206	66.437
podkarpackie	26.375	26.300
podlaskie	31.530	31.461
pomorskie	91.168	91.523
śląskie	34.526	34.805
świętokrzyskie	9.939	9.932
warmińsko-mazurskie	151.642	150.562
wielkopolskie	203.666	204.413
zachodniopomorskie	272.864	276.029
ogółem	1.354.577	1.359.763

Źródło: Sprawozdanie z działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2021 r.

W transakcjach zawieranych przez KOWR w 2021 r. średnia cena sprzedaży gruntów rolnych wyniosła 41.836,- PLN/ha (w 2020 r. – 35.220,- PLN/ha). Obliczona na tej podstawie **szacunkowa wartość rynkowa gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa wyniosła 56,7 mld PLN.**

Tab. 6.4. Powierzchnia i wartość gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

stan	wartość ewidencyjna [tys. PLN]	powierzchnia ogółem [ha]	przeciętna cena sprzedaży gruntów rolnych [PLN/ha]	szacunkowa wartość rynkowa gruntów rolnych [mld PLN]
2021 r. ogółem	5.530.689	1.354.577	41.836	56,7
2020 r. ogółem	5.203.491	1.359.763	35.220	47,9

Źródło: sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności KOWR w 2021 r.

Tab. 6.5. Wartość Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

pozycja bilansu	wartość [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.
rzeczowe aktywa trwałe	5.889.153	5.575.119
w tym: grunty ⁵⁴ ,	5.530.689	5.203.491
budynki i budowle,	332.837	348.362
urządzenia techniczne i maszyny	5.240	6.159
majątek obrotowy	4.554.996	4.346.382
wartość funduszu własnego Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	9.976.393	10.216.985

Źródło: bilans KOWR – Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa.

6.2.2. Gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa

Stan mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa mógł ulegać zmianom w wyniku następujących działań:

1. dzierżawy i sprzedaży mienia,
2. nieodpłatnego przekazywania gruntów z Zasobu na rzecz jednostek samorządu terytorialnego (gmin, powiatów, województw),
3. nieodpłatnego przekazywania lasów i gruntów do zalesienia przez PGL Lasy Państwowe,
4. nieodpłatnego przekazania gruntów kościołom i innym związkom wyznaniowym w Rzeczypospolitej Polskiej w sprawach wynikających z postępowania regulacyjnego,
5. nieodpłatnego przekazania gruntów innym uprawnionym podmiotom (m. in.: parkom narodowym, spółdzielniom mieszkaniowym, Polskiej Akademii Nauk, izbom rolniczym lub też nadanie na własność osobom – dożywotnim użytkownikom),
6. przekazania gruntów z Zasobu w innych formach (np. wniesienie jako aport do spółek, przekazanie gruntów pod wodami do regionalnych zarządów gospodarki wodnej lub marszałka województwa).

Natomiast nieruchomości wchodzące w skład Zasobu przeznaczone na drogi krajowe stawały się nieodpłatnie, z mocy prawa, przedmiotem trwałego zarządu ustanowionego na rzecz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

⁵⁴ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie szczegółowego trybu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i ich części składowych, warunków obniżenia ceny sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków oraz stawek szacunkowych gruntów (Dz. U. z 2021 r. poz. 2092). Wartość gruntów Zasobu do celów ewidencyjnych oblicza się stosując metodę stawek szacunkowych, uwzględniającą cenę żyta, rodzaj i klasę gruntu oraz okręg podatkowy, w którym położona jest nieruchomość.

Tab. 6.6. Stan zagospodarowania gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

stan *	przejęte do ZWRSP	sprze- dane	przeka- zane nieod- płatnie	pozosta- jące w ZWRSP	w tym:		
					w dzierża- wie	w zarządzie i użytkowaniu wieczystym	do rozdyspo- nowania **
	[w tys. ha]						
2021 r. ogółem	4.754,8	2.726,0	674,2	1.354,6	1.062,0	70,3	222,3
2020 r. ogółem	4.750,7	2.721,1	669,8	1.359,8	1.055,1	70,2	234,5

* Narastająco od początku działalności (od 1992 r.) do 31 grudnia 2021 r.

** W tym grunty obce, do których prawa przeszły na rzecz innych podmiotów lecz pozostają w ewidencji Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa do czasu ich protokolarnego przekazania tym podmiotom (32,8 tys. ha).

Źródło: jak w tab. 6.3.

Od wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw⁵⁵ podstawową formą zagospodarowania państwowych gruntów rolnych stała się dzierżawa.

W 2021 r. wydzierżawiono ogółem 35,8 tys. ha na podstawie 3,8 tys. zawartych umów, wobec 44,4 tys. ha wydzierżawionych w 2020 r. Spadek wynikał głównie z rotacji nieruchomości wydzierżawionych, związanej z czasowym użytkowaniem. Wiązało się to z wygaśnięciem umów dzierżawy w związku z upływem terminów, na jakie zostały zawarte, rozwiązywaniem umów na skutek skorzystania przez dzierżawcę z pierwszeństwa nabycia lub też wyłączaniem części nieruchomości z trwających umów dzierżawy.

Sprzedaż nieruchomości z Zasobu była możliwa tylko na ściśle określonych warunkach i dotyczyła jedynie dwóch sytuacji: gdy nieruchomość rolna miała powierzchnię do 2 ha oraz w przypadku nieruchomości rolnej o większej powierzchni, o ile sprzedaż była szczególnie uzasadniona ze względów społeczno-gospodarczych (po uzyskaniu zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi). W 2021 r. zrealizowana sprzedaż nieruchomości Zasobu wyniosła 4.872 ha (wobec 5.249 ha w roku ubiegłym), z czego 1.405 ha sprzedano bez przetargu (w tym 1.119 ha dzierżawcom w ramach przysługującego im prawa pierwszeństwa w nabyciu), a 3.467 ha w trybie przetargowym. Szczególną grupę nabywców stanowiły osoby fizyczne, określane jako Zabuzanie. Nabywanie nieruchomości przez Zabuzan reguluje ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej⁵⁶. Do końca 2021 r. Zabuzanie zakupili z Zasobu 5,5 tys. ha ziemi za łączną kwotę 102,7 mln PLN (w samym 2021 r. osoby z przedmiotowymi uprawnieniami nabyły 0,5 ha ziemi z Zasobu).

W innych niż sprzedaż formach trwałego rozdysponowania, regionalnym zarządom gospodarki wodnej i marszałkom województw przekazano nieodpłatnie łącznie ponad 240 tys. ha gruntów pod wodami płynącymi (w samym 2021 r. – 2,9 tys. ha), na rzecz PGL Lasy Państwowe przekazano łącznie 155,3 tys. ha (w samym 2021 r. – 511 ha), kościelnym osobom prawnym – łącznie ponad 90 tys. ha (w samym 2021 r. – 150 ha), jednostkom samorządu terytorialnego – łącznie 59,8 tys. ha (w samym 2021 r. – 406 ha), a innym uprawnionym jednostkom i podmiotom – łącznie ponad 66 tys. ha (w samym 2021 r. – 319 ha).

⁵⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 507.

⁵⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 2097.

6.2.3. Inne mienie Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Poza gruntami na Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa składały się inne składniki, m. in. prawie 5,84 tys. mieszkań, 52 obiekty rolno-przemysłowe i usługowe oraz 102 zespoły dworskie i pałacowo-parkowe.

Na koniec 2021 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wykonywał prawa z udziałów i akcji oraz sprawował nadzór właścicielski nad działalnością 50 spółek, których wykaz znajduje się poniżej (z tego: 38 spółek hodowli roślin i zwierząt oraz 12 spółek w ramach wykonywania ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz innych ustaw):

1. Ośrodek Hodowli Zarodowej Bobrowniki Sp. z o. o.,
2. Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych Sp. z o. o. Chodeczek,
3. DANKO Hodowla Roślin Sp. z o. o.,
4. Ośrodek Hodowli Zarodowej Dębołęka Sp. z o. o.,
5. Przedsiębiorstwo Rolne Długie Stare Sp. z o. o.,
6. Stadnina Koni w Dobrzniewie Sp. z o. o.,
7. Ośrodek Hodowli Zarodowej „Gajewo” Sp. z o. o.,
8. Przedsiębiorstwo Rolniczo-Hodowlane Gałopol Sp. z o. o.,
9. Ośrodek Hodowli Zarodowej „Garzyn” Sp. z o. o.,
10. Ośrodek Hodowli Zarodowej Sp. z o. o. Głogówek,
11. Stadnina Koni „Iwno” Sp. z o. o.,
12. Stadnina Koni Janów Podlaski Sp. z o. o.,
13. Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Żąbkowskim Sp. z o. o.,
14. Kombinat Rolny Kietrz Sp. z o. o.,
15. Hodowla Zarodowa Zwierząt „Żołędnica” Sp. z o. o.,
16. Stadnina Koni „Krasne” Sp. z o. o.,
17. Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego Sp. z o. o.,
18. Stadnina Koni Liski Sp. z o. o.,
19. Ośrodek Hodowli Zarodowej Lubiana Sp. z o. o.,
20. Stado Ogierów w Łącku Sp. z o. o.,
21. Małopolska Hodowla Roślin Sp. z o. o.,
22. Stadnina Koni Michałów Sp. z o. o.,
23. „Mścice” Ośrodek Hodowli Zarodowej Sp. z o. o.,
24. Gospodarstwo Rolno-Hodowlane Żydowo Sp. z o. o.,
25. Stadnina Koni „Nowe Jankowice” Sp. z o. o.,
26. Stadnina Koni Nowielice Sp. z o. o.,
27. Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osieku Sp. z o. o.,
28. Ośrodek Hodowli Zarodowej Osieczyny Sp. z o. o.,
29. Hodowla Zwierząt Zarodowych Osowa Sień Sp. z o. o.,
30. Stadnina Koni „Pępowo” Sp. z o. o.,
31. Hodowla Zwierząt i Nasiennictwo Roślin Polanowice Sp. z o. o.,
32. Pomorsko-Mazurska Hodowla Ziemniaka Sp. z o. o.,
33. Poznańska Hodowla Roślin Sp. z o. o.,
34. Stadnina Koni Prudnik Sp. z o. o.,
35. Ośrodek Hodowli Zarodowej „Przerzeczyn Zdrój” Sp. z o. o.,
36. Stadnina Koni „Racot” Sp. z o. o.,
37. Stado Ogierów „Starogard Gdański” Sp. z o. o.,
38. PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki Sp. z o. o.,
39. Stacja Hodowli i Unasiennienia Zwierząt Sp. z o. o.,
40. Widawa Sp. z o. o.,
41. Gospodarstwo Agro-Turystyczne Kutry Sp. z o. o.,
42. Wielkopolskie Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt w Poznaniu siedzibą w Tulcach Sp. z o. o.,
43. Vitra Trade Sp. z o. o.,

44. Krajowa Spółka Cukrowa S. A.,
45. Wesola Sp. z o. o.,
46. PZZ Trzemeszno Sp. z o. o.,
47. Terminal Intermodalny Bydgoszcz Emilianowo Sp. z o. o.,
48. Jurajski AGRO FRESH Park S. A.,
49. Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK Sp. z o. o.,
50. TDM "ARRTRANS" S. A. w likwidacji.

38 jednoosobowych spółek Skarbu Państwa o szczególnym znaczeniu w pracach na rzecz postępu biologicznego w rolnictwie i dla gospodarki narodowej prowadzących działalność w zakresie hodowli roślin uprawnych, hodowli zwierząt gospodarskich, stadnin koni i stad ogierów miało status spółek strategicznych, nieprzewidzianych aktualnie do prywatyzacji.

6.3. MIENIE POWIERZONE AGENCJI MIENIA WOJSKOWEGO

Na podstawie ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o Agencji Mienia Wojskowego⁵⁷, Skarb Państwa powierzył Agencji wykonywanie w jego imieniu i na jego rzecz praw własności i innych praw rzeczowych m. in. w stosunku do nieruchomości stanowiących jego własność:

1. wykorzystywanych do zakwaterowania żołnierzy zawodowych,
2. zajętych pod budowlę i urządzenia związane z nieruchomościami wykorzystywanymi do zakwaterowania,
3. uznanych za zbędne na cele obronności i bezpieczeństwa państwa, jeżeli przedstawiona przez Agencję propozycja wykorzystania tych nieruchomości uzasadnia ich przekazanie w celu realizacji zadań Agencji.

Agencja wykonywała zadania własne oraz powierzone jej przez Ministra Obrony Narodowej zadania zlecone. Do najważniejszych zadań własnych należały:

1. gospodarowanie mieniem Skarbu Państwa powierzonym i użyczonym Agencji, w tym obrót z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym,
2. obrót mieniem, w tym sprzedaż lokali mieszkalnych, innych nieruchomości oraz infrastruktury,
3. przejmowanie i nabywanie mienia,
4. prowadzenie działalności gospodarczej,
5. podejmowanie przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej oraz wsparcie działań na rzecz odnawialnych źródeł energii dla potrzeb Sił Zbrojnych,
6. budowanie domów mieszkalnych,
7. wytwarzanie, przechowywanie i obrót materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym,
8. współpraca z przedsiębiorcami wykonującymi zadania w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa państwa w zakresie realizacji obrotu towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa,
9. organizacja przedsięwzięć związanych z promocją Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Zadania zlecone to przede wszystkim zadania powierzone przez Ministra Obrony Narodowej w zakresie gospodarki mieszkaniowej i internatowej oraz inwestycji i remontów zasobów mieszkaniowych i internatowych, w szczególności poprzez racjonalne wykorzystanie zasobów, planowanie i realizację inwestycji, wypłacanie osobom uprawnionym świadczeń pieniężnych, obsługa przekazanych kompleksów magazynowych oraz zbywanie podmiotom wskazanym przez Ministra Obrony Narodowej mienia ruchomego przekazanego Agencji przez tego Ministra.

⁵⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 2061.

Tab. 6.7. Wybrane składniki mienia powierzonego Agencji Mienia Wojskowego

rodzaj składnika	wartość [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.
grunty	755.989	776.868
budynki, lokale i budowle	2.546.225	2.571.231
udziały w sp. z o. o. oraz spółdzielniach mieszkaniowych	1.013.206	1.014.002

Źródło: sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności AMW za 2021 r.

Wartość księgowa netto majątku trwałego Skarbu Państwa powierzonego AMW według stanu na 31 grudnia 2021 r. wynosiła **4.388.955 tys. PLN** (na koniec 2020 r. kwota ta wynosiła 4.444.324 tys. PLN).

Zgodnie z ustawą o Agencji Mienia Wojskowego, wynik finansowy brutto Agencji obciążają określone odpisy. Odpis w wysokości 100 % wartości nadwyżki przychodów nad kosztami uzyskanej przez Agencję z gospodarowania koncesjonowanymi i niekoncesjonowanymi ruchomymi składnikami majątku, przekazanymi przez jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowane, pomniejszonej o podatek dochodowy od osób prawnych, przeznacza się na Fundusz Modernizacji Sił Zbrojnych. Odpis w wysokości 93 % wartości nadwyżki przychodów nad kosztami uzyskanej przez Agencję z gospodarowania mieniem Skarbu Państwa przekazanym przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, pomniejszonej o podatek dochodowy od osób prawnych, przeznacza się na Fundusz Modernizacji Bezpieczeństwa Publicznego⁵⁸.

AMW może tworzyć, łączyć, przystępować i przejmować, na podstawie przepisów odrębnych, spółki prawa handlowego i towarzystwa budownictwa społecznego, wnosić mienie, w tym także jako wkład niepieniężny do tych spółek i towarzystw budownictwa społecznego, które realizują zadania na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa. Prawa i obowiązki wspólnika lub akcjonariusza w takich podmiotach wykonuje Agencja w imieniu Skarbu Państwa. 31 grudnia 2021 r. Agencja Mienia Wojskowego reprezentowała Skarb Państwa w następujących 5 spółkach:

1. AMW INVEST Sp. z o. o.,
2. AMW REWITA Sp. z o. o.,
3. AMW SINEVIA Sp. z o. o.,
4. AMW TBS „KWATERA” Sp. z o. o.,
5. MAZOWIECKI PORT LOTNICZY WARSZAWA-MODLIN Sp. z o. o.

31 grudnia 2021 r. w dyspozycji AMW pozostawało 1.890 nieruchomości gruntowych, stanowiących wyłączną własność Skarbu Państwa, o łącznej powierzchni 2.812,3825 ha. W zasobie AMW znajdowały się 352 budynki mieszkalne, 65 budynków internatowych i 1.814 budynków o innym przeznaczeniu. Pozostały zasób AMW to udziały w nieruchomościach wspólnych, związane głównie z własnością niewyodrębnionych lokali mieszkalnych Skarbu Państwa w budynkach wspólnot mieszkaniowych, a także nieruchomości oddane w trwały zarząd oraz nieruchomości, których Agencja była użytkownikiem wieczystym. W 2021 r. przejęto 2 nieruchomości o łącznej powierzchni 1,6821 ha, trwale zbędne dla potrzeb resortu spraw wewnętrznych i administracji oraz resortu obrony narodowej.

⁵⁸ Zgodnie ze sprawozdaniem finansowym za rok 2021 ustalono odpis dla MON i MSWiA w wysokości 38.377 tys. PLN, tj. 148,1% planu rocznego.

6.4. REZERWY STRATEGICZNE

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 2020 r. o rezerwach strategicznych⁵⁹, rezerwy strategiczne tworzy się na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa i obronności państwa, bezpieczeństwa, porządku i zdrowia publicznego oraz wystąpienia klęski żywiołowej lub sytuacji kryzysowej, w celu wsparcia wykonywania zadań w zakresie bezpieczeństwa i obrony państwa, odtworzenia infrastruktury krytycznej, złagodzenia zakłóceń w ciągłości dostaw służących funkcjonowaniu gospodarki i zaspokojeniu podstawowych potrzeb obywateli, ratowania ich życia i zdrowia, realizacji interesów narodowych Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego, wypełnienia jej zobowiązań międzynarodowych, a także udzielania pomocy i wsparcia podmiotom prawa międzynarodowego publicznego.

Rezerwy strategiczne mogą stanowić: surowce, materiały, urządzenia, maszyny, konstrukcje, elementy infrastruktury krytycznej, moc produkcyjna, moc usługowa, zwierzęta gospodarskie, produkty naftowe, produkty rolne i rolno-spożywcze, środki spożywcze i ich składniki, wyroby medyczne, produkty lecznicze, produkty lecznicze weterynaryjne oraz substancje czynne w rozumieniu ustawy z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne⁶⁰, materiały wybuchowe, broń, amunicja oraz ich istotne części, ładunki miotające oraz wyroby i technologie o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym w rozumieniu ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym⁶¹, produkty biobójcze, a także inne – niezbędne do realizacji celów, o których mowa w ustawie o rezerwach strategicznych.

Rezerwy strategiczne stanowią wyodrębniony majątek Skarbu Państwa⁶², z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie o rezerwach strategicznych. Tworzy je, w drodze decyzji, Prezes Rady Ministrów zgodnie z Rządowym Programem Rezerw Strategicznych lub poza tym Programem (art. 14 ustawy o rezerwach strategicznych). Program ten powinien zawierać co najmniej określenie asortymentu i jego ilość oraz przeznaczenie tworzonych rezerw strategicznych, a decyzję o utworzeniu rezerw strategicznych wykonuje Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych. Zakres działania Agencji określa art. 31 ustawy o rezerwach strategicznych. Obejmuje on m. in. prowadzenie inwestycji związanych z budową lub modernizacją infrastruktury technicznej, służącej do utrzymywania rezerw strategicznych oraz innych inwestycji związanych z wykonywaniem zadań.

W zakresie ropy naftowej i produktów naftowych tworzone są zapasy interwencyjne. Składają się na nie zapasy obowiązkowe, tworzone przez przedsiębiorców oraz zapasy agencyjne, tworzone przez Rządową Agencję Rezerw Strategicznych, zgodnie z ustawą z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym⁶³, nadzorowaną przez Prezesa Rady Ministrów. Zapasy interwencyjne tworzone są na wypadek wystąpienia zakłóceń w dostawach na rynek krajowy ropy naftowej lub paliw oraz konieczności wypełniania zobowiązań międzynarodowych. Zapasy agencyjne stanowią uzupełnienie zapasów obowiązkowych, a ich stan ma zapewnić pokrycie dziewięćdziesięciodniowego importu ropy i produktów naftowych netto, z uwzględnieniem zapasów obowiązkowych. Zatem minimalne zapasy agencyjne ropy naftowej i paliw powinny odpowiadać co najmniej różnicy pomiędzy dziewięćdziesięciodniowymi zapasami a poziomem zapasów obowiązkowych sektora.

⁵⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1513 z późn. zm.

⁶⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 2301.

⁶¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1650.

⁶² W przypadkach uzasadnionych rachunkiem ekonomicznym lub szczególnymi względami technologicznymi lub organizacyjnymi dopuszcza się utrzymywanie rezerw strategicznych w postaci asortymentu powierzonego organom administracji publicznej albo stanowiącego własność przedsiębiorców lub podmiotów niebędących przedsiębiorcami, w magazynach będących w ich dyspozycji.

⁶³ Dz. U. z 2022 r. poz. 1537 z późn. zm.

Zapasy interwencyjne minister właściwy do spraw energii uwalnia w przypadkach i w trybie, o którym mowa w ustawie o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym, natomiast rezerwy strategiczne są udostępniane na podstawie decyzji Prezesa Rady Ministrów zgodnie z ustawą o rezerwach strategicznych.

W 2021 r. obowiązywał, przyjęty 10 października 2017 r. przez Radę Ministrów w trybie obiegowym, Rządowy Program Rezerw Strategicznych na lata 2017-2021.

Wartość rezerw strategicznych oraz zapasów agencyjnych ropy naftowej i produktów naftowych 31 grudnia 2021 r. wynosiła 7.483.330 tys. PLN (w cenach ewidencyjnych⁶⁴) wobec 6.886.792 tys. PLN na koniec roku 2020 (poz. B.I.4, bez uwzględniania towarów pozostałych).

⁶⁴ Wartość zapasów zgodnie z bilansem Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych.

7. SEKTOR FINANSÓW PUBLICZNYCH

Znaczne zasoby majątku Skarbu Państwa (oraz publiczne środki finansowe) wykorzystywane są do realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań władzy publicznej tj. organów administracji rządowej, kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądów i trybunałów. Zadania te wykonywane są przez państwowe jednostki budżetowe tworzone do obsługi organów, jak również przez podległe i podporządkowane im i nadzorowane instytucje i służby o różnej formie prawnej, świadczące usługi publiczne, których działalność zasilana jest ze środków publicznych.

Sektor finansów publicznych, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁶⁵, tworzą:

1. organy władzy publicznej, w tym: organy administracji rządowej, organy kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądy i trybunały,
2. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki,
3. jednostki budżetowe,
4. samorządowe zakłady budżetowe,
5. agencje wykonawcze,
6. instytucje gospodarki budżetowej,
7. państwowe fundusze celowe,
8. Zakład Ubezpieczeń Społecznych i zarządzane przez niego fundusze oraz Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i fundusze zarządzane przez Prezesa KRUS,
9. Narodowy Fundusz Zdrowia,
10. samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej,
11. uczelnie publiczne,
12. Polska Akademia Nauk i tworzone przez nią jednostki organizacyjne,
13. państwowe i samorządowe instytucje kultury,
14. inne państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego.

7.1. PAŃSTWOWE JEDNOSTKI BUDŻETOWE

Państwowe jednostki budżetowe pełnią rolę jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa, jako że pokrywają swoje wydatki bezpośrednio z budżetu, a pobrane dochody odprowadzają na rachunek dochodów budżetu państwa. Ich inwestycje są finansowane z budżetu państwa.

W odniesieniu do mienia urzędów i w zakresie ich zadań, określonych w odrębnych przepisach, Skarb Państwa reprezentują kierownicy urzędów. Gospodarują oni przydzielonym jednostkom mieniem Skarbu Państwa na zasadach racjonalnej i oszczędnej gospodarki oraz zapewniają ochronę tego mienia.

Jednostki budżetowe mogą zbywać składniki majątku ruchomego. Natomiast nieruchomości, które mają w trwałym zarządzie, mogą dysponować tylko w ograniczonym zakresie, za zgodą organu nadzorującego.

Zasady gospodarki finansowej jednostek określone są w ustawie o finansach publicznych. Ewidencja majątkowa w jednostkach budżetowych prowadzona jest również według przepisów tejże ustawy oraz ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁶⁶ i aktów wykonawczych. Wartości wynikające z tej ewidencji ujmowane są w łącznych bilansach dysponentów części budżetowych, a dokumenty te wykorzystano przygotowując niniejsze Sprawozdanie.

⁶⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 1634 z późn. zm.

⁶⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 217 z późn. zm.

Tab. 7.1. Państwowe jednostki budżetowe w kraju

nazwa lub dysponent części budżetowej ⁶⁷	liczba jednostek budżetowych	
	2021 r.	2020 r.
Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	1	1
Kancelaria Sejmu	1	1
Kancelaria Senatu	1	1
Sąd Najwyższy	1	1
Naczelny Sąd Administracyjny	17	17
Trybunał Konstytucyjny	1	1
Najwyższa Izba Kontroli	1	1
Rzecznik Praw Obywatelskich	1	1
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	1	1
Urząd Ochrony Danych Osobowych	1	1
Krajowe Biuro Wyborcze	50	50
Państwowa Inspekcja Pracy	18	18
Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	12	12
Rzecznik Praw Dziecka	1	2
Krajowa Rada Sądownictwa	1	1
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	3	1
Minister Cyfryzacji	1	1
Minister Finansów	20	20
Minister Aktywów Państwowych	1	1
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	296	299
Minister Sportu i Turystyki	1	—
Minister Obrony Narodowej	92	92
Minister Edukacji i Nauki	13	14
Minister Rodziny i Polityki Społecznej	31	1
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	92	87
Minister Sprawiedliwości	431	450
Minister Klimatu i Środowiska	31	33
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	49	51
Minister Spraw Zagranicznych	2	2
Minister Zdrowia	39	38
Minister Rozwoju i Technologii	4	—
Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	2	2
Minister Infrastruktury	16	19
Urząd Zamówień Publicznych	1	1
Urząd Regulacji Energetyki	1	1
Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	1	1
Urząd d/s Kombatantów i Osób Represjonowanych	1	1
Centralne Biuro Antykorupcyjne	1	1
Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	7	7
Główny Urząd Statystyczny	20	20
Agencja Wywiadu	1	1

⁶⁷ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 grudnia 2009 r. w sprawie klasyfikacji części budżetowych oraz określenia ich dysponentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 907 z późn. zm.).

Wyższy Urząd Górniczy	1	1
Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej	1	1
Główny Urząd Miar	13	13
Polski Komitet Normalizacyjny	1	1
Biuro Rzecznika Praw Pacjenta	1	1
Państwowa Agencja Atomistyki	1	1
Urząd Transportu Kolejowego	1	1
Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej	1	1
Rządowe Centrum Legislacji	1	1
Urząd Komunikacji Elektronicznej	1	1
regionalne izby obrachunkowe	16	16
powszechne jednostki organizacyjne prokuratury	58	57
samorządowe kolegia odwoławcze	49	49
Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 ⁶⁸	1	—
urzędy centralne ogółem	1.411	1.441
Wojewoda Dolnośląski	66	66
Wojewoda Kujawsko-Pomorski	52	52
Wojewoda Lubelski	55	55
Wojewoda Lubuski	37	37
Wojewoda Łódzki	51	51
Wojewoda Małopolski	50	50
Wojewoda Mazowiecki	86	86
Wojewoda Opolski	36	36
Wojewoda Podkarpacki	56	56
Wojewoda Podlaski	42	42
Wojewoda Pomorski	49	49
Wojewoda Śląski	50	50
Wojewoda Świętokrzyski	37	37
Wojewoda Warmińsko-Mazurski	52	52
Wojewoda Wielkopolski	76	76
Wojewoda Zachodniopomorski	53	53
urzędy wojewódzkie ogółem	848	848

Źródło: Ministerstwo Finansów – Informacja o liczbie jednostek organizacyjnych działających w ramach części budżetowej według stanu na 31 grudnia 2021 r., obliczenia PGRP.

⁶⁸ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 (Dz. U. z 2020 r. poz. 2219).

Tab. 7.2. Jednostki organizacyjne za granicą

dysponent części budżetowej	typy jednostek	liczba	
		2021 r.	2020 r.
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	ambasady	94	93
	instytuty polskie	25	25
	konsulaty generalne	37	37
	stałe przedstawicielstwa	9	8
	agencje konsularne i konsulaty	1	1
	inne	2	2
	ogółem	168	166
Ministerstwo Rozwoju i Technologii	wydziały w przedstawicielstwach Rzeczypospolitej Polskiej	4	4
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	Wydział Polityki Regionalnej i Spójności przy Stałym Przedstawicielstwie Rzeczypospolitej Polskiej Unii Europejskiej w Brukseli	1	1

Źródło: dane urzędów.

Tab. 7.3. Majątek jednostek budżetowych organów centralnych w układzie rodzajowym

dysponent części budżetowej	grunty	budynki, lokale, obiekty inżynierii lądowej i wodnej	maszyny, urządzenia, pojazdy, inne rzeczowe środki trwałe	środki trwałe w budowie	długo- terminowe należności i inne aktywa finansowe	zapasy	należności krótko- terminowe	środki pieniężne	aktywa ogółem *	
									2021 r.	2020 r.
	[tys. PLN]									
Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	305.654	110.595	16.807	5.307	0	9.431	1.068	968	450.319	454.997
Kancelaria Sejmu	257.593	245.586	44.258	14.259	—	8.241	28.049	6.605	617.111	592.959
Kancelaria Senatu	10.301	3.784	5.438	353	5	909	6.201	1.801	29.215	27.938
Sąd Najwyższy	26.938	146.976	3.401	0	458	24	1.736	1.128	181.526	189.053
Naczelny Sąd Administracyjny	77.678	359.931	9.397	1.122	22.654	664	8.629	2.757	483.993	451.902
Trybunał Konstytucyjny	3.810	15.403	1.294	0	0	0	209	122	20.895	21.654
Najwyższa Izba Kontroli	13.702	100.418	10.500	1.616	0	1.903	4.140	10.176	144.558	149.659
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	12.592	19.438	4.031	852	0	0	455	140	38.342	36.973
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	0	190	914	156	136.976	221	49.828	23.551	212.115	247.388
Urząd Ochrony Danych Osobowych	0	482	1.765	0	0	0	408	172	3.210	2.501
Krajowe Biuro Wyborcze	2.731	4.226	3.759	0	0	151	868	69	16.167	16.052
Państwowa Inspekcja Pracy	8.685	58.892	10.571	548	0	201	17.089	9.059	106.761	100.227
IPN – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	89.841	223.823	24.469	2.851	2.231	6.968	5.444	3.177	366.473	354.027
Rzecznik Praw Dziecka	0	0	314	0	0	0	0	11	336	914
Krajowa Rada Sądownictwa	0	0	989	0	0	0	122	133	1.515	1.423

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	347.988	86.433	95.950	79.286	20.992.421	490	1.703.670	1.655.915	24.997.337	16.026.578
Ministerstwo Finansów	485.379	2.049.571	1.346.252	271.677	5.656.530	53.824	4.151.456	1.489.552	33.369.398	25.188.540
Ministerstwo Aktywów Państwowych	611	25.095	28.278	48.245	147.146.834	14	245	147	147.252.899	126.004.111
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	1.482.686	3.364.247	79.085	376.485	380.481	2.569	2.971.405	133.097	8.792.672	4.106.297
Ministerstwo Sportu i Turystyki	0	39	4.494	0	3.008	259	11.103	366.784	385.731	—
Ministerstwo Edukacji i Nauki	98.114	24.840	39.872	47.598	1.990	555	150.426	7.133	426.952	164.908
Ministerstwo Obrony Narodowej	12.861.849	13.037.516	20.870.026	5.602.255	4.671	29.316.848	33.285.238	555.641	124.295.044	109.070.547
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	78.155	130.323	10.205	19.578	1.413	529	444.636	47.863.798	** 48.550.232	56.642.693
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	194.733	341.478	54.738	48.141	1.640	8.474	10.467	13.275	684.127	613.036
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	61.396	36.940	5.199	19.332	0	312	1.917.244	431.598	2.477.694	1.924.075
Ministerstwo Sprawiedliwości	1.145.548	5.481.836	627.251	717.152	209.432	123.888	1.539.495	816.721	10.893.137	10.384.151
Ministerstwo Rozwoju i Technologii	196.125	48.392	32.035	18.789	1.012.028	562	577.249	1.641.774	3.540.919	2.284.988
Ministerstwo Infrastruktury	33.791.164	159.221.366	536.915	50.736.064	28.336.112	91.067	2.920.332	8.905.289	285.914.108	250.623.763
Ministerstwo Klimatu i Środowiska	43.525	172.686	98.625	76.236	647.199	459	1.257.362	27.698	2.359.416	5.118.701
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2.519.215	5.114.705	2.210.295	1.047.818	132.931	507.183	1.123.863	2.802.450	15.594.409	12.523.526
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	758.054	2.204.563	453.552	94.128	1.019	746	35.227	333.199	4.157.874	3.937.597

Ministerstwo Zdrowia	31.452	104.127	78.914	387.482	37.039	109.973	264.628	3.403.046	4.438.262	1.222.552
Urząd Zamówień Publicznych	0	0	589	17.160	0	1	45	68	18.168	3.529
Urząd Regulacji Energetyki	0	0	491	0	29	0	429.500	552.673	982.953	897.522
Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	689	14.699	8.656	446	2.534	0	8.206	559	38.164	61.212
Urząd do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych	0	0	710	0	110	78	75	107	1.101	986
Centralne Biuro Antykorupcyjne	50.531	80.007	25.750	19.326	0	787	2.023	1.316	185.188	155.091
Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	275.415	237.083	32.326	88.581	19	5.925	10.953	24.763	675.189	652.614
Główny Urząd Statystyczny	15.935	70.247	30.043	74.094	0	4.315	3.869	5.731	219.802	190.898
Agencja Wywiadu	132.772	148.083	82.467	5.953	0	1.266	1.573	3.757	379.923	385.993
Wyższy Urząd Górniczy	4.937	7.594	1.577	1.673	0	53	268	42	16.175	14.936
Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej	16.518	13.988	4.179	854	0	668	673	846	40.609	44.754
Główny Urząd Miar	80.724	22.442	32.070	28.919	0	1.392	3.995	1.468	172.564	150.990
Polski Komitet Normalizacyjny	7.094	39.357	1.466	0	0	22	210	75	48.398	49.773
Rzecznik Praw Pacjenta	—	—	333	0	—	100	357	17	919	513
Państwowa Agencja Atomistyki	0	0	2.196	522	0	168	343	102	3.786	3.827
Urząd Transportu Kolejowego	0	0	1.464	9.397	16	12	891	540	13.097	3.730
Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej	0	0	483	0	24	130	25.986	3.346	30.050	29.238
Rządowe Centrum Legislacji	0	207	1.446	0	0	19	161	288	2.373	1.867
Urząd Komunikacji Elektronicznej	7.249	16.292	29.595	1.026	427.749	0	8.557	2.699	495.655	908.778

samorządowe kolegia odwoławcze	1.730	8.611	2.593	25	0	43	1.323	324	15.756	15.996
Prokuratura Krajowa	158.433	807.219	116.157	146.692	51.144	1.294	41.681	3.364.755	4.749.200	4.281.157
Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15	0	0	16	0	0	0	381	37	434	—
urzędy i instytucje centralne ogółem	55.657.548	194.199.728	27.084.201	60.012.000	205.208.699	30.262.740	53.029.361	74.470.495	728.892.248	639.755.411

* Wartości aktywów trwałych i obrotowych razem pobrane z bilansów nie są sumą wartości wyszczególnionych w tabeli grup rodzajowych. Zagregowane dane o wartości pozostałych grup rodzajowych zamieszczono w „Załączniku do Rozdziału 6, i 7.”.

** Ujęto wartości niematerialne i prawne oraz rzeczowe aktywa trwałe Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w wysokości 1.473,03 PLN.

Źródło: bilanse łączne urzędów i instytucji.

Tab. 7.4. Mienie użytkowane przez jednostki podporządkowane wojewodom

dysponent części budżetowej – urząd wojewódzki	aktywa trwałe razem *	grunty	budynki, lokale, obiekty inżynierii lądowej i wodnej	maszyny, urządzenia, pojazdy, inne rzeczowe środki trwałe	środki trwałe w budowie	długo- terminowe należności i inne aktywa finansowe	zapasy	należności krótko- terminowe	środki pieniężne	aktywa ogółem *	
										2021 r.	2020 r.
										[tys. PLN]	
Dolnośląski	304.672	64.988	120.256	93.925	4.219	21.003	2.353	79.032	6.811	393.804	347.074
Kujawsko-Pomorski	146.491	19.283	70.917	49.695	5.476	348	15.652	21.313	58.778	242.605	185.361
Lubelski	630.396	35.896	454.099	87.365	37.589	14.835	4.857	55.650	12.781	703.992	684.385
Lubuski	183.738	13.614	114.955	52.809	843	1.214	345	6.213	11.650	201.996	174.901
Łódzki	205.095	22.712	88.141	88.121	3.612	992	11.247	124.010	23.353	364.139	318.938
Małopolski	388.227	99.405	146.428	104.178	28.358	5.052	3.303	60.165	59.650	511.463	411.959
Mazowiecki	659.902	234.491	261.665	144.204	6.313	11.040	38.497	487.055	46.250	1.231.758	1.224.154
Opolski	112.983	15.315	46.175	50.503	742	50	2.416	17.793	9.295	143.378	143.126
Podkarpacki	448.493	25.560	315.485	97.735	8.669	206	12.423	32.502	10.062	503.682	1.199.192
Podlaski	423.228	59.270	267.186	91.113	1.415	2.460	8.777	20.467	50.641	503.337	489.442
Pomorski	247.862	47.073	102.402	60.243	35.737	2.193	4.469	31.745	32.597	316.886	286.738
Śląski	194.766	29.182	95.224	65.829	2.662	1.260	28.942	599.035	30.864	854.768	1.479.902
Świętokrzyski	128.546	13.904	68.376	42.352	3.295	142	9.271	24.765	15.673	178.287	168.444
Warmińsko-Mazurski	336.110	30.543	231.250	71.252	2.471	317	12.296	11.288	16.818	376.880	366.262
Wielkopolski	358.712	82.709	173.007	99.460	2.210	522	19.447	37.013	30.438	445.646	403.269
Zachodniopomorski	189.681	47.441	62.182	64.833	11.393	3.637	4.162	33.187	16.834	244.108	223.824
urzędy wojewódzkie ogółem	4.958.900	841.389	2.617.746	1.263.618	155.003	65.271	178.457	1.641.232	429.951	7.216.730	8.106.971

* Wartości aktywów trwałych i obrotowych razem pobrane z bilansów nie są sumą wartości wyszczególnionych w tabeli grup rodzajowych. Zagregowane dane o wartości pozostałych grup rodzajowych zamieszczono w „Załączniku do Rozdziału 6. i 7.”.

Źródło: bilanse łączne urzędów wojewódzkich.

Tab. 7.5. Fundusze własne państwowych jednostek budżetowych i ich funduszy celowych

dysponentci zasobów zasób	wartość [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.
jednostki i fundusze podporządkowane organom centralnym	649.405.030	546.613.476
jednostki i fundusze podporządkowane wojewodom	5.807.922	5.513,058
ogółem	655.212.952	552.126.534

Źródło: bilanse dysponentów części budżetowych, obliczenia PGRP.

7.2. AGENCJE WYKONAWCZE

Agencje wykonawcze są państwowymi osobami prawnymi, tworzonymi na podstawie odrębnej ustawy w celu realizacji zadań państwa. Zasady ich działania określają właściwe ustawy oraz statuty. Agencja wykonawcza jest obowiązana corocznie wpłacać do budżetu państwa ustaloną na koniec roku nadwyżkę środków finansowych. Agencja może otrzymywać dotacje z budżetu państwa, w zakresie określonym w odrębnych ustawach. Plany finansowe agencji wykonawczych stanowią załączniki do budżetu państwa.

Agencjami wykonawczymi w rozumieniu ustawy o finansach publicznych są:

1. **Narodowe Centrum Badań i Rozwoju**⁶⁹, powołane do realizacji zadań z zakresu polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa, które zarządza strategicznymi programami badań naukowych i prac rozwojowych oraz finansuje lub współfinansuje te programy z dotacji celowych, a także może realizować programy badań naukowych lub prac rozwojowych oraz inne zadania finansowane ze środków pochodzących z innych źródeł niż budżet państwa,
2. **Narodowe Centrum Nauki**⁷⁰, powołane do wspierania działalności naukowej w zakresie badań podstawowych z dotacji celowych na finansowanie zadań, a także m. in. ze środków przekazanych przez krajowe i zagraniczne podmioty finansujące programy badawcze,
3. **Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych**⁷¹, który realizuje zadania państwa w zakresie badania i rejestracji odmian roślin, porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego oraz ochrony prawnej odmian roślin,
4. **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa**⁷², do której należy wspieranie inwestycji w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach na rzecz rolnictwa, przedsięwzięć warunkujących wykorzystanie posiadanej bazy produkcyjnej gospodarstw rolnych i działów specjalnych produkcji rolnej w celu rozpoczęcia, zwiększenia lub wznowienia produkcji, poprawy struktury agrarnej m. in. ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej oraz z innych źródeł zagranicznych, jeśli umowy międzynarodowe tak stanowią,
5. **Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości**⁷³, realizująca zadania z zakresu administracji rządowej, określone dla niej w programach rozwoju gospodarki w zakresie wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, eksportu, rozwoju regionalnego, wykorzystania nowych technik i technologii, tworzenia nowych miejsc pracy, przeciwdziałania bezrobociu,

⁶⁹ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (Dz. U. z 2022 r. poz. 2279).

⁷⁰ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Nauki (Dz. U. z 2019 r. poz. 1384 z późn. zm.).

⁷¹ Ustawa z dnia 25 listopada 2010 r. o Centralnym Ośrodku Badania Odmian Roślin Uprawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2109).

⁷² Ustawa z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2157).

⁷³ Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Dz. U. z 2022 r. poz. 2080).

6. **Polska Agencja Kosmiczna**⁷⁴, powołana celem wspierania polskiego przemysłu kosmicznego poprzez łączenie świata biznesu i nauki oraz świadczenie pomocy rodzimym przedsiębiorcom w pozyskiwaniu funduszy z Europejskiej Agencji Kosmicznej (ESA) oraz działań na rzecz rozwoju technik satelitarnych, znajdujących zastosowanie na co dzień w komunikacji, nawigacji, monitoringu środowiska lub prognozowaniu pogody,
7. **Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego**⁷⁵, powołany celem wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, a także działalności pożytku publicznego i wolontariatu, w zakresie określonym w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁷⁶,
8. **Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych** (następca prawny Agencji Rezerw Materiałowych), **Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa** oraz **Agencja Mienia Wojskowego**, omówione w poprzednim rozdziale, powołane do gospodarowania szczególnymi składnikami majątku Skarbu Państwa.

Tab. 7.6. Zasób majątkowy państwowych agencji wykonawczych

nazwa agencji	organ nadzorujący	fundusz własny [tys. PLN]	
		2021 r.	2020 r.
Narodowe Centrum Badań i Rozwoju	Minister Edukacji i Nauki	185	215
Narodowe Centrum Nauki	Minister Edukacji i Nauki	10.396	9.805
Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych *	Prezes Rady Ministrów	7.645.939	6.721.715
Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	88.186	78.887
Agencja Mienia Wojskowego **	Minister Obrony Narodowej	4.393.056	4.391.015
Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	Minister Rozwoju i Technologii	29.564	29.530
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	-258.974	-243.425
Polska Agencja Kosmiczna	Minister Rozwoju i Technologii	10.444	7.827
Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego	Przewodniczący Komitetu do spraw Pożytku Publicznego	-1.646	-1.176
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	57.807	189.558

* Bez majątku rzeczowego stanowiącego własność Skarbu Państwa, oddanego agencji w gospodarowanie.

** Agencja Mienia Wojskowego dysponuje wyłącznie mieniem powierzonym przez Skarb Państwa.

Źródło: podmioty – bilanse, obliczenia PGRP.

⁷⁴ Ustawa z dnia 26 września 2014 r. o Polskiej Agencji Kosmicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1957).

⁷⁵ Ustawa z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (Dz. U. z 2022 r. poz. 393 z późn. zm.).

⁷⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 z późn. zm.

7.3. INSTYTUCJE GOSPODARKI BUDŻETOWEJ

Instytucje gospodarki budżetowej są jednostkami sektora finansów publicznych tworzonymi w celu realizacji zadań publicznych. Wykonują one wyodrębnione zadania odpłatnie, a koszty swojej działalności oraz zobowiązania pokrywają z uzyskiwanych przychodów. Jeżeli odrębne ustawy tak stanowią, instytucje te mogą otrzymywać dotacje z budżetu państwa na realizację zadań publicznych.

Z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego instytucja gospodarki budżetowej uzyskuje osobowość prawną.

Instytucja gospodarki budżetowej samodzielnie gospodaruje mieniem, kierując się zasadą efektywności jego wykorzystania. Na jej mienie mogą składać się m. in.: przeniesione na własność nieruchomości, mienie stanowiące wyposażenie, przekazane w formie użyczenia przez organ założycielski oraz mienie nabyte z własnych środków. Tylko za zgodą organu założycielskiego wolno instytucji gospodarki budżetowej zaciągać zobowiązania przewyższające 30 % rocznych przychodów. Również wyłącznie na zasadach określonych przez organ założycielski instytucja ta może zbywać środki trwałe.

Wartość majątku instytucji gospodarki budżetowej odzwierciedla fundusz instytucji gospodarki budżetowej.

Tab. 7.7. Zasób majątkowy państwowych instytucji gospodarki budżetowej

nazwa instytucji	organ nadzorujący	fundusz instytucji [tys. PLN]	
		2021 r.	2020 r.
Centrum Obsługi Kancelarii Prezydenta RP	Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	9.804	8.911
Centrum Obsługi Administracji Rządowej	Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów	258.383	261.039
Centralny Ośrodek Sportu	Minister Sportu	443.296	452.023
Zakład Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego	Minister Obrony Narodowej	7.447	7.408
Mazowiecka Instytucja Gospodarki Budżetowej Mazovia	Minister Sprawiedliwości	99.473	98.598
Centrum Zakupów dla Sądownictwa Instytucja Gospodarki Budżetowej	Dyrektor Sądu Apelacyjnego w Krakowie	6.051	5.916
Centralny Ośrodek Informatyki	Minister Cyfryzacji	67.452	45.749
Centrum Usług Logistycznych	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	10.825	12.642
Profilaktyczny Dom Zdrowia w Juracie	Minister Zdrowia	1.187	1.114
Centrum Cyberbezpieczeństwa Zamość	Minister Sprawiedliwości	214	—
Krajowy Instytut Mediów	Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	63.157	—
Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS w likwidacji	Prezes Głównego Urzędu Statystycznego	—	–882

Źródło: jak w tab. 7.6.

7.4. PAŃSTWOWE FUNDUSZE CELOWE

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych⁷⁷ (PFRON) jest państwowym funduszem celowym i posiada osobowość prawną. Środkami Funduszu dysponuje Zarząd Funduszu. Przychodami Funduszu są wpłaty pracodawców zatrudniających co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i nie osiągających 6 % wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych, wpłaty pracodawców, którzy nie wydzielili lub nie zorganizowali odpowiedniego stanowiska pracy dla zatrudnionej osoby, która utraciła zdolność do pracy na dotychczasowym stanowisku wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, wpłaty pracodawców prowadzących zakłady pracy chronionej z tytułu zwolnień określonych ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z podatków i opłat, dotacje z budżetu państwa oraz inne dotacje i subwencje, spadki, zapisy i darowizny, dobrowolne wpłaty pracodawców, dochody z oprocentowania pożyczek oraz wolnych środków przekazanych w zarządzanie zgodnie z przepisami o finansach publicznych.

Przychodami są również wpłaty od publicznych i niepublicznych uczelni, publicznych i niepublicznych szkół, publicznych i niepublicznych przedszkoli, publicznych i niepublicznych innych form wychowania przedszkolnego oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, placówek resocjalizacyjnych, publicznych i niepublicznych żłobków, a także klubów dziecięcych, w których wskaźnik osób niepełnosprawnych jest mniejszy niż 2 % (zgodnie z art. 21 ust. 2b ustawy).

Wartość netto zasobów (funduszy własnych) PFRON na koniec roku 2021 wynosiła **2.396.715 tys. PLN** (na koniec 2020 r. – 1.348.930 tys. PLN).

7.5. POLSKA AKADEMIA NAUK I TWORZONE PRZEZ NIĄ JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE

Polska Akademia Nauk jest państwową instytucją naukową⁷⁸. Akademia działa poprzez organy oraz korporacje uczonych, utworzone przez Akademię instytuty naukowe posiadające osobowość prawną, a także pomocnicze jednostki naukowe i inne jednostki organizacyjne. Akademia służy rozwojowi, promocji, integracji i upowszechnianiu nauki oraz przyczynia się do rozwoju edukacji i wzbogacania kultury narodowej. Równowartość netto środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz innych składników majątku stanowiących wyposażenie Akademii odzwierciedla fundusz statutowy Akademii. Fundusz statutowy ulega zwiększeniu o wartość zysku netto Akademii i ulega zmniejszeniu o wartość pokrycia straty netto Akademii. Mienie Akademii jest użytkowane przez działające w jej strukturze instytuty i centra naukowe prowadzące badania naukowe lub prace badawczo-rozwojowe oraz pomocnicze placówki naukowe takie, jak: archiwa, biblioteki, muzea, zagraniczne stacje naukowe, a także domy pracy twórczej, domy zjazdów i konferencji oraz inne jednostki.

31 grudnia 2021 r. wartość funduszu własnego, zgodnie z bilansem łącznym PAN, wynosiła **1.147 mln PLN** (1.123 mln PLN na 31 grudnia 2020 r.).

7.6. PAŃSTWOWE INSTYTUCJE KULTURY

Ministrowie oraz kierownicy urzędów centralnych organizują działalność kulturalną, tworząc państwowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym⁷⁹.

⁷⁷ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2021 r. poz. 573 z późn. zm.).

⁷⁸ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2020 r. poz. 1796 z późn. zm.).

⁷⁹ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194 z późn. zm.).

Formami organizacyjnymi działalności kulturalnej mogą być w szczególności teatry, opery, operetki, filharmonie, orkiestry, instytucje filmowe, kina, muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne, galerie sztuki oraz ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury.

Tab. 7.8. Majątek państwowych instytucji kultury

organizator instytucji kultury	liczba instytucji	wartość praw majątkowych Skarbu Państwa	fundusze własne	fundusze instytucji
		[tys. PLN]		
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	63	2.220.914	2.473.099	2.223.210
Minister Obrony Narodowej	5	216.818	222.339	216.818
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	1	1.013	1.525	1.013
Minister Sprawiedliwości	1	55.504	55.504	55.510
Minister Zdrowia	1	8.355	10.280	8.355
2021 r. ogółem	71	2.502.605	2.762.748	2.504.907
2020 r. ogółem	69	2.305.805	2.536.490	2.308.284

Źródło: jak w tab. 7.6.

Wartość majątku instytucji kultury odzwierciedla fundusz instytucji kultury, który odpowiada wartości mienia wydzielonego Instytucji i nabytego.

Organizatorami państwowych instytucji kultury są ministrowie właściwi do spraw kultury, rolnictwa, obrony narodowej i zdrowia⁸⁰. Organizator zapewnia instytucji środki niezbędne do rozpoczęcia i prowadzenia działalności. Instytucja kultury gospodaruje samodzielnie przydzieloną i nabytą częścią mienia oraz prowadzi samodzielną gospodarkę w ramach posiadanych środków. Koszty bieżącej działalności i zobowiązania pokrywa z uzyskiwanych przychodów. Jej przychodami są wpływy z działalności, dotacje z budżetu państwa oraz środki z innych źródeł.

7.7. SAMODZIELNE PUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ

Samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej były tworzone przez ministra lub centralny organ administracji rządowej albo wojewodę w celu udzielania świadczeń zdrowotnych i promocji zdrowia⁸¹. Skarb Państwa reprezentowany przez ministra, centralny organ administracji rządowej albo wojewodę może utworzyć podmiot leczniczy w celu prowadzenia działalności leczniczej w formie spółki kapitałowej, jednostki budżetowej, jednostki wojskowej i samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej. Rodzajami działalności leczniczej są stacjonarne i całodobowe szpitalne i inne niż szpitalne świadczenia zdrowotne oraz ambulatoryjne świadczenia zdrowotne.

Samodzielnymi publicznymi zakładami opieki zdrowotnej są też jednostki organizacyjne publicznej służby krwi⁸².

Ponadto, SP ZOZ nie mogą zostać przekształcane w jednostki budżetowe.

⁸⁰ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1998 r. w sprawie wykazu instytucji kultury wpisanych do rejestrów prowadzonych przez ministrów i kierowników urzędów centralnych, nie podlegających przekazaniu jednostkom samorządu terytorialnego ze względu na ogólnonarodowy charakter zadań przez nie wykonywanych (Dz. U. z 1998 r. nr 148 poz. 970).

⁸¹ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 633 z późn. zm.).

⁸² Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o publicznej służbie krwi (Dz. U. z 2021 r. poz. 1749 z późn. zm.).

Skarb Państwa przekazał samodzielnym publicznym zakładom opieki zdrowotnej nieruchomości i inny majątek w nieodpłatne użytkowanie. Zgodnie z ustawą, wartość wydzielonej zakładowi części mienia Skarbu Państwa stanowi fundusz założycielski zakładu.

Tab. 7.9. Majątek samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej

organ założycielski	liczba zakładów	wartość wkładu Skarbu Państwa *	fundusz własny	fundusz założycielski
		[tys. PLN]		
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	29 (SP ZOZ i Centrum Krwiodawstwa)	280.733	553.840	491.728
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	6 (zakłady rehabilitacji rolników)	36.753	47.191	37.680
Minister Obrony Narodowej	46 (szpitale ogólne, uzdrowiskowe, przychodnie, centrum krwiodawstwa)	376.368	529.856	589.426
Minister Zdrowia	24 łącznie	253.452	919.249	334.696
	21 (centra krwiodawstwa)	168.689	788.249	171.962
	3 (inne SP ZOZ)	84.763	130.999	162.735
2021 r. ogółem	105	947.306	2.050.136	1.453.530
2020 r. ogółem	105	856.975	1.868.846	1.456.906

* Wartość wkładu majątkowego oznacza fundusz założycielski, a w jednostkach wykazujących w bilansach wartość majątku netto niższą od funduszu założycielskiego – sumę funduszy własnych jednostki.

Źródło: jak w tab. 7.6.

Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej gospodaruje posiadanym mieniem. Zgodnie z brzmieniem art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, zbycie aktywów trwałych samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, oddanie ich w dzierżawę, najem, użytkowanie oraz użyczenie może nastąpić wyłącznie na zasadach określonych przez podmiot tworzący.

7.8. UCZELNIE PUBLICZNE

Uczelnie, pełniąc misję prowadzenia najwyższej jakości kształcenia oraz działalności naukowej, kształtowania postaw obywatelskich, a także poprzez uczestnictwo w rozwoju społecznym oraz tworzeniu gospodarki opartej na innowacjach, stanowią integralną część narodowego systemu edukacji i nauki. Uczelnia jest autonomiczna we wszystkich obszarach swojego działania na zasadach określonych w ustawie. W swoich działaniach uczelnie kierują się zasadami wolności nauczania,

wolności badań naukowych oraz wolności twórczości artystycznej z poszanowaniem standardów międzynarodowych, zasad etycznych i dobrych praktyk w zakresie kształcenia i działalności naukowej oraz z uwzględnieniem szczególnego znaczenia społecznej odpowiedzialności nauki⁸³.

Publiczne uczelnie akademickie powoływane są ustawą, a publiczne uczelnie zawodowe w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, natomiast wojskowe uczelnie zawodowe albo uczelnie zawodowe służb państwowych powoływane są rozporządzeniami odpowiednio Ministra Obrony Narodowej lub Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, wydawanymi w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego.

Nadzór nad zgodnością działań uczelni z przepisami prawa i statutem, a także nad prawidłowością wydatkowania środków publicznych sprawuje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego oraz odpowiednio: Minister Obrony Narodowej – w odniesieniu do uczelni wojskowych, minister właściwy do spraw wewnętrznych – w odniesieniu do uczelni służb państwowych, minister właściwy do spraw kultury – w odniesieniu do uczelni artystycznych, minister właściwy do spraw zdrowia – w odniesieniu do uczelni medycznych, a minister właściwy do spraw gospodarki morskiej – w odniesieniu do uczelni morskich⁸⁴.

Publiczne uczelnie teologiczne i wydziały teologiczne uczelni publicznych znajdują się pod nadzorem władz kościołów i związków wyznaniowych, także w zakresie określonym przez umowę międzynarodową zawartą ze Stolicą Apostolską, ustawy regulujące stosunki między Rzeczypospolitą Polską a innymi kościołami i związkami wyznaniowymi oraz przez statuty tych uczelni.

Wartość mienia uczelni publicznej odzwierciedla fundusz zasadniczy.

Tab. 7.10. Majątek uczelni publicznych

organ nadzorujący	liczba jednostek	wartość praw majątkowych Skarbu Państwa	fundusze własne	fundusze zasadnicze
		[tys. PLN]		
Prezes Rady Ministrów	1	30.578	30.919	30.578
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	19	1.411.766	1.420.139	1.418.971
Minister Obrony Narodowej	5	2.612.215	2.674.283	2.612.215
Minister Edukacji i Nauki	92	31.801.935	32.427.009	31.912.913
Minister Infrastruktury	2	218.986	228.825	218.986
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	2	143.742	144.286	143.742
Minister Sprawiedliwości	1	157.395	171.894	157.395
Minister Zdrowia	10	6.877.797	7.083.991	6.877.797
2021 r. ogółem	132	43.254.413	44.181.346	43.372.597
2020 r. ogółem	132	42.923.384	43.902.586	42.974.789

Źródło: jak w tab. 7.6.

⁸³ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.).

⁸⁴ Przepisy dotyczące państwowych szkół wyższych stosuje się odpowiednio do mienia i finansów Krajowej Szkoły Administracji Publicznej, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury oraz Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego.

7.9. PARKI NARODOWE

Państwowymi osobami prawnymi są parki narodowe enumeratywnie wykazane w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁸⁵. Park narodowy prowadzi samodzielną gospodarkę finansową, pokrywając z posiadanych środków i uzyskiwanych przychodów wydatki na finansowanie zadań określonych w ustawie, w tym zadań Służby Parku Narodowego oraz kosztów działalności. Parki narodowe mogą wykonywać działalność gospodarczą na zasadach określonych w przepisach ustawy Prawo przedsiębiorców wraz z ograniczeniami wynikającymi z ustawy o ochronie przyrody.

Tab. 7.11. Małatek parków narodowych

l. p.	nazwa parku narodowego	fundusz własny [tys. PLN]	
		2021 r.	2020 r.
1.	Babiogórski Park Narodowy z siedzibą w Zawoi	30.557	32.168
2.	Białowiecki Park Narodowy z siedzibą w Białowieży	16.788	17.567
3.	Biebrzański Park Narodowy z siedzibą w Osowcu Twierdzy	20.356	18.452
4.	Bieszczadzki Park Narodowy z siedzibą w Ustrzykach Górnych	1.103.390	1.100.813
5.	Drawieński Park Narodowy z siedzibą w Drawnie	8.595	8.231
6.	Gorczański Park Narodowy z siedzibą w Porębie Wielkiej	13.625	14.697
7.	Kampinoski Park Narodowy z siedzibą w Izabelinie	4.623.130	4.614.739
8.	Karkonoski Park Narodowy z siedzibą w Jeleniej Górze	20.914	16.500
9.	Magurski Park Narodowy z siedzibą w Krempnej	10.589	10.721
10.	Narwiański Park Narodowy z siedzibą w Kurowie	9.170	8.531
11.	Ojcowski Park Narodowy z siedzibą w Ojcowie	15.183	14.224
12.	Park Narodowy „Bory Tucholskie” z siedzibą w Charzykowach	3.353	3.330
13.	Park Narodowy Gór Stołowych z siedzibą w Kudowie-Zdroju	36.626	27.705
14.	Park Narodowy „Ujście Warty” z siedzibą w Chyrzynie	23.048	21.820
15.	Pieniński Park Narodowy z siedzibą w Krościenku nad Dunajcem	117.887	116.788
16.	Poleski Park Narodowy z siedzibą w Urszulinie	93.902	93.858
17.	Roztoczański Park Narodowy z siedzibą w Zwierzyńcu	639.072	637.399
18.	Słowiński Park Narodowy z siedzibą w Smołdzinie	30.639	27.407
19.	Świętokrzyski Park Narodowy z siedzibą w Bodzentynie	366.569	366.321
20.	Tatrzański Park Narodowy z siedzibą w Zakopanem	2.217.507	2.213.258
21.	Wielkopolski Park Narodowy z siedzibą w Jeziorach	18.291	17.806
22.	Wigierski Park Narodowy z siedzibą w Krzywem	20.024	19.772
23.	Woliński Park Narodowy z siedzibą w Międzyzdrojach	26.580	26.594
ogółem		9.456.795	9.428.701

Źródło: jak w tab. 7.6.

7.10. INNE PAŃSTWOWE OSOBY PRAWNE UTWORZONE USTAWAMI SZCZEGÓLNYMI

Przedstawiane w tej części Sprawozdania państwowe osoby prawne powołano ustawami dla realizacji wyodrębnionych zadań publicznych, innych niż gospodarowanie rzeczowymi składnikami

⁸⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 916 z późn. zm.

mienia Skarbu Państwa, a są one pod wieloma względami zbliżone do zakresu działania administracji rządowej. Korzystają one z mienia, w które zostały wyposażone przez Skarb Państwa, a przychody uzyskują ze środków funduszy celowych⁸⁶, natomiast środki tych funduszy pochodzą z wpłat budżetu państwa, z obowiązkowych wpłat przedsiębiorstw, innych opłat (np. koncesyjnych), kar, pomocy zagranicznej, dotacji budżetowych lub uzyskują przychody z prowadzonej działalności. Wartość praw Skarbu Państwa ustalona została na podstawie wartości funduszy własnych opisanych instytucji.

Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji⁸⁷ jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, nadzorowaną przez ministra właściwego do spraw zdrowia. Do zadań Agencji należy przede wszystkim ocena świadczeń opieki zdrowotnej.

Środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁸⁸ służą finansowaniu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Przychodami Funduszu są przede wszystkim wpływy z tytułu opłat i administracyjnych kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska i innych przepisów ustawowych, opłat produktowych, wpływy z opłat ustalanych na podstawie ustawy Prawo geologiczne i górnicze, wpływy z operacji finansowych, a także wpływy z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Polską Organizację Turystyczną⁸⁹ utworzono w celu promocji Polski w dziedzinie turystyki i tworzenia warunków współpracy organów władzy publicznej z organizacjami przedsiębiorców działających w tej dziedzinie.

Polski Instytut Sztuki Filmowej⁹⁰ został utworzony w celu wspierania rozwoju kinematografii i realizowania zadań z zakresu polityki państwa w dziedzinie sztuki filmowej. Instytut prowadzi samodzielną gospodarkę w ramach posiadanych środków, kierując się zasadą efektywnego ich wykorzystania, ale nie może wykonywać działalności gospodarczej. Przychodami Instytutu są dotacje podmiotowe z budżetu państwa, wpłaty podmiotów prowadzących kina i dystrybucję nośników z nagraniem na nich filmami oraz nadawców programów telewizyjnych, operatorów platform cyfrowych i telewizji kablowych.

Osobowość prawną mają również jednostki dozoru technicznego⁹¹: **Urząd Dozoru Technicznego (UDT)** oraz **Transportowy Dozór Techniczny (TDT)**.

Do zakresu działania UDT należy m. in. nadzór i kontrola przestrzegania przepisów o dozorcze technicznym oraz przepisów i zasad z zakresu bezpieczeństwa techniki, dotyczących urządzeń technicznych, a także wykonywanie dozoru technicznego nad urządzeniami technicznymi. W zakresie określonym ustawą UDT podlega ministrowi właściwemu do spraw gospodarki.

Do zakresu działania TDT należy wykonywanie dozoru technicznego nad m. in.: urządzeniami technicznymi na obszarach kolejowych, w kolejowych pojazdach szynowych, osobowymi i towarowymi kolejami linowymi, wyciągami narciarskimi, zbiornikami wykorzystywanymi w ruchu kolejowym, drogowym i w żegludze śródlądowej, urządzeniami technicznymi na statkach morskich i żegludze śródlądowej, na pontonach, w dokach, na terenach portów i przystani morskich lub żegludze śródlądowej oraz innymi związanymi z żeglugą morską i śródlądową. TDT wydaje świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych materiałów niebezpiecznych oraz decyzje w sprawach wynikających z wykonywania dozoru technicznego. W zakresie określonym ustawą TDT podlega ministrowi właściwemu do spraw transportu.

⁸⁶ Aktywa funduszy celowych nie posiadających osobowości prawnej, stanowiących tylko wyodrębniony rachunek bankowy, którym dysponuje organ wskazany w ustawie tworzącej fundusz, zostały w Sprawozdaniu potraktowane jako część majątku jednostek budżetowych.

⁸⁷ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2561 z późn. zm.).

⁸⁸ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 z późn. zm.).

⁸⁹ Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o Polskiej Organizacji Turystycznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 1015 z późn. zm.).

⁹⁰ Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (Dz. U. z 2022 r. poz. 1066 z późn. zm.).

⁹¹ Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorcze technicznym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1514).

UDT i TDT prowadzą samodzielną gospodarkę finansową. Przychodami UDT i TDT są wpływy z pobieranych opłat i inne przychody. UDT i TDT 30 % zysku przeznaczają na wpłatę do budżetu.

Do zakresu działania **Polskiego Centrum Akredytacji**⁹² należy w szczególności: akredytowanie jednostek oceniających zgodność z wymaganiami wyrobów wprowadzanych do obrotu lub oddawanych do użytku, sprawowanie nadzoru nad akredytowanymi jednostkami oceniającymi zgodność, w zakresie przestrzegania przez nie wymagań akredytacyjnych, prowadzenie wykazu akredytowanych jednostek oceniających zgodność, prowadzenie działań popularyzujących i promujących zagadnienia akredytacji, w tym organizowanie szkoleń i prowadzenie działalności wydawniczej, współpraca międzynarodowa w zakresie akredytacji, w szczególności w ramach Europejskiej Współpracy w Dziedzinie Akredytacji⁹³. Polskie Centrum Akredytacji prowadzi samodzielną gospodarkę finansową. Przychody czerpie z prowadzonej działalności. Nadzór nad nim sprawuje minister właściwy do spraw gospodarki.

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej⁹⁴ (PAŻP) zapewnia w polskiej przestrzeni powietrznej służbę ruchu lotniczego oraz inne służby żeglugi powietrznej: służbę łączności, służbę nawigacji, służbę dozoru oraz służbę informacji lotniczej. Ponadto Agencja zapewnia koordynację działań poszukiwawczo-ratowniczych. Źródłami przychodów Agencji są w szczególności: przychody z opłat pobieranych w ramach systemu CRCO za świadczone usługi nawigacyjnej trasowej i terminalowej. Zgodnie z obowiązującymi przepisami udziela się dotacji celowej z części budżetu państwa, której dysponentem jest minister właściwy do spraw transportu na sfinansowanie kosztów ponoszonych przez PAŻP związanych z zapewnieniem służb w przypadku lotów ustawowo zwolnionych z opłat nawigacyjnych.

Polska Agencja Antydopingowa⁹⁵ jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną powołaną do realizacji przepisów ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie poprzez planowanie i realizacja kontroli antydopingowej. Nadzór nad Agencją sprawuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej.

Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej⁹⁶ jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną powołaną do realizacji zadań z zakresu umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego i nauki. Do podstawowych zadań Agencji należy inicjowanie i realizacja działań wspierających międzynarodową wymianę akademicką, upowszechnianie informacji o polskim systemie szkolnictwa wyższego i nauki oraz upowszechnianie języka polskiego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Krajowy Zasób Nieruchomości⁹⁷ jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, której Skarb Państwa powierzył wykonywanie prawa własności i innych praw rzeczowych w stosunku do mienia stanowiącego własność Skarbu Państwa, w tym nieruchomości zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, a także powierzonych Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa oraz Agencji Mienia Wojskowego, które nie zostały oddane w użytkowanie wieczyste. Krajowy Zasób Nieruchomości wykonuje we własnym imieniu prawa i obowiązki w stosunku do osób trzecich, w tym również obowiązki publicznoprawne.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych⁹⁸ (ZUS) jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, powołaną do realizacji przepisów o ubezpieczeniach społecznych, ustalania obowiązku ubezpieczeń i uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń, wymierzania i pobierania

⁹² Ustawa z dnia 13 kwietnia 2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku (Dz. U. z 2022 r. poz. 1854).

⁹³ Art. 14 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. ustanawiającego wymagania w zakresie akredytacji i nadzoru rynku odnoszące się do warunków wprowadzania produktów do obrotu i uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 339/93 (Dz. U. UE L.2008.218.30 z późn. zm.).

⁹⁴ Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 260 z późn. zm.).

⁹⁵ Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1258).

⁹⁶ Ustawa z dnia 7 lipca 2017 r. o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2401).

⁹⁷ Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2021 r. poz. 1961 z późn. zm.).

⁹⁸ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1009 z późn. zm.).

składek oraz dysponowania środkami finansowymi funduszy ubezpieczeń społecznych. Podstawowym źródłem przychodów ZUS są odpisy z funduszy i zwrot kosztów poboru składek.

Narodowy Fundusz Zdrowia⁹⁹ jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną. Fundusz, działając w imieniu własnym na rzecz ubezpieczonych oraz osób uprawnionych do świadczeń zdrowotnych, przeprowadza konkursy ofert, rokowania i zawiera umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, a także monitoruje ich realizację i rozliczanie. Fundusz zarządza środkami finansowymi, które stanowią przede wszystkim należne składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Rzecznik Finansowy¹⁰⁰ reprezentuje interesy klientów podmiotów rynku finansowego. Przy Rzeczniku Finansowym prowadzone są pozasądowe postępowania w sprawie rozwiązywania sporów między klientami podmiotów rynku finansowego a tymi podmiotami. Swoje zadania wykonuje przy pomocy Biura Rzecznika Finansowego. Rzecznika Finansowego powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw instytucji finansowych. Koszty działalności Rzecznika i jego Biura ponoszą zakłady ubezpieczeń, powszechne towarzystwa emerytalne, banki, krajowe instytucje płatnicze oraz krajowe instytucje pieniądza elektronicznego, biura usług płatniczych, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, towarzystwa funduszy inwestycyjnych oraz inne podmioty rynku finansowego wskazane w ustawie.

Instytut Europy Środkowej¹⁰¹ został powołany celem prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych w zakresie nauk społecznych, nauk humanistycznych, międzydiscyplinarnych nauk z przewagą nauk społecznych i humanistycznych.

Polski Instytut Ekonomiczny¹⁰² został powołany celem realizacji zadań, do których należy m. in.: inspirowanie, organizowanie i prowadzenie badań naukowych w zakresie nauk ekonomicznych i społecznych oraz przekazywanie ich wyników organom władzy publicznej, przygotowywanie analiz, ekspertyz i studiów progностycznych z zakresu nauk ekonomicznych i społecznych.

Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia¹⁰³ jest państwową osobą prawną, zajmującą się monitorowaniem oraz analizą sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej w państwach Europy Środkowej, Północnej i Wschodniej, na Bałkanach, na Kaukazie, w Turcji i Azji Centralnej. Podstawowym zadaniem Ośrodka jest przygotowywanie analiz, ekspertyz i studiów progностycznych na potrzeby organów władzy publicznej w Polsce.

Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego¹⁰⁴ to polski instytut badawczy z siedzibą w Poznaniu, zajmujący się monitorowaniem i analizą sytuacji politycznej, gospodarczej, społecznej i prawnej w Niemczech, a także śledzący stosunki polsko-niemieckie oraz problematykę międzynarodową taką, jak: procesy w Unii Europejskiej, relacje transatlantyckie, wyzwania i zagrożenia globalne. Podstawowym zadaniem Instytutu jest prowadzenie badań naukowych oraz przygotowywanie analiz, raportów, ekspertyz i studiów progностycznych na potrzeby organów władzy publicznej w Polsce.

Instytut Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka¹⁰⁵ został powołany celem pogłębiania polsko-węgierskiej przyjaźni i współpracy.

⁹⁹ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2561 z późn. zm.).

¹⁰⁰ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 187 z późn. zm.).

¹⁰¹ Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o Instytucie Europy Środkowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 2270).

¹⁰² Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o Polskim Instytucie Ekonomicznym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1735).

¹⁰³ Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o Ośrodku Studiów Wschodnich im. Marka Karpia (Dz. U. z 2011 r. nr 173 poz. 1029).

¹⁰⁴ Ustawa z dnia 17 grudnia 2015 r. o Instytucie Zachodnim im. Zygmunta Wojciechowskiego (Dz. U. z 2015 r. poz. 2292).

¹⁰⁵ Ustawa z dnia 8 lutego 2018 r. o Instytucie Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka (Dz. U. z 2018 r. poz. 538).

Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości¹⁰⁶ została powołana celem działania na rzecz wzrostu konkurencyjności przedsiębiorców poprzez wspieranie ich transformacji cyfrowej w zakresie procesów, produktów i modeli biznesowych, wykorzystujących najnowsze osiągnięcia z dziedziny automatyzacji, sztucznej inteligencji, technologii teleinformatycznych oraz komunikacji pomiędzy maszynami i człowiekiem z uwzględnieniem odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa tych rozwiązań.

Agencja Badań Medycznych¹⁰⁷ to państwowa osoba prawna, powołana do realizacji zadań z zakresu działalności innowacyjnej w ochronie zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju niekomercyjnych badań klinicznych, prowadząca działalność analityczną dotyczącą oceny podejmowanych decyzji i ich wpływu na koszty funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w Polsce.

Polskie Laboratorium Antydopingowe¹⁰⁸ to niezależna finansowo i operacyjnie państwowa osoba prawna, odpowiedzialna za realizację analiz antydopingowych próbek fizjologicznych zawodników. Ponadto Laboratorium może prowadzić analizy toksykologiczne, w tym w ramach współpracy z Policją, sądami, prokuratorem, Służbą Celno-Skarbową, Głównym Inspektorem Sanitarnym, Głównym Inspektorem Farmaceutycznym, szpitalami, instytutami badawczymi, uczelniami medycznymi oraz Żandarmerią Wojskową. Nadzór nad Laboratorium sprawuje minister właściwy do spraw zdrowia.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego¹⁰⁹ jest państwową osobą prawną, której zadaniem jest zapewnienie obsługi Komisji Nadzoru Finansowego i Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego.

Centrum Łukasiewicz¹¹⁰ jest państwową osobą prawną powołaną do planowania i koordynowania badań naukowych i prac rozwojowych.

Polska Agencja Nadzoru Audytowego¹¹¹ państwowa osoba prawna sprawująca niezależny nadzór nad biegłymi rewidentami, firmami audytorskimi i samorządem zawodowym biegłych rewidentów. Nadzór nad Agencją sprawuje minister właściwy do spraw finansów publicznych.

Bezpośrednio na mocy odpowiednich powołujących je ustaw działają także **Narodowy Instytut Fryderyka Chopina**¹¹² i **Międzynarodowy Instytut Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie**¹¹³. Ich majątek ujęto odpowiednio w częściach o instytucjach kultury i PAN.

Tab. 7.12. Majątek agencji, fundacji, funduszy i innych państwowych osób prawnych utworzonych ustawami szczególnymi

l. p.	nazwa podmiotu	organ nadzorujący	fundusz własny [tys. PLN]	
			2021 r.	2020 r.
1.	Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji	Minister Zdrowia	68.994	103.214
2.	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Minister Klimatu i Środowiska	14.902.135	14.624.473

¹⁰⁶ Ustawa z dnia 17 stycznia 2019 r. o Fundacji Platforma Przemysłu Przyszłości (Dz. U. z 2019 r. poz. 229 z późn. zm.).

¹⁰⁷ Ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o Agencji Badań Medycznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 451).

¹⁰⁸ Ustawa z 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1258).

¹⁰⁹ Ustawa z dnia 17 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 660 z późn. zm.).

¹¹⁰ Ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz (Dz. U. z 2020 r. poz. 2098).

¹¹¹ Ustawa z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1302).

¹¹² Ustawa z dnia 3 lutego 2001 r. o ochronie dziedzictwa Fryderyka Chopina (Dz. U. z 2021 r. poz. 1578).

¹¹³ Ustawa z dnia 26 czerwca 1997 r. o Międzynarodowym Instytucie Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie (Dz. U. z 2020 r. poz. 982).

3.	Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia	Prezes Rady Ministrów	835	684
4.	Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego	Prezes Rady Ministrów	3.883	3.882
5.	Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej ¹¹⁴	Prezes Rady Ministrów	1.318	1.285
6.	Polski Instytut Sztuki Filmowej	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	24.625	12.625
7.	Polska Organizacja Turystyczna	Minister Sportu i Turystyki	3.959	3.143
8.	Polskie Centrum Akredytacji	Minister Rozwoju i Technologii	22.309	21.197
9.	Urząd Dozoru Technicznego	Minister Rozwoju i Technologii	817.703	784.110
10.	Transportowy Dozór Techniczny	Minister Infrastruktury	204.131	199.804
11.	Polska Agencja Żeglugi Powietrznej	Minister Infrastruktury	1.355.760	937.628
12.	Polski Klub Wyścigów Konnych ¹¹⁵	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	9.265	8.651
13.	Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia ¹¹⁶	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	390	324
14.	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	22.296	14.416
15.	16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	99.045	91.295
16.	Polski Instytut Spraw Międzynarodowych ¹¹⁷	Minister Spraw Zagranicznych	742	499
17.	Rzecznik Finansowy	Prezes Rady Ministrów	—	318
18.	Zakład Ubezpieczeń Społecznych	Minister Rodziny i Polityki Społecznej	906.246	1.200.280
19.	Narodowy Fundusz Zdrowia	Minister Zdrowia	16.220.107	4.557.237
20.	Polska Agencja Antydopingowa	Minister Sportu i Turystyki	1.375	419
21.	Polskie Laboratorium Antydopingowe	Minister Sportu i Turystyki	9.045	8.760
22.	Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej	Minister Edukacji i Nauki	198	183
23.	Krajowy Zasób Nieruchomości	Minister Rozwoju i Technologii	753.021	504.666

¹¹⁴ Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji – Centrum Badania Opinii Społecznej (Dz. U. z 1997 r. nr 30 poz. 163 z późn. zm.).

¹¹⁵ Ustawa z dnia 18 stycznia 2001 r. o wyścigach konnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1354).

¹¹⁶ Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia (Dz. U. z 2019 r. poz. 640 z późn. zm.).

¹¹⁷ Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 720).

24.	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie	Minister Infrastruktury	17.980.244	18.470.867
25.	Instytut Europy Środkowej	Prezes Rady Ministrów	194	114
26.	Polski Instytut Ekonomiczny	Prezes Rady Ministrów	1.510	930
27.	Instytut Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka	Prezes Rady Ministrów	263	163
28.	Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości	Minister Rozwoju i Technologii	1.943	1.991
29.	Urząd Komisji Nadzoru Finansowego	Prezes Rady Ministrów	190.670	161.293
30.	Agencja Badań Medycznych	Minister Zdrowia	459	218
31.	Centrum Łukasiewicz	Minister Edukacji i Nauki	-329	-276
32.	Polska Agencja Nadzoru Audytowego	Minister Finansów	26.293	17.281

Źródło: jak w tab. 7.6.

7.11. FUNDUSZE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Organizację, zasady działania i finansowania funduszy ubezpieczeń społecznych określa ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych¹¹⁸. Nadzór nad zgodnością działań z obowiązującymi przepisami sprawuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych realizuje zadania z zakresu ubezpieczeń społecznych. Fundusz jest podzielony na pięć odrębnych funduszy: emerytalny, rentowy, chorobowy i wypadkowy oraz fundusze rezerwowe dla ubezpieczeń rentowych oraz chorobowego i ubezpieczenia wypadkowego. Głównym źródłem przychodów FUS są składki na ubezpieczenia społeczne, a kosztami – świadczenia z ubezpieczenia. Uzupełnieniem dochodów Funduszu jest dotacja z budżetu państwa. Fundusz Rezerwy Demograficznej gromadzi środki na uzupełnienie niedoboru funduszu emerytalnego wynikającego z przyczyn demograficznych. Od 1 stycznia 2009 r. Skarb Państwa jest zobowiązany do przekazywania Funduszowi 40 % przychodów ze sprzedaży majątku, pomniejszonych o kwoty obowiązkowych odpisów na fundusz reprivatyzacyjny. Pozyskane z prywatyzacji środki mają być lokowane w papiery skarbowe, a o innych inwestycjach będą decydować wspólnie ministrowie finansów i pracy. Fundusz Emerytur Pomostowych finansuje emerytury pomostowe.

Ubezpieczenie społeczne rolników realizuje Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego¹¹⁹ z funduszy zarządzanych przez Prezesa KRUS takich, jak: fundusz emerytalno-rentowy, fundusz prewencji i rehabilitacji oraz fundusz administracyjny.

Wypłacalność świadczeń z ubezpieczeń społecznych gwarantowana jest przez państwo. W celu zrównoważenia wpływów i wydatków fundusze korzystają z dotacji budżetu państwa.

W roku 2021 przychody funduszy związanych z ubezpieczeniami społecznymi wyniosły 297.689.231 tys. PLN (w 2020 r. – 314.031.889 tys. PLN), w tym dotacja z budżetu państwa w wysokości 54.572.673 tys. PLN (w 2020 r. – 52.709.844 tys. PLN). Natomiast łączne koszty wyniosły 308.009.337 tys. PLN (w 2020 r. – 300.537.223 tys. PLN).

¹¹⁸ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1009 z późn. zm.).

¹¹⁹ Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2022 r. poz. 933 z późn. zm.).

Tab. 7.13. Fundusze ubezpieczeń społecznych

nazwa funduszu	fundusz własny [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (fundusz emerytalny, rentowy, chorobowy i wypadkowy razem)	7.308.902	17.726.714
Fundusz Rezerwy Demograficznej	52.314.369	51.144.846
Fundusz Emerytur Pomostowych	73.316	63.571
fundusze zarządzane przez Prezesa KRUS (fundusz emerytalno-rentowy, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjny razem)	510.615	422.777

Źródło: jak w tab. 7.6.

8. AKCJE I UDZIAŁY SKARBU PAŃSTWA

Obowiązujące od 1 stycznia 2017 r. przepisy ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym¹²⁰ wprowadziły nowy model wykonywania uprawnień właścicielskich Skarbu Państwa.

8.1. PODMIOTY WYKONUJĄCE PRAWA Z AKCJI I UDZIAŁÓW SKARBU PAŃSTWA

Zgodnie ze stanem obowiązującym w 2021 r. na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym Prezes Rady Ministrów koordynuje wykonywanie uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa w spółkach oraz dąży do zapewnienia jednolitego sposobu wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa. Natomiast na podstawie art. 7 ust. 2 wyżej wymienionej ustawy minister właściwy do spraw aktywów państwowych wykonuje prawa z akcji należących do Skarbu Państwa, łącznie z wynikającymi z nich prawami osobistymi albo indywidualnymi, o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej oraz składa w imieniu Skarbu Państwa oświadczenia woli o utworzeniu spółki, przystąpieniu do spółki, nabyciu lub objęciu akcji. Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw aktywów państwowych, może przekazać uprawnienia do wykonywania praw z akcji Prezesowi Rady Ministrów, innemu członkowi Rady Ministrów, pełnomocnikowi Rządu lub państwowej osobie prawnej, w tym jednoosobowej spółce Skarbu Państwa. Przekazanie uprawnień przez Radę Ministrów nastąpiło na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 stycznia 2021 r. w sprawie wykazu spółek, w których prawa z akcji Skarbu Państwa wykonuje Prezes Rady Ministrów lub inni członkowie Rady Ministrów, pełnomocnicy Rządu lub państwowe osoby prawne, w tym jednoosobowe spółki Skarbu Państwa¹²¹. Oprócz rozporządzenia uprawnienia do wykonywania praw z akcji i udziałów były określone w innych aktach prawnych.

Zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 września 2021 r. w sprawie wykazu spółek o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa¹²² wykaz takich spółek obejmuje 32 podmioty, w tym spółki, których akcje są notowane na giełdzie, a także m. in.: Polską Grupę Zbrojeniową S. A., Polski Holding Obronny Sp. z o. o., Polskie Koleje Państwowe S. A., Polskie Radio S. A., Telewizję Polską S. A., Polskie Linie Lotnicze LOT S. A. oraz Agencję Rozwoju Przemysłu S. A.

Tab. 8.1. Spółki z udziałem Skarbu Państwa

reprezentant Skarbu Państwa	liczba spółek					ogółem
	prowadzące działalność		w likwi- dacji	nieprowa- dzące działalno- ści	w upadło- ści	
	jedno- osobowe	udział częściowy				
Minister Aktywów Państwowych	42	128	3	1	3	177
Minister Finansów	1	1	—	—	—	2
Minister Infrastruktury	6	11	2	2	3	24

¹²⁰ Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1933 z późn. zm.).

¹²¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2188.

¹²² Dz. U. z 2021 r. poz. 1782.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	22	—	1	—	—	23
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	1	—	—	—	—	1
Minister Rozwoju i Technologii	1	13	—	—	—	14
Minister Zdrowia	1	—	—	—	—	1
Prezes Rady Ministrów	1	2	—	—	—	3
Pełnomocnik Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej	4	—	—	—	—	4
Pełnomocnik Rządu do spraw Centralnego Portu Komunikacyjnego	1	—	—	—	—	1
Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe	1	8	—	—	—	9
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	40	8	—	2	—	50
Agencja Mienia Wojskowego	4	1	—	—	—	5
Agencja Rozwoju Przemysłu	3	13	20	18	32	86
Krajowy Zasób Nieruchomości	—	14	—	—	—	14
Polskie Koleje Państwowe	3	3	1	—	—	7
2021 r. ogółem	131	202	27	23	38	* 421
2020 r. ogółem	129	192	28	22	43	414

* W sześciu spółkach Skarb Państwa był reprezentowany przez dwa organy.

Źródło: dane organów nadzorujących.

Informacje o akcjach i udziałach Skarbu Państwa wykorzystane w niniejszym Sprawozdaniu pochodzą z ewidencji zbiorczej prowadzonej przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej (PGRP) oraz od innych jednostek organizacyjnych zajmujących się nadzorem właścicielskim. Z tych źródeł PGRP otrzymywała zestawienia podstawowych danych o spółkach i ich bilanse. Prowadzenie przez te jednostki szczegółowej ewidencji akcji i udziałów regulują przepisy ogólne i wewnętrzne związane z gospodarką finansową i rachunkowością jednostek.

Tab. 8.2. Wartość akcji i udziałów Skarbu Państwa

reprezentant Skarbu Państwa	liczba spółek w nadzorze	wartość nominalna akcji lub udziałów [tys. PLN]
Minister Aktywów Państwowych	177	44.455.210
Minister Finansów	2	5.000
Minister Infrastruktury	24	26.869.021
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	23	380.449
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	1	130.650
Minister Rozwoju i Technologii	14	768.930
Minister Zdrowia	1	36.800
Prezes Rady Ministrów	3	17.927.424
Pełnomocnik Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej	4	15.569.313

Pełnomocnik Rządu do spraw Centralnego Portu Komunikacyjnego	1	1.277.500
Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe	9	59.656
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	50	910.131
Agencja Mienia Wojskowego	5	1.238.621
Agencja Rozwoju Przemysłu	86	765.038
Krajowy Zasób Nieruchomości	14	68.662
Polskie Koleje Państwowe	7	50.595
ogółem	421	110.513.000

Źródło: bilanse spółek, dane organów nadzorujących.

W roku 2021 prawa z akcji i udziałów Skarbu Państwa wykonywało 16 podmiotów w 421 spółkach o łącznej wartości nominalnej 110.513.000 tys. PLN.

8.2. AKCJE I UDZIAŁY SKARBU PAŃSTWA

Spółki z udziałem Skarbu Państwa podzielono na trzy główne grupy: spółki jednoosobowe, niepubliczne spółki z częściowym udziałem Skarbu Państwa oraz spółki publiczne, których akcje znajdowały się w obrocie giełdowym.

Tab. 8.3. Akcje i udziały Skarbu Państwa

typy spółek	liczba spółek		wartość nominalna akcji lub udziałów [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
jednoosobowe spółki Skarbu Państwa	153	153	44.887.309	42.812.107
<i>prowadzące działalność</i>	131	129	44.777.294	42.680.146
<i>w likwidacji, w upadłości z likwidacją majątku, nie prowadzące działalności</i>	22	24	110.015	131.961
z częściowym udziałem Skarbu Państwa	268	261	65.625.691	52.407.876
<i>niepubliczne prowadzące działalność</i>	183	172	44.676.185	31.453.214
<i>niepubliczne w likwidacji, upadłości z likwidacją majątku, nie prowadzące działalności</i>	65	69	972.181	977.340
<i>publiczne</i>	20	20	19.977.325	19.977.322
ogółem	421	414	110.513.000	95.219.983

Źródło: dane PGRP i organów nadzorujących.

8.2.1. Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa

Skarb Państwa reprezentowany przez 15 podmiotów 31 grudnia 2021 r. posiadał akcje i udziały w 153 jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa. W porównaniu do roku poprzedniego liczba jednoosobowych spółek Skarbu Państwa nie uległa zmianie.

8.2.2. Spółki z częściowym udziałem Skarbu Państwa

Skarb Państwa reprezentowany przez 11 podmiotów 31 grudnia 2021 r. posiadał, obok innych akcjonariuszy lub udziałowców, pakiety akcji lub udziałów w 268 spółkach, z których 183 prowadziło wówczas działalność gospodarczą, a 20 było spółkami publicznymi.

Udział Skarbu Państwa w tych spółkach wynikał w głównej mierze z prywatyzacji pośredniej, gdy w posiadaniu Skarbu Państwa pozostały akcje i udziały celowo zatrzymane przez Skarb Państwa w celu realizacji polityki właścicielskiej lub przeznaczone do zbycia po realizacji umownych zobowiązań inwestorów oraz przeznaczone dla uprawnionych pracowników rolników i rybaków i pozostałe po niepełnym wykorzystaniu tej rezerwy.

W okresie sprawozdawczym nastąpiła zmiana liczby spółek z udziałem Skarbu Państwa. Wpływ na ten stan miało m. in. wykreślenie z Krajowego Rejestru Sądowego spółek po zakończeniu procesu likwidacji lub upadłości, wniesienie przez Skarb Państwa akcji do Agencji Rozwoju Przemysłu, objęcie udziałów lub akcji przez Krajowy Zasób Nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości¹²³.

8.2.3. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych

Tab. 8.4. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych

udział Skarbu Państwa	organ reprezentujący Skarb Państwa					
	Minister Aktywów Państwowych		Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe		Agencja Rozwoju Przemysłu	
	liczba spółek	wartość rynkowa [tys. PLN]	liczba spółek	wartość rynkowa [tys. PLN]	liczba spółek	wartość rynkowa [tys. PLN]
do 5 %	2	1.079	1	216	1	0,02
ponad 5 % do 25 %	2	106.260	1	46.846	—	—
ponad 25 % do 50 %	7	47.694.908	—	—	—	—
ponad 50 %	6	45.446.297	—	—	—	—
2021 r. ogółem	17	93.248.544	2	47.062	1	0,02
2020 r. ogółem	18	79.315.057	2	30.978	—	—

Źródło: jak w tab. 8.3.

Zgodnie ze stanem na koniec 2021 r. Skarb Państwa posiadał akcje w 20 spółkach publicznych o łącznej wartości rynkowej 93.295.606 tys. PLN. Większościowe pakiety (ponad 50 %) Skarb Państwa posiadał w sześciu spółkach.

¹²³ Dz. U. z 2021 r. poz. 1961 z późn. zm.

8.3. WARTOŚĆ AKCJI I UDZIAŁÓW SKARBU PAŃSTWA

Wartość akcji i udziałów Skarbu Państwa w spółkach zasadniczo ustalono na podstawie wartości majątku netto spółki wykazanej w bilansie i udziału Skarbu Państwa. Odmienne wyceniono:

1. akcje będące w obrocie na rynku regulowanym – według kursu giełdowego zamknięcia z dnia ostatniego notowania w roku 2021,
2. akcje i udziały spółek z bardzo małym udziałem Skarbu Państwa, które nie złożyły bilansu w organie nadzorującym – ich wartość pominięto,
3. akcje spółek, w których kapitały własne są wielkością ujemną, jeżeli nie zostały zbyte lub wycenione – przypisano im wartość zero.

Tab. 8.5. Majątek jednoosobowych spółek Skarbu Państwa

organ reprezentujący Skarb Państwa	liczba spółek		wartość majątku netto spółek [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
Minister Aktywów Państwowych	44	49	26.341.253	24.524.019
Minister Finansów	1	1	4.874	5.576
Minister Rozwoju i Technologii	1	—	340.664	—
Minister Infrastruktury	7	7	532.167	526.752
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	23	22	1.133.785	1.151.830
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	1	1	921.396	882.560
Minister Zdrowia	1	1	161.107	160.844
Prezes Rady Ministrów	1	2	7.728.323	7.774.791
Pełnomocnik Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej	4	3	31.348.376	27.996.278
Pełnomocnik Rządu do spraw Centralnego Portu Komunikacyjnego	1	—	2.287.744	—
Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe	1	1	1.432	1.450
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	42	42	2.043.783	2.062.686
Agencja Mienia Wojskowego	4	4	1.085.782	1.080.720
Agencja Rozwoju Przemysłu	18	20	37.337	37.820
Polskie Koleje Państwowe	4	—	13.852	—
ogółem	153	153	73.981.875	66.205.326

Źródło: bilanse spółek lub informacje od organów nadzorujących, obliczenia PGRP.

Wartość majątku netto jednoosobowych spółek Skarbu Państwa na koniec 2021 r. wynosiła 73.981.875 tys. PLN¹²⁴. W stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 7.776.549 tys. PLN.

Tab. 8.6. Akcje i udziały w spółkach niepublicznych z częściowym udziałem Skarbu Państwa

organ reprezentujący Skarb Państwa	liczba spółek		wartość majątku netto Skarbu Państwa [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
Minister Aktywów Państwowych	116	139	8.131.700	24.259.697
Minister Finansów	1	1	0	0
Minister Rozwoju i Technologii	13	—	1.280.532	—
Minister Infrastruktury	17	15	23.681.216	3.466.677
Prezes Rady Ministrów	2	2	13.191.015	4.669.397
Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe	6	6	2.894	2.989
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	8	6	226.189	13.652
Agencja Mienia Wojskowego	1	1	54.627	55.737
Agencja Rozwoju Przemysłu	67	70	33.476	53.339
Krajowy Zasób Nieruchomości	14	1	71.418	17.022
Polskie Koleje Państwowe	3	—	22.656	—
ogółem	248	241	46.695.723	32.538.395

Źródło: jak w tab. 8.5.

Wartość majątku netto spółek w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa na koniec 2021 r. wynosiła 46.695.723 tys. PLN. W stosunku do roku poprzedniego uległa ona zwiększeniu o 14.157.328 tys. PLN.

Tab. 8.7. Akcje w spółkach publicznych z częściowym udziałem Skarbu Państwa

organ reprezentujący Skarb Państwa	liczba spółek		wartość rynkowa [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
Minister Aktywów Państwowych	17	18	93.248.544	79.315.057
Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe	2	2	47.062	30.978
Agencja Rozwoju Przemysłu	1	—	0,02	—
ogółem	20	20	93.295.606	79.346.035

Źródło: jak w tab. 8.3.

¹²⁴ Jednostkowe dane o kapitałach jednoosobowych spółek Skarbu Państwa ujęto w załączniku do Rozdziału 8.

Zgodnie ze stanem na koniec 2021 r. Skarb Państwa posiadał akcje w 20 spółkach publicznych o łącznej wartości rynkowej 93.295.606 tys. PLN. W stosunku do roku poprzedniego wartość rynkowa akcji wzrosła o 13.949.571 tys. PLN. Spółki te działają w kluczowych dla gospodarki sektorach i mają ugruntowaną pozycję. Szczegółowy wykaz przedstawiono w załączniku do Rozdziału 8. w tab. 13.2.

9. INNE PAŃSTWOWE OSOBY PRAWNE

Do sektora finansów publicznych nie należą państwowe osoby prawne będące przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi oraz bankami. Ich mienie jest w całości mieniem państwowym. Z mocy ustaw szczególnych Skarb Państwa ma określone uprawnienia majątkowe, które ograniczają ich prawo własności. Państwu przysługuje prawo do nadzoru nad gospodarką danej jednostki oraz prawo jej zlikwidowania i przejęcia mienia tej jednostki na warunkach określonych w ustawach.

W niniejszym Sprawozdaniu, zgodnie z § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 2020 r. w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa¹²⁵, za wartość praw majątkowych Skarbu Państwa przyjęto wartość wkładu założycielskiego. Wartość ta z reguły równa się funduszowi podstawowemu¹²⁶, ale w jednostkach których majątek netto jest mniejszy od funduszu podstawowego, za aktualną wartość praw majątkowych uznano wielkość funduszu własnego.

9.1. PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE

Tab. 9.1. Liczba przedsiębiorstw państwowych w ostatnich latach

rok	ogółem	prowadzące działalność	w likwidacji	w upadłości
2015	41	19	9	13
2016	37	19	8	10
2017	33	18	6	9
2018	31	18	4	9
2019	30	17	4	9
2020	26	16	2	8
2021	18	10	1	7

Źródło: informacje przekazane przez właściwe ministerstwa i urzędy wojewódzkie.

Głównym czynnikiem mającym wpływ na zmniejszenie liczby przedsiębiorstw państwowych było wykreślenie z Krajowego Rejestru Sądowego po zakończeniu likwidacji, upadłości lub połączenia z innymi podmiotami.

Status przedsiębiorstwa państwowego w końcu 2021 r. zachowały jeszcze:

1. podmioty o specyficznym charakterze ze względu na dotyczące je przepisy i szczególne zadania: Przedsiębiorstwo Państwowe Porty Lotnicze oraz Polska Żegluga Morska (nadzorowane przez Ministra Infrastruktury), Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej oraz Państwowe Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych (nadzorowane przez Ministra Klimatu i Środowiska).
2. przywiezione zakłady pracy w nadzorze założycielskim Ministra Sprawiedliwości (Centralnego Zarządu Służby Więziennej)¹²⁷.

¹²⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 884.

¹²⁶ Dla jednostek wykazujących w bilansie fundusz podstawowego oraz fundusz z aktualizacji wyceny uwzględniono sumę obu tych funduszy.

¹²⁷ Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności (Dz. U. z 2021 r. poz. 179 z późn. zm.).

Tab. 9.2. Przedsiębiorstwa państwowe według organów założycielskich

organ nadzorujący	prowadzące działalność		w likwidacji	w upadłości	ogółem
	2021 r.	2020 r.			
Minister Infrastruktury	2	2	—	—	2
Minister Sprawiedliwości	4	10	—	1	5
Minister Klimatu i Środowiska	2	2	—	—	2
Wojewoda Kujawsko-Pomorski	—	—	—	1	1
Wojewoda Małopolski	2	2	—	—	2
Wojewoda Mazowiecki	—	—	—	2	2
Wojewoda Śląski	—	—	1	1	2
Wojewoda Świętokrzyski	—	—	—	1	1
Wojewoda Wielkopolski	—	—	—	1	1
ogółem	10	16	1	7	18

Źródło: jak w tab. 9.1.

Wartość majątku przedsiębiorstwa odzwierciedlają: fundusz założycielski, fundusz przedsiębiorstwa, fundusz z aktualizacji wyceny. Fundusz założycielski przedsiębiorstwa odzwierciedla wartość wydzielonej przedsiębiorstwu części mienia państwowego. Wartości praw majątkowych Skarbu Państwa odpowiada suma funduszy własnych.

Tab. 9.3. Majątek przedsiębiorstw państwowych „czynnych”

organ nadzorujący	suma funduszy [tys. PLN]			
	założycielskich		własnych	
	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
Minister Infrastruktury	393.631	393.631	2.138.961	2.322.982
Minister Sprawiedliwości	26.156	26.156	212.313	195.110
Minister Klimatu i Środowiska	33.143	33.143	59.918	59.045
Wojewoda Małopolski	790	790	1.730	1.720
ogółem	453.720	453.720	2.412.922	2.578.857

Źródło: dane urzędów i bilanse przedsiębiorstw, obliczenia PGRP.

Za wartość majątku przedsiębiorstwa, w którym suma funduszy własnych jest wielkością ujemną (zobowiązania przewyższają wartość aktywów) przyjęto wartość „0”, bowiem Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorstw państwowych.

9.2. INSTYTUTY BADAWCZE

Instytutem badawczym jest państwowa jednostka organizacyjna, wyodrębniona pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, która prowadzi badania naukowe i prace rozwojowe ukierunkowane na ich wdrożenie i zastosowanie w praktyce¹²⁸. Instytut posiada osobowość prawną. Instytut jest tworzony, w drodze rozporządzenia, przez Radę Ministrów, na wniosek ministra właściwego ze względu na planowaną działalność instytutu, złożony po zasięgnięciu

¹²⁸ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2022 r. poz. 498).

opinii ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki. Przy tworzeniu instytutu minister nadzorujący wyposaża go w środki niezbędne do prowadzenia działalności. Równowartość majątku według stanu na dzień rozpoczęcia działalności odzwierciedla fundusz statutowy.

Tab. 9.4. Majątek instytutów badawczych

organ nadzorujący	liczba jednostek	wartość praw majątkowych *	fundusze własne	fundusz statutowy **
		[tys. PLN]		
Minister Cyfryzacji	2	74.648	296.912	74.648
Minister Edukacji i Nauki	2	3.541	7.522	3.541
Minister Aktywów Państwowych	4	111.814	144.225	111.814
Minister Infrastruktury	4	153.582	181.531	154.872
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	2	6.102	6.494	6.130
Minister Obrony Narodowej	9	574.458	707.913	596.433
Minister Rodziny i Polityki Społecznej	2	32.453	38.065	32.453
Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	1	1.831	3.356	1.831
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	12	747.120	940.022	747.673
Minister Rozwoju i Technologii	2	100.139	111.850	100.868
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	3	38.047	43.785	38.047
Minister Klimatu i Środowiska	10	383.238	600.439	387.280
Minister Sportu i Turystyki	1	3.459	4.033	3.459
Minister Zdrowia	15	-282.489	-190.171	435.350
2021 r. ogółem	69	1.947.941	2.895.975	2.694.397
2020 r. ogółem	69	1.999.359	2.852.217	2.818.429

* Wartość praw majątkowych Skarbu Państwa oznacza fundusz statutowy, a w jednostkach wykazujących w bilansach wartość majątku netto niższą od funduszu statutowego – sumę funduszy własnych jednostki.

** Suma funduszu podstawowego i funduszu z aktualizacji wyceny.

Źródło: bilanse jednostek lub informacje od organów nadzorujących, obliczenia PGRP.

9.3. BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

Do zadań Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK) należy wspieranie rządowych programów społeczno-gospodarczych oraz programów samorządności lokalnej i rozwoju regionalnego, realizowanych ze środków publicznych¹²⁹. Zadania te realizowane są poprzez zarządzanie funduszami utworzonymi, powierzonymi lub przekazanymi na podstawie ustaw i poprzez obsługę programów rządowych. Bank prowadzi również działalność własną na zasadach komercyjnych.

Na koniec 2021 r. BGK dysponował kapitałem własnym o wartości 24.514 mln PLN (na koniec 2020 r. kapitał własny wyniósł 23.874 mln PLN).

¹²⁹ Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2153).

10. INNE SKŁADNIKI MIENIA SKARBU PAŃSTWA

10.1. NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU ZBYCIA I ODPLATNEGO KORZYSTANIA Z MIENIA SKARBU PAŃSTWA

Mienie przedsiębiorstwa państwowego oddane do odpłatnego korzystania spółce z udziałem pracowników (tzw. leasing pracowniczy) pozostaje własnością Skarbu Państwa do chwili całkowitej spłaty lub wcześniejszego przeniesienia własności. Wartość takiego mienia wyceniana jest według kwoty pozostałej do spłaty.

Tab. 10.1. Należności z tytułu umów zbycia i odpłatnego korzystania z mienia Skarbu Państwa

przedmiot umowy	liczba umów		nalesności [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
odpłatne korzystanie z mienia Skarbu Państwa	55	59	236.369	236.677
sprzedaż przedsiębiorstw	40	40	129.600	126.214
wniesienie do spółki	5	5	13.238	13.046
sprzedaż majątku	2	2	675	660
sprzedaż akcji i udziałów	142	205	1.108.773	1.084.393
ogółem	244	311	1.488.655	1.460.990

Źródło: Ministerstwo Rozwoju i Technologii.

W roku 2021 liczba niezakończonych rozliczeń z tytułu zawartych umów spadła w wyniku wywiązywania się inwestorów z postanowień zawartych w umowach, natomiast nastąpił wzrost stanu należności w stosunku do roku poprzedniego, na co decydujący wpływ miało naliczenie odsetek ustawowych za opóźnienie w realizacji zobowiązań.

Tab. 10.2. Struktura należności z tytułu umów zbycia mienia Skarbu Państwa

przedmiot umowy	tytuł należności [tys. PLN]							
	raty kapitałowe		oprocentowanie rat i odsetki		kary umowne, odsetki, zastępstwo procesowe		pozostałe	
	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
odpłatne korzystanie z mienia	32.751	35.245	90.201	88.889	48.422	49.490	64.995	63.053
sprzedaż przedsiębiorstw	7.689	9.228	38.916	36.372	54.725	53.443	28.270	27.171
wniesienie do spółki	0	0	0	0	13.238	13.046	0	0
sprzedaż majątku	244	244	357	383	3	3	71	30
sprzedaż akcji i udziałów	61.667	66.976	86.020	82.914	896.886	872.275	64.200	62.228
ogółem	102.351	111.693	215.494	208.558	1.013.274	988.257	157.536	152.482

Źródło: jak w tab. 10.1.

10.2. NALEŻNOŚCI W EWIDENCJI MINISTRA FINANSÓW

Minister Finansów ewidencjonuje należności podatkowe, niepodatkowe, a także powstałe z tytułu pożyczek oraz kredytów i gwarancji udzielonych ze środków budżetu państwa.

Tab. 10.3. Należności Skarbu Państwa w ewidencji Ministra Finansów

rodzaj należności	wartość [mln PLN]	
	2021 r.	2020 r. *
I. należności podatkowe i niepodatkowe pozostałe do zapłaty	147.221,3	148.198,2
1. należności podatkowe	116.023,6	119.064,3
<i>podatki pośrednie</i>	103.978,5	105.144,5
<i>podatek dochodowy od osób prawnych</i>	4.226,7	5.642,1
<i>podatek dochodowy od osób fizycznych</i>	7.816,4	8.275,9
<i>podatek od niektórych instytucji</i>	0,5	0,0
<i>podatki zniesione</i>	1,5	1,7
2. należności niepodatkowe	31.197,7	29.134,0
<i>wpłaty z zysku od przedsiębiorstw państwowych i spółek Skarbu Państwa</i>	1,3	2,1
<i>cła</i>	234,9	204,1
<i>pozostałe dochody</i>	30.961,5	28.927,8
II. należności z tytułu przejściowego wykupienia odsetek od kredytów mieszkaniowych	121,1	206,2
III. należności z tytułu pożyczek ze środków budżetu państwa	863	950,3
1. pożyczki na prefinansowanie dla jednostek sektora finansów publicznych	61,7	51,6
2. pożyczka dla KUKE S. A.	234,3	280,9
3. pożyczki udzielone jednostkom samorządu terytorialnego	567,0	617,9
IV. należności bieżące i zaległe z tytułu udzielonych kredytów zagranicznych	7.442,6	6.831,6
V. należności z tytułu gwarancji i poręczeń Skarbu Państwa	28,5	239,0
1. z tytułu poręczeń i gwarancji krajowych	18,0	228,7
2. z tytułu gwarancji zagranicznych	10,5	10,2
VI. inne należności	274,6	423,0
ogółem	155.951,1	156.848,4

* Ministerstwo Finansów – Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2020 r.

Źródło: Ministerstwo Finansów.

10.3. UDZIAŁY W MIĘDZYNARODOWYCH INSTYTUCJACH FINANSOWYCH

Tab. 10.4. Udziały Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych instytucjach finansowych

organizacja	waluta	udziały opłacone *	
		2021 r.	2020 r.
Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (MBOiR)	PLN	185.745.943,18	—
	USD	** 163.828.964,93	** 150.594.099,08
Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju (MSR) ***	PLN	1.563.000,00	—
	SDR	5.227.040,00	5.131.040,00
	EUR	352.000,00	240.000,00
Wielostronna Agencja Gwarancji Inwestycyjnych (WAGI)	USD	826.648,00	826.648,00
Międzynarodowa Korporacja Finansowa (IFC)	USD	99.991.738,00	7.605.000,00
Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOiR)	EUR	80.130.000,00	80.130.000,00
Bank Rozwoju Rady Europy (BRRE)	EUR	16.224.000,00	16.224.000,00
Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)	EUR	1.433.111.295,28	1.120.688.856,64
Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB)	USD	166.400.000,00	166.400.000,00
Międzynarodowy Bank Współpracy Gospodarczej (MBWG)	EUR	24.016.053,00	24.016.053,00

* Kategoria obejmuje jedynie udziały.

** W tym kwota 71.636.018,56 USD opłacona w PLN.

*** Zobowiązania wobec MSR w ramach uzupełnień funduszy tej instytucji obejmują, zarówno udziały jak i darowizny, jednak w tabeli podane są wyłącznie udziały.

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Powyższe zestawienie nie obejmuje nieopłaconych kwot udziałów Polski w międzynarodowych instytucjach finansowych, które byłyby wpłacane na żądanie danej instytucji.

Pozostałe należności Skarbu Państwa to:

1. należności zaległe Skarbu Państwa z tytułu kredytów udzielonych w jednostkach rozliczeniowych – 2.351.978,19 XTR / 493.915,41 PLN (Kuba),
2. należności Skarbu Państwa na bankowych rachunkach likwidacyjnych – 62.613.315,86 XTR / 13.148.796,33 PLN (Kuba),
3. należności zaległe Skarbu Państwa z tytułu kredytów udzielonych w walutach obcych:
 - Sudan: 112.253.430,67 USD / 455.748.928,52 PLN,
 - Mozambik: 28.690.725,92 USD / 116.484.347,23 PLN.

Natomiast stan środków na rachunku specjalnym, otwartym w Narodowym Banku Polskim do obsługi kredytów z Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (nr rachunku 74 1010 1010 6018 6115 1697 8001), związanym z „Projektem Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry i Wisły”, wynosił 13.136.148,39 EUR.

11. OBCIĄŻENIA PUBLICZNOPRAWNE I ZOBOWIĄZANIA SKARBU PAŃSTWA

11.1. ZASOBY MAJĄTKOWE SŁUŻĄCE REALIZACJI ZADAŃ PUBLICZNYCH PAŃSTWA

Część zasobów majątkowych Skarbu Państwa służy realizacji zadań z zakresu sprawowania władzy publicznej. Taką rolę według stanu prawnego na 31 grudnia 2021 r. pełnią:

1. majątek rzeczowy i środki finansowe państwowych jednostek sektora finansów publicznych,
2. zasoby majątku podmiotów o zadaniach niegospodarczych utworzonych ustawami (m. in. PGL Lasy Państwowe, agencji, funduszy i innych, o których była mowa w rozdziałach 6. i 7.), jak również niektórych przedsiębiorców – przedsiębiorstw, banków i spółek, na które ustawy nakładają szczególne obowiązki o charakterze publicznym,
3. prawa udziałowe w spółkach, wykorzystywane w polityce rządu i właściwych ministrów dla realizacji celów publicznych dzięki zachowaniu przez Skarb Państwa pozycji właściciela, decydującego o przekształceniach własnościowych albo dzięki posiadaniu szczególnych praw korporacyjnych pozwalających wywierać wpływ na kluczowe decyzje spółki,
4. zasoby (rezerwy w akcjach i udziałach) przeznaczone na zaspokojenie roszczeń z tytułu poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa oraz na nieodpłatne udostępnienie uprawnionym,
5. określone części przychodów z prywatyzacji lub zbywania składników majątku przeznaczone na finansowanie zadań ustawowych.

11.2. ZADANIA PUBLICZNE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH REALIZOWANE NA PODSTAWIE USTAW

Przepisy ustawowe, ustanawiając zadania publiczne, określają nazwę, formę prawną i przedmiot działalności podmiotu powołanego do realizacji zadań. Niekiedy ustawy określają minimalny udział Skarbu Państwa w kapitale zakładowym i dopuszczalny udział innych akcjonariuszy. Podmioty te z reguły mogą prowadzić inną zarobkową działalność gospodarczą, jeżeli nie pozostaje ona w sprzeczności z zadaniami określonymi w ustawie. Takie szczególne zadania wykonują:

1. **zarządy portów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Świnoujście)** – spółki akcyjne, w których Skarb Państwa ma co najmniej po 51 % akcji i sumy głosów, utworzone przez ustawę z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich¹³⁰ w celu zarządzania gruntami i infrastrukturą portową;
2. **Polska Agencja Inwestycji i Handlu S. A.** – jednoosobowa spółka akcyjna Skarbu Państwa, która ma za zadanie promować polską gospodarkę, organizować oraz inspirować przedsięwzięcia zwiększające zainteresowanie podmiotów zagranicznych inwestowaniem kapitału w Polsce;
3. **Telewizja Polska S. A., Polskie Radio S. A. i regionalne rozgłoszenie radia publicznego**, wykonujące zadania jednostek publicznej radiofonii i telewizji, realizujące misję publiczną, które mogą działać wyłącznie w formie jednoosobowych spółek Skarbu Państwa¹³¹;
4. **PKP Polskie Linie Kolejowe S. A.**, zarządzające liniami kolejowymi oraz pozostałą infrastrukturą kolejową określoną w przepisach o transporcie kolejowym¹³²;
5. **Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S. A.**, która prowadzi działalność w zakresie ubezpieczeń eksportowych gwarantowanych przez Skarb Państwa¹³³;

¹³⁰ Dz. u. z 2022 r. poz. 1624.

¹³¹ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1722).

¹³² Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1984 z późn. zm.).

¹³³ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1135 z późn. zm.). Korporacja prowadzi rozliczenia finansowe związane z prowadzeniem ubezpieczeń eksportowych gwarantowanych przez Skarb Państwa na wyodrębnionym rachunku bankowym pod nazwą „Interes Narodowy”. Na koniec 2021 r. stan środków na rachunku wynosił 51,82 mln PLN.

6. **Polski Rejestr Statków S. A.**, działający na rzecz bezpieczeństwa statków i ochrony środowiska morskiego oraz prowadzący rejestr statków¹³⁴;
7. **Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S. A.**, do którego należy prowadzenie depozytu papierów wartościowych, prowadzenie rozliczeń i rozrachunku transakcji w papierach wartościowych, prowadzenie systemu zabezpieczania płynności rozliczeń oraz wykonywanie czynności w zakresie prowadzenia systemu rejestracji, rozliczeń i rozrachunku instrumentów finansowych nie będących papierami wartościowymi¹³⁵;
8. **Poczta Polska S. A.**, w której ustawowo Skarb Państwa jest jedynym akcjonariuszem, a przedmiotem działalności gospodarczej spółki jest m. in. prowadzenie działalności polegającej na świadczeniu usług pocztowych, w tym usług o charakterze powszechnym¹³⁶;
9. **Przedsiębiorstwo Państwowe Porty Lotnicze** – przedsiębiorstwo państwowe, prowadzące działalność w zakresie rozwoju i eksploatacji portów lotniczych w Polsce służących do obsługi krajowego i międzynarodowego ruchu lotniczego¹³⁷;
10. **Agencja Rozwoju Przemysłu S. A.**, wykonująca zadania ustalone m. in.: w ustawach o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków, specjalnych strefach ekonomicznych, wspieraniu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego, różnych przepisach o udzielaniu pomocy na ratowanie i na restrukturyzację przedsiębiorców. Przedmiotem działalności spółki jest m. in.:
 - wspieranie procesów restrukturyzacji przedsiębiorców m. in. w ramach pomocy finansowej, szkoleniowej i organizacyjnej oraz prowadzenie prac w zakresie wykorzystania środków finansowych pochodzących ze źródeł zagranicznych,
 - doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania, pełnienie funkcji inwestora w odniesieniu do restrukturyzujących się przedsiębiorców, zarządzanie mieniem i udziałami Skarbu Państwa i innych państwowych osób prawnych na zlecenie, wykonywanie na zlecenie praw z akcji i udziałów w spółkach kapitałowych, udział w tworzeniu przez organy państwowe oraz samorządowe rozwiązań prawnych i instytucjonalnych dla dalszej transformacji gospodarki, organizowanie specjalnych stref ekonomicznych, centrów innowacji, parków przemysłowych i technologicznych,
 - realizacja zadań restrukturyzacyjnych określonych przez rządowe programy strategiczne;
11. **Bank Gospodarstwa Krajowego**, będący bankiem państwowym działającym na podstawie szczególnej ustawy¹³⁸, do którego należy wspieranie rządowych programów społeczno-gospodarczych oraz programów samorządności lokalnej i rozwoju regionalnego, realizowanych ze środków publicznych. Bank wykonuje również inne zadania powierzone lub przekazane wynikające z ustaw i umów zawieranych z ministrami¹³⁹. Bank specjalizuje się w obsłudze sektora publicznego i jednostek samorządu terytorialnego, krajowego i zagranicznego długu publicznego, finansowaniu dużych projektów inwestycyjnych (np. drogowych, jest akcjonariuszem Polskiego Funduszu Rozwoju S. A.), budownictwa mieszkaniowego, działalności poręczeniowo-gwarancyjnej oraz wspieraniu eksportu (w tym jako akcjonariusz Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S. A.);

¹³⁴ Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o Polskim Rejestrze Statków (Dz. U. z 2017 r. poz. 2036).

¹³⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2022 r. poz. 1500 z późn. zm.).

¹³⁶ Ustawa z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” (Dz. U. z 2020 r. poz. 2064).

¹³⁷ Ustawa z dnia 15 września 2017 r. o przedsiębiorstwie państwowym „Porty Lotnicze” (Dz. U. z 2017 r. poz. 1902 z późn. zm.).

¹³⁸ Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2153).

¹³⁹ BGK obsługuje m. in.: Krajowy Fundusz Drogowy, Fundusz Kredytu Technologicznego, Fundusz Pożyczek i Kredytów Studenckich, rachunek rezerw poręczeniowych, windykację należności Skarbu Państwa z tytułu umów poręczeń i gwarancji. BGK prowadzi obsługę bankową rachunków zgodnie z art. 196 ust. 5 ustawy o finansach publicznych. BGK od 1 maja 2011 r. dokonuje na zlecenie Ministra Finansów wszelkich czynności prawnych i faktycznych związanych z przyjmowaniem wolnych środków wyżej wskazanych podmiotów w depozyt lub zarządzanie oraz ich zwrotem, co jest przejawem tzw. konsolidacji środków publicznych.

12. **Polska Agencja Prasowa S. A.** – publiczna agencja prasowa, zobowiązana między innymi do upowszechniania stanowiska naczelnych organów państwa¹⁴⁰;
13. **Totalizator Sportowy Sp. z o. o.**, wykonujący monopol państwa w zakresie gier liczbowych¹⁴¹;
14. **podmioty zarządzające specjalnymi strefami ekonomicznymi** – spółki, w stosunku do których Skarb Państwa albo samorząd województwa posiada większość głosów, które mogą być oddane na walnym zgromadzeniu lub zgromadzeniu wspólników¹⁴²;
15. **Aplikacje Krytyczne Sp. z o. o.** – jednoosobowa spółka Skarbu Państwa, powołana do realizacji projektów, których celem jest zapewnienie organom administracji podatkowej, Służbie Celnej i kontroli skarbowej systemów teleinformatycznych wspierających ich działania¹⁴³.

11.3. BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE W POLITYCE WŁAŚCICIELSKIEJ

11.3.1. Sektor elektroenergetyczny

2 lutego 2021 roku Rada Ministrów przyjęła dokument strategiczny, odnoszący się do bezpieczeństwa elektroenergetycznego państwa tj. „Politykę energetyczną Polski do 2040 r.” (PEP2040)¹⁴⁴. Obowiązywał także „Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030” (KPEiK), przekazany Komisji Europejskiej 30 grudnia 2019 r. KPEiK zawiera krajowe założenia i cele, polityki i działania odnoszące się do pięciu wymiarów unii energetycznej, w tym do priorytetowego obszaru bezpieczeństwa energetycznego. Dodatkowo obowiązywał przyjęty w 2014 r. „Program polskiej energetyki jądrowej”, zaktualizowany Uchwałą Nr 141 Rady Ministrów z dnia 2 października 2020 r. w sprawie aktualizacji programu wieloletniego pod nazwą „Program polskiej energetyki jądrowej”¹⁴⁵.

Istotne informacje o realizacji działań, zarówno w sektorze elektroenergetycznym, jak i pozostałych branżach paliwowo-energetycznych, zawarte są w „Podsumowaniu realizacji Polityki energetycznej do 2040 r. w 2021 r.” opublikowanym na stronie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (www.gov.pl/web/klimat/podsumowanie-realizacji-polityki-energetycznej-do-2040-r-w-2021-r).

11.3.2. Sektor gazowniczy i paliwowo-naftowy

Sektor paliwowo-naftowy. Strategicznym dokumentem rządowym poświęconym bezpieczeństwu energetycznemu kraju, z zakresu sektora paliwowo-naftowego, obok PEP2040, jest Uchwała Rady Ministrów nr 182/2017 z dnia 28 listopada 2017 r. w sprawie przyjęcia Polityki Rządu RP dla infrastruktury logistycznej w sektorze naftowym (Polityka)¹⁴⁶. Główny cel to określenie działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa paliwowego państwa. Narzędziami realizacji Polityki są działania legislacyjne, działania podejmowane w ramach wykonywania praw z udziałów lub akcji należących do Skarbu Państwa oraz działania względem organów nadzorowanych i podległych.

W 2021 r. jednoosobowa spółka Skarbu Państwa PERN S. A. kontynuowała, w ramach realizacji Polityki, program inwestycyjny w zakresie rozbudowy infrastruktury magazynowej. Łącznie w 2021 r. oddano do eksploatacji 587 tys. m³ nowych powierzchni magazynowych dla ropy naftowej i

¹⁴⁰ Ustawa z dnia 31 lipca 1997 r. o Polskiej Agencji Prasowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1595).

¹⁴¹ Ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 888 z późn. zm.).

¹⁴² Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1670 z późn. zm.).

¹⁴³ Ustawa z dnia 29 kwietnia 2016 r. o szczególnych zasadach wykonywania niektórych zadań z zakresu informatyzacji w zakresie działań administracji rządowej budżet i finanse publiczne (Dz. U. z 2021 r. poz. 186).

¹⁴⁴ Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. (M. P. z 2021 r. poz. 264).

¹⁴⁵ M. P. z 2020 r. poz. 946.

¹⁴⁶ Niepublikowana.

paliw ciekłych. Większość nowo oddanych magazynów jest przeznaczona do przechowywania ropy naftowej – łącznie 545 tys. m³ (200 tys. m³ w Bazie Gdańsk oraz 345 tys. m³ w Terminalu Naftowym Gdańsk). O 42 tys. m³ zwiększyły się pojemności magazynowe na paliwa ciekłe (32 tys. m³ w Bazie Koluszki oraz 10 tys. m³ w Bazie Boronów). Kontynuowane były prace nad budową nowych zbiorników na paliwa w bazach w Emilianowie, Małaszewiczach, Dębogórze oraz w Rejowcu.

W 2021 r. spółka PERN S. A. kontynuowała również prace nad rozbudową zdolności przesyłowych ropy naftowej i paliw ciekłych. W przypadku rurociągu ropy naftowej Gdańsk-Płock (II nitka rurociągu Pomorskiego) przygotowywano dokumentację projektową oraz pozyskiwano konieczne decyzje administracyjne, opracowano raport o oddziaływaniu inwestycji na środowisko oraz złożono wnioski o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. W przypadku rurociągu produktów naftowych Boronów-Trzebinia uzyskano komplet decyzji środowiskowych oraz decyzji lokalizacyjnych, a także przeprowadzono postępowanie przetargowe na wybór wykonawcy robót budowlanych. Na wniosek ministra właściwego do spraw energii, Prezes Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych monitorował proces dostosowania parametrów technicznych magazynów i ich systemów przesyłowych, w których utrzymywane są zapasy interwencyjne ropy naftowej i paliw w Podziemnym Magazynie Ropy i Paliw „Góra” do wymogów ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym¹⁴⁷. Inwestycja została częściowo zawieszona w związku z fuzją PKN ORLEN S. A. i Grupy LOTOS S. A.

Sektor gazowy. W roku 2021 obowiązującymi dokumentami strategicznymi, dotyczącymi bezpieczeństwa gazowego państwa były, podobnie jak w przypadku sektora elektroenergetycznego, PEP2040 oraz KPEiK.

Istotne informacje o stanie sektora i realizacji działań dostarcza „Sprawozdanie z wyników monitorowania bezpieczeństwa dostaw paliw gazowych za 2021 r.” opublikowane na stronie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (bip.mos.gov.pl/energetyka/sprawozdania-z-wynikow-monitorowania-bezpieczenstwa-dostaw-paliw-gazowych).

11.3.3. Sektor górnictwa węgla kamiennego i brunatnego

23 stycznia 2018 r. Rada Ministrów przyjęła „Program dla sektora górnictwa węgla kamiennego w Polsce”. 25 września 2020 r. w Katowicach Międzyzwiązkowy Komitet Protestacyjno-Strajkowy oraz delegacja rządowa podpisały porozumienia w sprawie zasad i tempa transformacji górnictwa. Porozumienie przewidywało, że wypracowana zostanie umowa społeczna regulująca funkcjonowanie sektora węgla kamiennego. Określało również datę graniczną transformacji górnictwa – ostatnia kopalnia ma pracować do 2049 roku. 28 maja 2021 r. w Katowicach podpisana została umowa społeczna dotycząca transformacji sektora górnictwa kamiennego oraz wybranych procesów transformacji województwa śląskiego. W umowie przede wszystkim ustalono mechanizm finansowania spółek sektora górnictwa węgla kamiennego. Uzgodniono zasady budowy i wdrażania instalacji tzw. czystego węgla oraz powołanie Funduszu Transformacji Śląska. Ustalono terminy zakończenia eksploatacji węgla kamiennego w poszczególnych kopalniach w perspektywie do końca 2049 r. oraz gwarancje zatrudnienia. Kluczowym elementem jest pakiet ośłon socjalnych dla pracowników z likwidowanych kopalń, który zawiera zarówno urlop górniczy, urlop przeróbkarski, jednorazową odprawę, jak i kompleksowy system alokacji.

Zmiana otoczenia gospodarczego i prawnego funkcjonowania sektora, w związku z przyjętą przez Radę Ministrów w 2021 r. PEP2040, a przede wszystkim podpisanie umowy społecznej, spowodowało zmianę polityki rządu wobec sektora górnictwa węgla kamiennego energetycznego. Mając na uwadze powyższe, w Ministerstwie Aktywów Państwowych podjęto decyzję o rozpoczęciu prac nad wprowadzeniem zmian w „Program dla sektora górnictwa węgla kamiennego w Polsce”. Z końcem roku 2021 propozycja korekt została przekazana do rozpatrzenia przez Radę Ministrów.

¹⁴⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 1537.

Nowym, głównym celem będzie sprawiedliwa transformacja z założeniem stopniowej likwidacji branży wydobywczej węgla energetycznego w oparciu o mechanizmy wsparcia publicznego. Do najważniejszych zmian należy ujęcie założeń Nowego Systemu Wsparcia dla sektora górnictwa węgla kamiennego, pozwalających na uniknięcie niekontrolowanej upadłości spółek, a to z kolei pozwoli na racjonalną i kontrolowaną transformację. Do oceny prac nad realizacją „Program dla sektora górnictwa węgla kamiennego w Polsce” oraz poszczególnych spółek węglowych został powołany przez Ministra Energii Komitet Sterujący do spraw Górnictwa.

W przypadku sektora górnictwa węgla brunatnego obowiązującym w 2021 r. dokumentem był przyjęty 30 maja 2018 r. przez Radę Ministrów „Program dla sektora górnictwa węgla brunatnego w Polsce”. Program ten miał pełnić funkcję mapy drogowej dla rozwoju inwestycji w tym obszarze, opartej na analizie wyzwań, jakie stoją przed polskim rządem i branżą górnictwem. Głównym celem wyżej wymienionego dokumentu było stworzenie warunków sprzyjających wytwarzaniu energii elektrycznej z węgla brunatnego w oparciu o innowacyjne i efektywne technologie, w tym również przez wykorzystanie węgla do produkcji paliw płynnych i gazowych dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski oraz wspierania konkurencyjności gospodarki. W praktyce chodzi o zbudowanie rentownego, efektywnego i nowoczesnego sektora górnictwa węgla brunatnego, opartego na kooperacji, wiedzy i innowacjach. Mając na uwadze realizację celu głównego, zdefiniowane zostały następujące cele szczegółowe wraz z działaniami dla ich osiągnięcia:

1. określenie zapotrzebowania na węgiel brunatny,
2. zapewnienie dostępu do nowych złóż węgla brunatnego,
3. zapewnienie ram formalnoprawnych, mających na celu modernizację jednostek wytwórczych dla zagospodarowania nowych złóż lub budowę nowych kompleksów energetycznych,
4. zagospodarowanie złóż węgla brunatnego w sposób społecznie odpowiedzialny i przy wsparciu władz lokalnych, wojewódzkich i ogólnokrajowych,
5. podejmowanie długofalowych działań na rzecz poprawy konkurencyjności sektora węgla brunatnego.

Program dla sektora górnictwa węgla brunatnego, pomimo iż przedstawiał trzy scenariusze, najbardziej skupiał się na tym perspektywicznym, zakładając otwieranie nowych złóż Złoczew i Ościszewo, a w dalszej kolejności – Gubin.

Aktualnie istnieje rozbieżność pomiędzy „Programem dla sektora górnictwa węgla brunatnego w Polsce” a Polityką Energetyczną Kraju. Plany utworzenia Narodowej Agencji Bezpieczeństwa Energetycznego, podmiotu z wyłącznym udziałem Skarbu Państwa, także stoją w opozycji do scenariusza optymistycznego, zakładanego w przedmiotowym programie. W związku z powyższym istnieje realna perspektywa konieczności skorygowania i uaktualnienia „Programu dla sektora górnictwa węgla brunatnego w Polsce”. Monitoring tego programu miał się odbyć poprzez weryfikację cyklicznych raportów sporządzonych przez Komitet Sterujący do spraw Górnictwa Węgla Brunatnego, powołany przez Ministra Energii do realizacji zadań określonych w Programie.

11.4. SZCZEGÓLNE ZASADY PRYWATYZACJI I RESTRUKTURYZACJI SPÓŁEK

Polskie Koleje Państwowe S. A., działają w oparciu o przepisy ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (ustawa o PKP)¹⁴⁸. Spółka pełni dominującą rolę w Grupie PKP, którą tworzą spółki zarządzające infrastrukturą kolejową, spółki przewozowe i inne spółki świadczące usługi na rzecz spółek grupy. Do jej podstawowych zadań należy:

¹⁴⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 2542. PKP S. A., utworzyły spółki, wnosząc do nich składniki materialne wyodrębnione z przedsiębiorstwa. Akcje i udziały spółek utworzonych przez PKP S. A., z wyjątkiem spółki PKP Polskie Linie Kolejowe S. A., mogą być zbywane. Nie podlega sprzedaży mienie wchodzące w skład linii kolejowych o znaczeniu państwowym, będące własnością PKP S. A., PKP PLK S. A. lub Skarbu Państwa.

1. realizacja procesów restrukturyzacji,
2. gospodarowanie mieniem, w szczególności poprzez wnoszenie do spółek, sprzedaż, oddawanie do nieodpłatnego korzystania, a także zbywanie mienia zbędnego, w tym zasobów mieszkaniowych,
3. koordynacja przedsięwzięć związanych z rozwojem spółek Grupy PKP.

Należące do Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych akcje lub udziały spółek, o których mowa w art. 14 i 19 ustawy o PKP, mogą być zbywane przez ministra właściwego do spraw transportu lub PKP S. A. na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez tego ministra. Zbyciu nie podlegają akcje spółki PKP PLK S. A. i PKP S. A. Jednocześnie ustawa o PKP stanowi, że akcje PKP PLK S. A., będące własnością spółki PKP S. A., mogą być zbyte wyłącznie na rzecz Skarbu Państwa. Przychody PKP ze sprzedaży akcji i udziałów przeznaczone są zgodnie z art. 20d ust. 2 ustawy o PKP.

31 grudnia 2021 r. kompetencje właścicielskie w stosunku do PKP PLK S. A., wykonywał Minister Infrastruktury na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 stycznia 2021 r. w sprawie wykazu spółek, w których prawa z akcji Skarbu Państwa wykonuje Prezes Rady Ministrów lub inni członkowie Rady Ministrów, pełnomocnicy Rządu lub państwowe osoby prawne, w tym jednoosobowe spółki Skarbu Państwa¹⁴⁹, natomiast prawa z akcji w stosunku do PKP S. A. wykonywał Minister Aktywów Państwowych. Kapitał zakładowy PKP PLK S. A. wyniósł 30.658.953 tys. PLN, z czego 82,04 % akcji posiadał Skarb Państwa, a 17,96 % – PKP S. A.

21 kwietnia 2021 r. Walne Zgromadzenie PKP PLK S. A. podjęło uchwałę w sprawie dokapitalizowania spółki wkładem niepieniężnym w postaci skarbowych papierów wartościowych, przekazanych na podstawie Listu Emisyjnego Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 5 lutego 2021 r. w sprawie emisji obligacji zerokuponowych, których łączna wartość godziwa na dzień przekazania wyniosła 2.295.032 tys. PLN. Natomiast 29 marca 2021 r. spółka PKP PLK S. A. przekazała środki pieniężne w wysokości 850.000 tys. PLN, z tytułu wniesienia przez Skarb Państwa wkładu pieniężnego, na inwestycje kapitałowe polegające na podwyższeniu kapitału zakładowego spółek zależnych celem zakupu środków trwałych w postaci maszyn i urządzeń lub nieruchomości.

28 grudnia 2021 r. zawarto pomiędzy Skarbem Państwa a PKP S. A. umowę sprzedaży 600.000 szt. akcji PKP PLK S. A., a przejście na Skarb Państwa praw z akcji nastąpiło 31 grudnia 2021 r. Środki ze zbycia mają zostać wykorzystane na sfinansowanie wydatków w zakresie dworców kolejowych.

11.5. ZASÓB NA ZASPOKOJENIE ROSZCZEŃ Z TYTUŁU PORĘCZEŃ I GWARANCJI SKARBU PAŃSTWA

Na mocy art. 25 ustawy z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne¹⁵⁰, został utworzony zasób majątkowy Skarbu Państwa jako alternatywne, obok budżetu państwa, źródło spłaty poręczonych i gwarantowanych przez Skarb Państwa kredytów¹⁵¹. Na zasób składają się akcje i udziały uzyskane w wyniku dochodzenia przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych, w imieniu Skarbu Państwa, wierzytelności z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji oraz akcje i udziały w spółkach stanowiące własność Skarbu Państwa, wyodrębnione przez Radę Ministrów do 17 lipca 2009 r.

31 grudnia 2021 r. w zasobie majątkowym Skarbu Państwa przeznaczonym na zaspokojenie roszczeń z tytułu poręczeń i gwarancji udzielonych przez Skarb Państwa znajdowały się akcje i udziały przedstawione w poniższej tabeli.

¹⁴⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2188.

¹⁵⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 1613.

¹⁵¹ O należnościach Skarbu Państwa z tytułu poręczeń lub gwarancji spłaty kredytów zob. w części 10.3.

Tab. 11.1. Zasób majątkowy na zaspokojenie roszczeń z tytułu poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa

nazwa podmiotu	liczba akcji i udziałów
Centrum Techniki Okrętowej S. A. z siedzibą w Gdańsku	1.240.000
Chłodnia Szczecińska Sp. z o. o. z siedzibą w Szczecinie	7.440
Lubinex Sp. z o. o. w likwidacji z siedzibą w Lubinie	16.168
Polskie Pracownie Konserwacji Zabytków S. A. z siedzibą w Warszawie	321.843
Pomorskie Hurtowe Centrum Rolno-Spożywcze S. A. z siedzibą w Gdańsku	53.070
Centrala Farmaceutyczna Cefarm S. A. (w miejsce 100.800 udziałów Przemysłowego Instytutu Maszyn Budowlanych Sp. z o. o. z siedzibą w Kobyłce)	916.811
Warszawski Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy S. A. z siedzibą w Broniszach	6.171
Warszawskie Zakłady Sprzętu Ortopedycznego S. A. z siedzibą w Warszawie	627.900
WELUX S. A. z siedzibą w Katowicach	110.106
Zakłady Przemysłu Wełnianego 9 MAJA S. A. z siedzibą w Łodzi	40.586
Zespół Elektrowni Wodnych Niedzica S. A. z siedzibą w Niedzicy	230.785

Źródło: Ministerstwo Finansów – Informacja o poręczeniach i gwarancjach udzielonych w 2021 r. przez Skarb Państwa, niektóre osoby prawne oraz Bank Gospodarstwa Krajowego.

Środki pochodzące ze zbycia tych papierów wartościowych, opłaty prowizyjne od udzielonych gwarancji i poręczeń, a także odsetki z tytułu oprocentowania zgromadzonych środków, wpływają na rachunek rezerw poręczeniowych i gwarancyjnych Skarbu Państwa¹⁵².

W roku 2021 nie było konieczności wydatkowania środków tego rachunku na cele związane z obsługą gwarancji i poręczeń. W związku z powyższym całość środków, które zasiliły rachunek w 2021 r., tj. 24.440.296 PLN, przeznaczono na finansowanie potrzeb pożyczkowych budżetu państwa, tak jak to miało miejsce w latach poprzednich. Łącznie, na przestrzeni ośmiu lat, przekazano na ten cel z powyższego rachunku środki w wysokości 1.241.613.557 PLN.

Tab. 11.2. Potencjalne zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu gwarancji i poręczeń

tytuł zobowiązania	wartość zobowiązania [mln PLN]			
	2021 r.	2020 r.	2019 r.	2018 r.
poręczenia i gwarancje krajowe	243.753,3	198.278,8	11.355,7	11.692,5
gwarancje zagraniczne	112.573,8	104.596,2	100.015,6	97.106,2
* ogółem	356.327,1	302.875,0	111.371,3	108.798,7

* Łączna kwota ewentualnych wypłat z budżetu w przypadku, gdyby kredytobiorcy lub emitenci nie wywiązaali się ze spłaty poręczonych lub gwarantowanych kredytów lub obligacji.

Źródło: jak w tab. 11.1.

Potencjalne niewymagalne zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji 31 grudnia 2021 r. wynosiły 356.327.067.881 PLN, co oznacza wzrost w stosunku do roku 2020 o 15%. Tak duży wzrost wynikał z objęcia w 2021 r. gwarancjami Skarbu Państwa zobowiązań BGK, wynikających z obligacji wyemitowanych na rzecz Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 oraz zobowiązań Polskiego Funduszu Rozwoju S. A., wynikających z obligacji wyemitowanych na realizację programów rządowych „Tarcza finansowa”.

¹⁵² Rachunek utworzony w Banku Gospodarstwa Krajowego na podstawie art. 30 ustawy z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne.

11.6. ZOBOWIĄZANIA WOBEC PRACOWNIKÓW, ROLNIKÓW I RYBAKÓW

W spółkach powstałych w trybie komercjalizacji lub wniesienia zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego do spółki, w przypadku zbycia przez Skarb Państwa akcji lub udziałów na zasadach ogólnych, uprawnionym pracownikom, rolnikom lub rybakom przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia do 15 % akcji lub udziałów objętych przez Skarb Państwa w dniu wpisania spółki do rejestru.

Od 29 lutego 2020 r., zgodnie z ustawą z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i niektórych uprawnieniach pracowników¹⁵³, akcje lub udziały na rzecz uprawnionych pracowników, rolników lub rybaków zbywa minister właściwy do spraw aktywów państwowych. W roku 2021 proces nieodpłatnego udostępniania akcji lub udziałów na powyższych zasadach był realizowany w 7 spółkach. Do 31 grudnia 2021 r. Skarb Państwa zawarł z uprawnionymi pracownikami powyższych spółek oraz ich spadkobiercami 2.930 umów nieodpłatnego nabycia akcji lub udziałów. Na podstawie tych umów zbyte zostały na rzecz osób uprawnionych 192.054 akcje lub udziały.

11.7. ZAPLANOWANE W BUDŻECIE PAŃSTWA PRZYCHODY Z PRYWATYZACJI

Planowane kwoty oraz przeznaczenie przychodów z prywatyzacji określa ustawa budżetowa.

Tab. 11.3. Wykonanie przychodów z prywatyzacji

tytuł przychodu	wartość planowana [tys. PLN]		wartość uzyskana [tys. PLN]	
	2021 r.	2020 r.	2021 r.	2020 r.
prywatyzacja pośrednia	0	120	6.495	1.361
prywatyzacja bezpośrednia	1.671	2.712	3.916	1.915
pozostałe przychody	0	0	0	0
ogółem	1.671	2.832	10.412	3.276

Źródło: Ministerstwo Rozwoju i Technologii.

11.8. FUNDUSZE ZWIĄZANE Z PRYWATYZACJĄ

11.8.1. Fundusz Reprywatyzacji

Państwowy fundusz celowy utworzony został na podstawie art. 56 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i niektórych uprawnieniach pracowników. Na rachunku Funduszu gromadzone są środki pochodzące ze sprzedaży 5 % akcji należących do Skarbu Państwa w każdej ze spółek powstałych w wyniku komercjalizacji, środki z tytułu świadczeń należnych Skarbowi Państwa, o których mowa w art. 31 ust. 1, art. 31a oraz art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o szczególnych zasadach usuwania skutków prawnych decyzji reprywatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich, wydanych z naruszeniem prawa¹⁵⁴, odsetki od udzielonych pożyczek oraz odsetki od środków zgromadzonych na rachunku tego funduszu.

Przychody Funduszu w 2021 r. zostały zrealizowane w kwocie 5.686.422 tys. PLN. Kwotę tę w ponad 98 % stanowiły przychody z tytułu nieodpłatnego otrzymania przez Fundusz skarbowych papierów wartościowych, a pozostałe to odsetki od środków zgromadzonych na rachunku Funduszu Reprywatyzacji oraz odsetki od udzielonych pożyczek. Ze środków Funduszu zrealizowano koszty w

¹⁵³ Dz. U. z 2022 r. poz. 318 z późn. zm.

¹⁵⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 795.

wysokości 2.171.746 tys. PLN, z czego 1.967.350 tys. PLN (ponad 90 %) stanowiły wydatki na zakup i objęcie przez Skarb Państwa akcji spółek.

Saldo środków finansowych na rachunku Funduszu Reprywatyzacji na 31 grudnia 2021 r. wyniosło 1.506.666 tys. PLN (na koniec 2020 r. – 2.666.319 tys. PLN).

11.8.2. Fundusz Rekompensacyjny

Fundusz utworzony został na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej¹⁵⁵.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy, o której mowa powyżej, ostateczny termin składania wniosków o potwierdzenie prawa do rekompensaty upłynął 31 grudnia 2008 r. Prawo do rekompensaty może zostać zrealizowane w formie zaliczenia wartości nieruchomości pozostawionych poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej na poczet ceny sprzedaży nieruchomości lub prawa użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa, opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowych Skarbu Państwa i ceny sprzedaży położonych na nich budynków oraz innych urządzeń lub lokali, opłaty za przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości, jak również poprzez wypłatę świadczenia pieniężnego ze środków Funduszu Rekompensacyjnego.

Na realizację rekompensat w formie świadczenia pieniężnego, wypłacanego ze środków Funduszu Rekompensacyjnego, przeznaczane są przychody ze sprzedaży nieruchomości pochodzących z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, z ich częściami składowymi, o łącznej powierzchni nie mniejszej niż 400 tys. ha oraz wpływy z tytułu odpłatnego korzystania z mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, odsetki bankowe oraz pożyczki z budżetu państwa udzielane w przypadku niedoboru środków wymienionych powyżej.

Przychody Funduszu Rekompensacyjnego w 2021 r. wyniosły 397.624 tys. PLN. Ponad 98 % przychodów stanowiły wpłaty Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa środków ze sprzedaży nieruchomości oraz dzierżawy mienia pochodzącego z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (391.900 tys. PLN). Natomiast koszty realizacji zadań ze środków Funduszu wyniosły 101.591 tys. PLN, w tym wypłaty rekompensat dla osób uprawnionych w kwocie 95.247 tys. PLN, stanowiące prawie 94 % kosztów ogółem.

Saldo środków finansowych na rachunku Funduszu Rekompensacyjnego na 31 grudnia 2021 r. wyniosło 1.062.669 tys. PLN (na koniec 2020 r. – 884.535 tys. PLN).

11.9. ZADŁUŻENIE SKARBU PAŃSTWA

Tab. 11.4. Zadłużenie Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji

kryterium miejsca emisji	wartość nominalna zadłużenia [mln PLN]	
	2021 r.	2020 r.
zadłużenie krajowe	872.681,2	831.455,0
zadłużenie zagraniczne *	265.352,4	266.025,1
ogółem	1.138.033,6	1.097.480,0

* W przeliczeniu po kursach fixingowych NBP na ostatni dzień roku.

Źródło: Ministerstwo Finansów – Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r.

¹⁵⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 2097.

Tab. 11.5. Zadłużenie Skarbu Państwa według kryterium rezydenta

kryterium rezydenta	wartość nominalna zadłużenia [mln PLN]	
	2021 r.	2020 r.
zadłużenie krajowe	772.298,1	724.471,5
zadłużenie zagraniczne	365.735,5	373.008,5
ogółem	1.138.033,6	1.097.480,0

Źródło: jak w tab. 11.4.

Tab. 11.6. Zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu kredytów zaciągniętych w międzynarodowych instytucjach finansowych

nazwa instytucji	wartość zobowiązań [mln EUR]	
	2021 r.	2020 r.
Europejski Bank Inwestycyjny	6.266,08	7.190,84
Bank Rozwoju Rady Europy	239,64	226,96
Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju	5.966,69	6.260,81
Pożyczka z Instrumentu SURE (UE) *	8.236,00	1.000,00

* Jak w tekście poniżej.

Źródło: jak w tab. 11.4.

Instrument SURE. 30 czerwca 2020 r. Polska podpisała umowę gwarancyjną na potrzeby Instrumentu SURE (Europejski instrument tymczasowego wsparcia w celu zmniejszenia zagrożeń związanych z bezrobociem w sytuacji nadzwyczajnej, jaka wystąpiła w związku z pandemią COVID-19). Tym samym zobowiązała się w sposób bezwarunkowy i nieodwołalny do przekazania na wniosek Komisji Europejskiej do 100 % swojego wkładu, którego całkowita wysokość określona w umowie gwarancyjnej wynosi 930.103.250 EUR.

15 października 2020 r. została podpisana pomiędzy Polską a Unią Europejską umowa pożyczki z Instrumentu SURE. Maksymalna kwota pożyczki udostępniona Polsce wynosi 11.236.693.087 EUR.

12. ZESTAWIENIE ZBIORCZE MIENIA SKARBU PAŃSTWA

Tab. 12.1. Zestawienie zbiorcze składników mienia Skarbu Państwa

składniki *	wartość [mln. PLN]	
	2021 r.	2020 r.
zabytki	bez wyceny	bez wyceny
zasoby naturalne	bez wyceny	bez wyceny
grunty	430.413	431.118
budynki, budowle i obiekty inżynierii lądowej i wodnej (bez tych, którymi gospodarują starostowie)	206.703	205.310
drogi, mosty i wiadukty **	183.086	183.556
środki trwałe w budowie i zaliczki na środki trwałe w budowie	63.825	57.418
wartości niematerialne i prawne	682	624
maszyny i urządzenia techniczne	8.580	8.532
środki transportu	15.751	13.700
inne środki trwałe	4.389	4.342
należności długoterminowe	3.920	2.762
akcje i udziały	213.973	178.090
inne aktywa długoterminowe	4	4
rozliczenia długoterminowe	15	16
mienie zlikwidowanych jednostek	36	37
zapasy	38.335	37.030
rezerwy strategiczne i zapasy agencyjne	7.483	6.887
należności i roszczenia krótkoterminowe	59.279	53.815
środki pieniężne	85.609	84.306
krótkoterminowe papiery wartościowe	8.962	110
rozliczenia międzyokresowe	16.101	14.091
należności budżetu ewidencjonowane przez Ministra Finansów	155.951	156.848

* Mienie wykorzystywane przez państwowe jednostki organizacyjne i powierzone agencjom wykonującym zadania z zakresu gospodarowania składnikami majątku Skarbu Państwa.

** Także drogi krajowe i obiekty drogowe w miastach na prawach powiatu.

Źródło: jak w niniejszym Sprawozdaniu, obliczenia PGRP.

Tab. 12.2. Wartość praw majątkowych z tytułu wkładu Skarbu Państwa

podmiot	wartość * [mln PLN]	
	2021 r.	2020 r.
agencje wykonawcze	11.975	11.184
instytucje gospodarki budżetowej	967	893
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	2.397	1.349
instytucje kultury	2.503	2.306
samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej	947	857
uczelnie publiczne	43.254	42.923
agencje, fundacje, fundusze i inne państwowe osoby prawne realizujące szczególne niegospodarcze zadania ustawowe	53.6287	41.732
jednostki ubezpieczeń społecznych w tym Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	60.202 7.309	69.358 17.727
przedsiębiorstwa państwowe	2.413	2.579
instytuty badawcze	1.948	1.999
parki narodowe	9.457	9.429
Polska Akademia Nauk	1.147	1.123
Bank Gospodarstwa Krajowego	24.514	23.874

* Wartości składników majątku wykorzystywanego przez państwowe jednostki organizacyjne i powierzonego agencjom wykonującym zadania z zakresu gospodarowania składnikami majątku Skarbu Państwa, nie wskazane w częściach szczegółowych, przedstawiono w załączniku (tab. 13.3.).

Źródło: jak w tab. 12.1.

Przyjęte zasady wyceny oraz zastosowane metody oszacowania, a także brak możliwości wyceny w przypadku niektórych składników powodują, że poszczególne wartości są niewspółmierne, a w związku z tym podanie łącznej wartości mienia Skarbu Państwa wyrażonej w jednej kwocie obarczone jest dużym ryzykiem.

13. ZAŁĄCZNIKI

13.1. ZAŁĄCZNIK DO ROZDZIAŁÓW 6. I 7.

Tab. 13.1. Wartość grup rodzajowych składników majątku jednostek państwowych

składniki	urzędy i instytucje centralne *	urzędy i instytucje wojewódzkie	Zasób WRSP	AMW	RARS	PGL Lasy Państwowe	ogółem **
	[tys. PLN]						
grunty	55.657.548	841.389	5.530.689	755.989	43.603	310.899	63.140.117
budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	194.199.728	2.617.746	332.837	2.546.225	162.231	6.843.954	206.702.721
wartości niematerialne i prawne	646.143	14.577	34	1.869	11.463	7.811	681.897
maszyny i urządzenia techniczne	8.080.690	284.957	5.240	8.196	35.608	165.081	8.579.772
środki transportu	14.881.315	763.594	331	1.696	12.285	91.859	15.751.080
inne środki trwałe	4.122.195	215.067	207	665	14.555	36.658	4.389.347
środki trwałe w budowie	60.012.000	155.003	19.849	53.448	4.428	295.769	60.540.497
środki przekazane na poczet inwestycji	3.283.802	0	—	0	0	989	3.284.791
należności długoterminowe	3.852.165	65.229	1.320	205	0	1.360	3.920.279
akcje i udziały	195.832.033	0	935.046	1.013.206	0	32.346	197.812.631
inne papiery wartościowe	5.524.500	0	0	0	0	0	5.524.500
inne aktywa długoterminowe	2	69	—	0	0	3.026	3.097
rozliczenia długoterminowe	0	0	37	7.456	762	7.053	15.308
mienie zlikwidowanych jednostek	34.650	1.295	—	—	—	—	35.945
zapasy	30.262.740	178.457	815	63.957	7.562.941	265.687	38.334.597
należności i roszczenia	53.029.361	1.641.232	3.381.157	83.108	666.613	477.150	59.278.621
środki pieniężne	74.470.495	429.951	1.173.012	160.290	4.994.996	4.380.028	85.608.772
krótkoterminowe papiery wartościowe	8.959.850	2.606	—	—	0	—	8.962.456
rozliczenia międzyokresowe	16.043.032	5.584	12	6.282	1.162	45.202	16.101.274
suma bilansowa 2021 r. **	728.892.248	7.216.730	11.380.586	4.707.895	13.510.647	13.066.820	
suma bilansowa 2020 r. **	639.755.411	8.106.971	10.851.612	4.750.274	12.201.373	12.003.534	

* Bez placówek zagranicznych.

** Liczby w wierszach mogą nie sumować się z powodu zaokrągleń w trakcie kolejnych agregacji.

Źródło: bilanse łączne dysponentów części budżetu i bilanse agencji, obliczenia PGRP.

13.2. ZAŁĄCZNIKI DO ROZDZIAŁU 8.

Tab. 13.2. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych

podmiot	liczba akcji	udział	wartość rynkowa *
		[%]	[tys. PLN]
Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S. A.	4.153.706.157	71,88	26.168.349
Polski Holding Nieruchomości S. A.	36.842.988	71,97	449.484
PGE Polska Grupa Energetyczna S. A.	1.072.984.098	57,39	8.650.398
Jastrzębska Spółka Węglowa S. A.	64.387.333	54,84	2.245.186
Grupa LOTOS S. A.	98.329.515	53,19	5.998.100
ENEA S. A.	227.353.628	51,50	1.934.779
Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S. A.	14.695.470	35,01	608.686
Powszechny Zakład Ubezpieczeń S. A.	295.217.300	34,19	10.435.932
GRUPA AZOTY S. A.	32.734.509	33,00	1.106.426
KGHM Polska Miedź S. A.	63.589.900	31,79	8.864.432
TAURON Polska Energia S. A.	526.848.384	30,06	1.398.256
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S. A.	367.918.980	29,43	16.530.600
Polski Koncern Naftowy ORLEN S. A.	117.710.196	27,52	8.750.576
GRUPA AZOTY Zakłady Chemiczne „POLICE” S. A.	9.273.078	7,47	104.322
BOŚ S. A.	5.148.000	5,54	46.847
RUCH CHORZÓW S. A.	2.981.479	5,45	1.938
Elektrociepłownia BĘDZIN S. A.	157.466	5,00	1.079
MBANK S. A.	500	0,0012	217
REGNON S. A. w likwidacji	29	0,00061	0,02
GRUPA AZOTY Zakłady Azotowe „PUŁAWY” S. A.	1	0,00001	0,08

* Według kursu zamknięcia z 30 grudnia 2021 r.

Źródło: informacje organów nadzorujących, obliczenia PGRP.

Tab. 13.3. Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa

podmiot *	wartość nominalna akcji i udziałów	kapitał własny	wynik finansowy netto za 2021 r.
	[tys. PLN]		
Polskie Koleje Państwowe S. A.	10.150.716	12.650.418	73.850
Polskie Sieci Elektroenergetyczne S. A.	9.605.473	17.112.917	1.180.056
Agencja Rozwoju Przemysłu S. A.	6.216.520	7.728.323	15.894
Operator Gazociągów Przesyłowych Gaz-System S. A.	3.771.991	8.615.495	641.939
Polska Grupa Lotnicza S. A.	2.597.603	2.187.579	-14.401
Towarzystwo Finansowe Silesia Sp. z o. o.	1.723.494	1.500.339	-274.275
Centralny Port Komunikacyjny Sp. z o. o.	1.277.500	2.287.744	-169.893
PERN S. A.	1.235.978	4.795.445	425.411
Polskie Elektrownie Jądrowe Sp. z o. o.	955.871	824.520	-35.411
Polski Holding Hotelowy Sp. z o. o.	955.868	1.685.254	-20.494
Poczta Polska S. A.	774.140	1.393.357	177.592
Exatel S. A.	576.855	468.821	1.889
„WĘGLOKOKS” S. A.	558.819	1.462.216	-90.333
AMW REWITA Sp. z o. o.	534.072	370.206	-53
AMW TBS „KWATERA” Sp. z o. o.	525.460	623.363	1.141
Międzynarodowa Korporacja Gwarancyjna Sp. z o. o.	342.704	32.961	-1.068
Spółka Restrukturyzacji Kopalń S. A.	292.288	1.704.777	-156.713
Telewizja Polska S. A.	286.597	730.531	3.893
Totalizator Sportowy Sp. z o. o.	279.142	1.328.761	301.535
Zespół Elektrowni Wodnych Niedzica S. A.	225.838	322.314	31.865
Elewarr Sp. z o. o.	143.011	157.429	15.759
Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych S. A.	130.650	921.396	119.397
Kombinat Rolny Kietrz Sp. z o. o.	101.122	279.700	19.214
Regionalny Fundusz Gospodarczy S. A.	91.387	101.398	-4.405
DANKO Hodowla Roślin Sp. z o. o.	74.655	227.595	6.148
Plantico – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki Sp. z o. o.	68.619	80.885	1.521
Polska Agencja Inwestycji i Handlu S. A.	67.775	340.664	-26.534
Fundusz Rozwoju Spółek S. A.	62.367	390.997	-2.236
Centrala Farmaceutyczna „CEFARM” S. A.	55.400	82.182	3.949
Polska Agencja Prasowa S. A.	52.704	72.565	707
Uzdrowisko Krynica-Żegiestów S. A.	51.680	51.019	475
AMW SINEVIA Sp. z o. o.	51.347	80.660	7.615
Małopolska Hodowla Roślin Sp. z o. o.	50.182	100.093	2.723
Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Żąbkowickim Sp. z o. o.	47.095	91.281	1.900
Polska Żegluga Bałtycka S. A.	40.497	51.812	11.283
Specjalistyczne Centrum Medyczne S. A.	36.800	161.107	276
Stadnina Koni „Iwno” Sp. z o. o.	36.310	47.028	-1.700
Siarkopol Tarnobrzeg Sp. z o. o.	35.000	290.446	7.457
SKLEJKA ORZECHOWO S. A.	32.500	36.004	3.583

Fabryka Przewodów Energetycznych S. A.	26.800	24.113	-1.606
Pomorsko-Mazurska Hodowla Ziemniaka Sp. z o. o.	22.287	54.775	-239
Uzdrowisko Rabka S. A.	21.300	19.371	-459
Kopalnia Soli „Wieliczka” S. A.	21.000	140.378	8.208
Hodowla Zwierząt Zarodowych Osowa Sień Sp. z o. o.	17.508	54.460	4.833
Ośrodek Hodowli Zarodowej „Garzyn” Sp. z o. o.	17.309	114.498	7.962
Zakłady Sprzętu Precyzyjnego „Niewiadów” S. A.	16.660	-11.874	-1.366
Polskie Radio S. A.	16.366	154.555	-19.915
AMW INVEST Sp. z o. o.	16.257	11.553	414
Poznańska Hodowla Roślin Sp. z o. o.	16.153	79.421	5.258
Polskie Centrum Badań i Certyfikacji S. A.	16.000	40.685	12.530
Centralna Stacja Ratownictwa Górniczego S. A.	16.000	54.577	2.986
Centrum Techniki Okrętowej S. A.	15.500	33.782	330
OHZ OSIĘCINY Sp. z o. o.	15.158	66.624	8.357
Polskie Ratownictwo Okrętowe Sp. z o. o.	15.000	16.890	-488
Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego Sp. z o. o.	14.545	89.769	-4.325
Hodowla Zwierząt i Nasiennictwo Roślin Polanowice Sp. z o. o.	14.379	38.347	4.068
Stadnina Koni Liski Sp. z o. o.	14.207	11.423	335
Stado Ogierów „Starogard Gdański” Sp. z o. o.	13.621	9.185	-284
Gospodarstwo Rolno-Hodowlane Żydowo Sp. z o. o.	13.526	43.801	4.152
Stadnina Koni „Racot” Sp. z o. o.	13.192	22.106	1.630
Hodowla Zarodowa Zwierząt „Żołędnica” Sp. z o. o.	13.074	58.022	5.598
Przedsiębiorstwo Rolne Długie Stare Sp. z o. o.	12.356	50.006	1.084
Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych Sp. z o. o. Chodeczek	12.168	22.087	1.634
PL.2012+ Sp. z o. o.	12.000	46.306	3.683
Stadnina Koni Janów Podlaski Sp. z o. o.	11.313	25.989	202
Stadnina Koni Prudnik Sp. z o. o.	11.141	33.467	3.714
Stadnina Koni „Pępowo” Sp. z o. o.	10.929	59.447	8.288
Stado Ogierów w Łącku Sp. z o. o.	10.543	11.355	2.627
Ośrodek Hodowli Zarodowej „Gajewo” Sp. z o. o.	9.753	19.881	139
Przedsiębiorstwo Rolniczo-Hodowlane Gałopól Sp. z o. o.	9.546	37.511	2.023
Stadnina Koni w Dobrzyniewie Sp. z o. o.	9.510	34.156	1.674
Wytwórnia Surowic i Szczepionek BIOMED Sp. z o. o.	9.000	6.288	3.073
Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej POLONUS w Warszawie S. A.	9.000	7.758	-758
Polski Rejestr Statków S. A.	8.000	25.871	2.872
Ośrodek Hodowli Zarodowej Lubiana Sp. z o. o.	7.927	46.851	4.874
Stadnina Koni „Nowe Jankowice” Sp. z o. o.	7.923	35.209	522
Mścice Ośrodek Hodowli Zarodowej Sp. z o. o.	7.535	19.559	2.110
Stadnina Koni Nowielice Sp. z o. o.	7.300	13.456	700
Zakłady Chemiczne RUDNIKI S. A.	7.000	106.424	17.554
Zakłady Ceramiczne BOLESŁAWIEC w Bolesławcu Sp. z o. o.	6.502	21.263	4.331
Ośrodek Hodowli Zarodowej „Przerzeczyn Zdrój” Sp. z o. o.	6.500	24.732	2.023
Przemysłowy Instytut Maszyn Budowlanych Sp. z o. o.	6.300	12.067	-1.423
OHZ Sp. z o. o. Głogówek	6.224	24.865	4.759
Stadnina Koni „Krasne” Sp. z o. o.	5.937	6.840	683
H.CEGIELSKI – POZNAŃ S. A.	5.930	104.359	77.593
Centrum Logistyczne Gryf Sp. z o. o.	5.650	12.816	1.188
Warszawskie Zakłady Sprzętu Ortopedycznego S. A.	5.123	7.066	498

Aplikacje Krytyczne Sp. z o. o.	5.000	4.874	-702
Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Ostrowcu Świętokrzyskim S. A.	4.830	-1.896	-1.318
Fabryka Obrabiarek do Drewna Sp. z o. o.	4.800	14.763	1.276
Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osieku Sp. z o. o.	4.796	30.633	730
Stadnina Koni Michałów Sp. z o. o.	4.733	40.448	1.343
Wojskowe Zakłady Kartograficzne Sp. z o. o.	4.200	3.404	-1.661
Centrum Badań i Dozoru Górnictwa Podziemnego Sp. z o. o.	3.700	19.223	1.079
Przedsiębiorstwo Przewozu Towarów Powszechnej Komunikacji Samochodowej S. A.	3.600	6.093	119
Ośrodek Hodowli Zarodowej Bobrowniki Sp. z o. o.	3.501	8.428	359
Ośrodek Hodowli Zarodowej Dębówka Sp. z o. o.	2.813	12.364	334
Radio Kraków S. A.	2.753	4.924	515
Wojskowe Przedsiębiorstwo Handlowe Sp. z o. o.	2.500	4.204	238
Zakłady Artykułów Technicznych „ARTECH” Sp. z o. o.	2.000	6.787	889
Katowicki Węgiel Sp. z o. o.	2.000	8.238	-5.096
Pałac Saski Sp. z o. o.	2.000	0	0
Techfilm Spółka z o. o.	1.800	953	1
Przedsiębiorstwo Usług Hotelarskich PUH Sp. z o. o.	1.400	1.727	-302
Radio Wrocław S. A.	1.329	10.712	292
Radio Lublin S. A.	1.217	8.221	-28
Radio Gdańsk S. A.	1.202	11.604	0,4
„WESOŁA” Sp. z o. o.	1.200	9.208	643
Kopalnia Soli Bochnia Sp. z o. o.	1.000	949	1.834
Radio Katowice S. A.	951	15 476	1.366
Radio Łódź S. A.	942	4.802	1.537
„Radio dla Ciebie” S. A.	900	8.709	1.263
Radio Szczecin S. A.	866	17.882	910
Radio Kielce S. A.	823	10.557	627
Radio Poznań S. A.	822	8.001	297
Radio Białystok S. A.	783	7.679	869
Radio Olsztyn S. A.	713	9.186	1.640
„Radio Pomorza i Kujaw” S. A.	704	11.439	525
Radio Rzeszów S. A.	693	12.346	642
Radio Koszalin S. A.	634	7.360	442
Radio Opole S. A.	624	12.944	456
Przedsiębiorstwo Budowy Tras Komunikacyjnych TRAKT w Szczecinie Sp. z o. o.	600	574	106
„Radio Zachód” S. A.	583	9.535	201
Zarządca Rozliczeń S. A.	500	500	0
Chłodnia „MORS-WOLA” Sp. z o. o.	400	1.490	101
Ośrodek Badawczy Ekonomiki Transportu Sp. z o. o.	145	-116	-120
ARR Group Sp. z o. o.	103	—	—
Zakład Budowlano-Drogowy BIESZCZADY Sp. z o. o.	95	1.432	-17
„WIDAWA” Sp. z o. o.	50	8.277	426
Nieruchomości KW Sp. z o. o.	5	3.057	-640
Holding KW Sp. z o. o.	5	269.277	-12.246

* Bez spółek w likwidacji, upadłości i nie prowadzących działalności.

Źródło: jak w tab. 13.2.

Tab. 13.4. Wybrane spółki niepubliczne z częściowym udziałem Skarbu Państwa

podmiot	udział	wartość majątku spółki w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa*
	[%]	[tys. PLN]
PKP Polskie Linie Kolejowe S. A.	82,04	19.417.057
Polski Fundusz Rozwoju S. A.	99,87	12.945.824
Polska Grupa Zbrojeniowa S. A.	44,26	2.393.110
Krajowa Spółka Cukrowa S. A. **	80,02	2.130.501
Zarząd Morskiego Portu Gdynia S. A.	99,48	1 585.605
Polski Holding Obronny Sp. z o. o.	84,09	1 400.679
Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście S. A.	94,80	1.023.671
Zarząd Morskiego Portu Gdańsk S.A.	95,57	993.016
Polskie Promy Sp. z o. o.	99,99	646.451
Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK Sp. z o. o. ***	88,75	571.976
Tarchomińskie Zakłady Farmaceutyczne „Polfa” S. A.	93,22	554.259
Jastrzębskie Zakłady Remontowe Sp. z o. o.	37,91	335.215
Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna Sp. z o. o.	59,80	267.984
Electromobility Poland S. A.	82,70	245.191
Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S. A.	33,33	196.529
Warszawski Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy S. A.	71,84	167.511
Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S. A.	51,55	156.099
Dolnośląskie Centrum Hurtu Rolno-Spożywczego S. A.	86,30	105.020
Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S. A.	49,81	102.387

* Według największych wartości majątku netto spółki.

** Spółka znajdowała się w nadzorze dwóch organów: Ministerstwa Aktywów Państwowych, które reprezentowało Skarb Państwa w 79,69 % udziałów w kapitale zakładowym spółki o wartości majątku spółki w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa wynoszącej 2.121.715 tys. PLN oraz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, który reprezentował Skarb Państwa w 0,33 % udziałów w kapitale zakładowym spółki o wartości majątku spółki w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa wynoszącej 8.786 tys. PLN.

*** Spółka znajdowała się w nadzorze dwóch organów: Ministerstwa Rozwoju i Technologii, które reprezentowało Skarb Państwa w 69,75 % udziałów w kapitale zakładowym spółki o wartości majątku spółki w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa wynoszącej 449.525 tys. PLN oraz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, który reprezentował Skarb Państwa w 19,00 % udziałów w kapitale zakładowym spółki o wartości majątku spółki w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa wynoszącej 122.451 tys. PLN.

Źródło: jak w tab. 13.2.